Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

URĂM CITITORILOR ȘI COLABORATORILOR NOȘTRI UN AN DE NOI SUCCESE ÎN CONSTRUIREA SOCIALISMULUI

Proletari din toate țările, uniți-vă!

GAZETA LITERARĂ

Anul XII Nr. 1 (564) vineri 1 ianuarie 1965 — ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ — 8 pagini 1 leu

pag. 2
CRONICARI AI REVISTELOR LITERARE DESPRE CĂRȚILE ANULUI 1964

ÎMPODOBITĂ DE AL STELEI NIMB...

Împodobită de al stelei nimb,
Pe fruntea stemei tale muncitoare,
Frumoasă ești în orice anotimp,
O, patrie, grădină-nfloritoare!

E-atît de darnic largul tău meleag
Pe care ni se coace pîinea bună!
Chiar soarelui, privindu-te cu drag,
Îi vine greu și lui ca să apună!

În limpezile-ți ape oglindit,
Culori și cerul prinde mai albastre!
Tu ești căminul nostru însorit!
Ești împlinirea visurilor noastre!

Bătrînii munți duc soare pe grumaz
Și spun povești din vremile bătrîne!
Pe cît de mîndră, patrie, ești azi,
Noi și mai mîndră te vom face mîine!

Împovărat de rod ți-e orice ram
Dar fruntea ta nu vîntului se-nclină,
Ci zorilor care-ți vestesc în geam
Un viitor de aur și lumină!

Victor TULBURE

ZIUA...

Ziua a-nceput să crească. În drum spre primăvară, în fiecare zi cîștigăm cîteva minute de lumină, de muncă, de viață. De mii, de sute de mii de ani, omul aleargă după lumină: binele suprem. De la opaițul primitiv, licurul care împrăștia pe o rază minusculă întunericul bordeielor, am ajuns, astăzi, la uriașele uzine de lumină pe care o dau apele?

Bicazul, Argeșul, Porțile de Fier au devenit și vor deveni, toate, fabrici de raze solare, care împrăștie din miliarde de opaițe rotunde și ermetice binefăcătorul dar adus din cer de Prometeu. Focul și lumina. Generatoarele de civilizație.

Bilanțul acestui an se vestește îmbucurător, pe toate domeniile de activitate ale țării.

În ședințele recente ale Marii Adunări Naționale s-au perindat, s-au dezbătut etapele și rezultatele inițiativelor și s-au anunțat programele înfăptuirilor celui de al șaselea și ultim an al șesenalului.

Poporul a luat act cu o vie satisfacție de veștile bune pe care le-a aflat prin delegații săi în forul suprem al țării după ce, cu propriii săi ochi, a văzut el însuși, și a prețuit eforturile și succesele partidului, ale Consiliului de Stat, ale guvernului.

Oamenii de cultură, la rîndul lor, s-au bucurat de bogăția evenimentelor artistice desfășurate în acest an, care a mai însemnat o solemnă aniversare: împlinirea a două

Victor EFTIMIU

(Continuare în pagina 7)

COLINDEȚ

De la sorcova de flori
De hîrtie-n cinci culori
Presărate cu argint
Printre bumbi de mărgărint
Iaca strîng și eu petale
Pentru Anul dumitale,
Cititorule!
Și-un coș plin cu mușețele
Cu tot felul de mărgele
Din grădina mea săracă
Cu miros de busuioacă.
Însă vezi că le-am cules
Dinainte mai ales,
Cititorule!
Voie dă-mi de noul An
Altoit cu măghiran
Coșul plin cu grîu și orz
Să ți-l vîr cu fundu-ntors
Peste creștet, peste umeri
Cu ani mulți, să nu-i mai numeri
Cititorule!
Fii în țara mea lumină.
Și cînd mergi ca o grădină
Ridicată în picioare
La ureche cu cicoare
Și în buze cu o frunză
Doina ei să ne pătrunză,
Ești în lume-o rădăcină,
Fă-te-n lume o tulpină
Printre seminții și neamuri,
Printre fluturi, printre flamuri,
Cititorule!

1964–1965

Tudor ARGHEZI

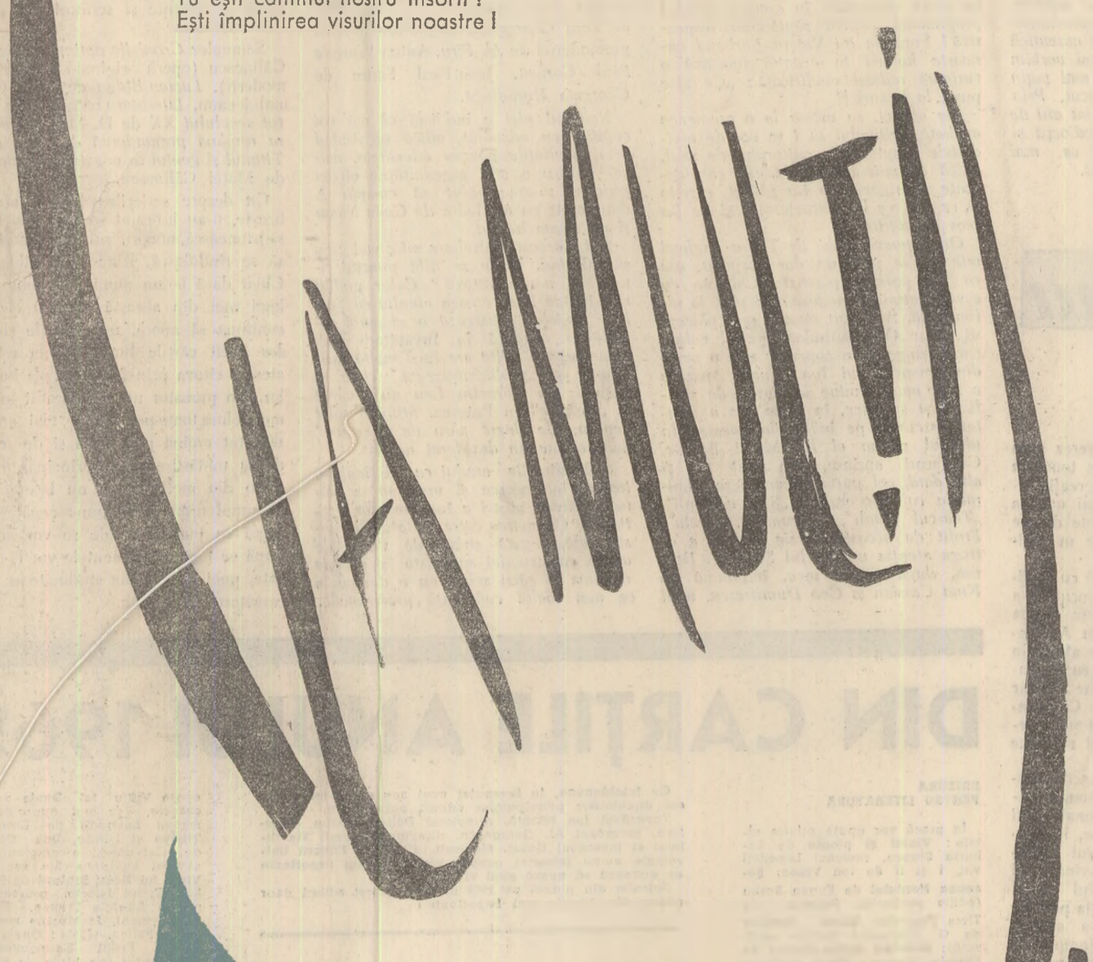

CU OCHII VIITORULUI

Privelișlea unui șantier nu este niciodată grafic determinată. Constructorii adaugă mereu un spirit catalizator frontului de lucru în continuă mișcare. Vizual, șantierul este un prilej de epos: unul din focarele efervescenței extraordinare a construcției, în stare să-ți proiecteze, pe verticală, în spațiu și timp, epopeea colectivității noastre, care atinge astăzi treapta civilizației socialiste. O dimensiune firească, această proiecție a devenit atribut al peisajului cotidian.

Uzine dotate cu tehnica cea mai avansată, mari combinate și puternice centrale electrice, ofensiva impetuoasă a cartierelor noi de locuit, nesfîrșitul șir de opere înfăptuite, edificate din inițiativa și sub îndrumarea Partidului Muncitoresc Român, schimbă priveliștile țării, conferind eposului altitudinea marilor acte ale istoriei. Ritmul trepidant, modern, al șantierelor patriei, victoriile socialismului, prestigiul dobîndit de Republica Populară Română, acel miracol românesc despre care se vorbește azi în întreaga lume și-au găsit reflectare entuziastă în lucrările recentei sesiuni a Marii Adunări Naționale.

Cel ce cutreieră țara are neîntrerupt în fața ochilor imaginea devenirii, receptînd la fiece pas fervoarea construcției. S-a creat în anii noștri o deprindere patriotică de a participa cu emoție la desfășurarea faptelor de muncă. Retina poetului înregistrează cu o acuitate proprie dinamica lucrului...

...Văd, în acest sfîrșit de decembrie, mai mulți lucrători prelungind orașul cu o stradă nouă. Amiază. Frig tăios. Asfaltul turnat de curînd face ca piatra să emane o căldură protectoare.

Grafic imaginea e plină de grație. Mai mult decît atît, anticipă cumva întregul: un cvartal de blocuri noi date în folosință.

Există și un punct de fierbere al șantierului, în care materia își schimbă brusc proprietățile: după cîteva luni de lucru intens, neconstituit într-o imagine de ansamblu, în numai cîteva ore, impresia de palpabil, de relief inedit, apare brusc,

Nichita STĂNESCU

(Continuare în pagina 7)

Desen de RADU GEORGESCU

LUCRĂRILE SESIUNII MARII ADUNĂRI NAȚIONALE

Cuvîntul deputatului Ilie Murgulescu

Dezvoltarea impetuoasă a economiei Republicii Populare Române constituie unul din cele mai spectaculoase fenomene sociale contemporane. Ritmurile de creștere anuală a producției de energie, de peste 23 la sută, a industriei chimice de 23 la sută, a industriei construcției de mașini și metalurgice, de aproape 18 la sută, reprezintă realizări răsunătoare al căror ecou străbate departe, dincolo de frontierele țării. Succese impunătoare au fost obținute și în celelalte ramuri industriale: în industria extractivă, în industria materialelor de construcții, în industria lemnului.

Dar nu numai industria se dezvoltă cu avînt în Romînia democrat-populară ci și agricultura, ramură de producție a cărei prosperitate este piatra de încercare a unei planificări științifice, înțelepte și cu perspectivă clară. În plin proces de transformare socialistă a agriculturii și în ciuda factorilor climatici nefavorabili din unii ani, producția agricolă medie în perioada 1960—1964 a fost cu 12 la sută mai mare decît media celor 5 ani anteriori. A fost astfel asigurată hrana populației în creștere numerică și cu cerințe sporite de consum, precum și un disponibil pentru export.

Rezultatele deosebite obținute în transformarea socialistă a agriculturii, sporirea neîntreruptă a producției agricole, constituie nu numai un însemnat succes practic al Partidului Muncitoresc Romîn și al conducerii sale ci reprezintă totodată o contribuție teoretică de seamă la învățătura marxist-

(Continuare în pagina 7)

Cuvîntul deputatului Constantin Daicoviciu

Ascultînd acum două zile, în această incintă a Marii Adunări Naționale, edificatoarea Dare de seamă a tovarășului președinte al Consiliului de Miniștri, ca și raportul documentat al tovarășului ministru al finanțelor am cîștigat, încă o dată, nezdruncinabila convingere despre justa și înțeleapta politică a partidului și guvernului nostru de construire a socialismului, convingere susținută și de data aceasta, de o nelimitată încredere în competența, energia și grija conducerii de partid și de stat pentru oamenii și pămîntul țării.

Fie-mi îngăduit ca unuia ce reprezint o circumscripție din regiunea Clujului să dau glas, în primul rînd, simțămintelor de adîncă gratitudine a oamenilor muncii din această parte a Ardealului față de Partidul Muncitoresc Romîn și de Comitetul său Central, condus de mult prețuitul și iubitul tovarăș Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Aș dori, în al doilea rînd, prin cîteva fapte concrete, culese din viața palpitantă de pe aceste meleaguri, să confirm nedezmințita realitate a progresului uriaș ce s-a înfăptuit, în condițiile istorice ale regimului nostru popular, în orașele și satele de pe cuprinsul regiunii Cluj. Mă voi limita la un domeniu pe care-l cunosc și-l pot aprecia mai bine: acela al culturii, învățămîntului și științei.

E un adevăr cunoscut de toți că printre marile realizări ale regimului democrat-popular în drumul spre construirea socialismului și comunismului în țara noastră, un loc de frunte îl

(Continuare în pagina 7)

ANCHETA „GAZETEI LITERARE“

CRONICARI AI REVISTELOR LITERARE

DESPRE CARȚILE ANULUI 1964

1. — Care sînt, după Dvs. cele mai bune cărți ale anului 1964? Cum motivați alegerea?
2. — Care sînt cărțile care vi s-au părut mai neizbutite?
3. — Ce tendințe interesante s-au cristalizat, după părerea Dvs. în proza și poezia acestui an?

Contemporanul

NICOLAE MANOLESCU

1—2. Mi se pare că și în 1964 poezia deține întîietatea în competițiile cu proza. Nu că ar lipsi volume substanțiale de proză, dar în general în poezie e mai multă fierbere, sînt mai vizibile căutările personale, efortul de diferențiere și înnoire. Spre deosebire de poezie, în proză se observă o oarecare inerție. Cu excepția cîtorva romane bune, interesante, cum ar fi **Pîrjolul** lui Cisek, **Facerea lumii** de E. Barbu, **Descoperirea familiei** de Ion Brad, **Vara oltenilor** de D. R. Popescu sau a unui debut promițător precum **Călătoria** de G. Bălăiță, puține titluri mai atrag în chip special atenția. Au apărut destule cărți inspirate din realitatea contemporană care decepționează prin, să nu ocolesc cuvîntul adevărat, platitudine. Cîtă vreme romancierii nu vor depăși „unghiul de vedere jurnalist“, „spiritul cronografic“ (G. Călinescu) confundînd realul cu contingentul, nu vom avea cărțile așteptate. Mulți au protestat la observația mea că prozatorii nu trebuie să aibă o viziune reportericească, bănuindu-mă probabil, știu eu, de ostilitate față de reportaj. Dar era vorba tocmai de constatarea că romanul nu se poate limita la perspectiva reportajului, cu alte cuvinte că plecînd ca și reportajul de la viață, luîndu-și eroii din actualitatea cea mai directă, romanul trebuie să tindă spre universal. Fără o condiție de universalitate care implică largi generalizări de ordin social-filozofic, marea literatură nu e cu putință. În al doilea rînd, sîntem în drept să cerem prozatorului „idei“, intelectualitate, cultură. Un personaj din **Risipitorii** lui Preda face următoarea remarcă despre un roman care critică regimul trecut: „Critica unui regim făcută de pe punctul de vedere al unui (...) linge-blide îl îngrețoșa pe Vale“.

Prea des citim o proză scrisă poate cu îndemînare dar plată, fără intelectualitate. Criticii au partea lor de vină: nu odată, din complezență, au lăsat să se înțeleagă că un roman e slab pentru că autorul n-are „meșteșug“. Dar (exemplele sînt alese dintre romanele apărute anul acesta) **Pasiuni** de C. Chiriță, al II-lea volum din **Învățătorii** de Ș. Nedelcu, **Puterea** de C. Leu, **La porțile Severinului** de I. Grecea etc., nu sînt romane „neîndemînatece“ (**Pasiuni** e scris antrenant), ci plate, schematice, care simplifică procesele umane și sociale. Nu le putem discuta pe același plan cu, să zicem, **Facerea lumii** sau **Descoperirea familiei**. În acest caz diferențierea premizelor de analiză e hotărîtoare pentru analiza însăși.

Mult mai multe satisfacții ne oferă poezia acestui an. **Cadențe** de T. Arghezi, **Cu faruri aprinse** de M. Beniuc, **O viziune a sentimentelor** de Nichita Stănescu **Vis planetar** de Cezar Baltag, **Desprinderea de țărm** de Ilie Constantin, sînt volume remarcabile. Un volum despre care critica a scris cu oarecare zgîrcenie dar care mi se pare foarte bun e **Cartea mareelor** de Șt. Aug. Doinaș, Fenomenul cel mai îmbucurător e însă nivelul strălucit al debuturilor. Excepțînd cîteva, inevitabile, apariții incolore-inodore, sînt anul acesta cel puțin 5 nume noi, de care se leagă mari speranțe: Ion Alexandru, Adrian Păunescu, Marin Sorescu, Gabriela Melinescu, Ana Blandiana.

3. Nu cred că pe spațiul unui singur an se poate vorbi de tendințe, sensuri. Dacă îndrăznesc să observ ceva, e doar poziția favorizată a poeziei aflată într-un adevărat proces exploziv, față de relativa inerție care caracterizează o bună parte din proză. Ar fi desigur foarte îmbucurător ca poezia tinerilor în plină dezvoltare să afirme cu mai multă putere idealurile lumii noastre, perspectiva comunistă asupra vieții.

LUCEAFĂRUL

AL. OPREA

1. „Facerea lumii“ de Eugen Barbu, „Frigiri“ de Marin Preda, „5 povestiri“ de Nicolae Velea (acestea două, apărute la sfîrșitul anului trecut, au fost discutate la începutul anului 1964), „Cariatida“ de Ion Gheorghe, „Persoana întîia plural“ de Ana Blandiana.

Pentru a avea o imagine completă asupra anului literar 1964, cred că trebuie să luăm în considerație nu numai cărțile — vreau să spun realizările editoriale — ci și lucrările apărute în paginile revistelor. Dintre acestea menționez: nuvelele lui Ștefan Bănulescu, schițele lui Ion Lăncrănjan și Dumitru Radu Popescu, poeziile lui Ion Alexandru și cele (serioase) ale lui Marin Sorescu.

3. Anul literar 1964, îmi apare ca un moment de meditație și îndrăzneli, important nu atît prin realizările obținute cît prin drumurile literare prefigurate. Afirmația poate surprinde prin caracterul ei prezumțios, de aceea vreau să aduc unele argumente.

Proza ultimului an — mă limitez la acest domeniu — continuă o tendință persistentă de mai multă vreme: căutarea, cu osîrdie chiar, a originalității, a unor formule artistice (era să spun modalități, un termen de care s-a abuzat în critica noastră) cu efecte cît mai neașteptate și inedite. S-a discutat îndelung în presa noastră pe marginea povestirilor lui Nicolae Velea sau a literaturii lui Teodor Mazilu. În ultimul timp s-au impus nuvelele lui Ștefan Bănulescu (care îmbină o proză de un analism lucid, „scormonitor“ cu aceea a unei atmosfere de un intens parfum folcloric). Lista este însă mult mai lungă. Se adaugă, de pildă, volumul de povestiri al lui Alecu Ivan Ghilia, în care acest moldovean — intenționat folosesc epitetul pentru că autorul se leapădă de el cu oroare — vrea să scape de sub influența tiranică a unor tipare clasice. Căutarea unei formule epice originale o dovedește și romanul lui Pop Simion „Triunghiul“. Desigur rezultatele în toate cazurile citate impun aprecieri diferențiate. Bunăoară, la Al. I. Ghilia și la Pop Simion se întrevede o anume ostentație a efectelor de ordin stilistic.

Anul care s-a încheiat a prilejuit „prospecțiuni“ îndrăznețe și în privința conflictelor actualității, publicîndu-se creații care înfățișează în chip manifest realitatea socialistă și căile complicate prin care noul învinge vechiul. La acest capitol se pot cita o seamă de schițe apărute în reviste sub semnătura lui Ion Lăncrănjan, Dumitru Radu Popescu, Ion Băieșu ori romanul lui Ion Brad „Descoperirea familiei“ precum și fragmentele apărute pînă acum din noul roman al lui Titus Popovici. Evident, s-ar comite o greșeală dacă respectivelor creații li s-ar da o semnificație singulară, ele comunicînd subteran cu efortul creator al celor mai mulți dintre prozatorii noștri. Este vorba doar de accentuarea trăsăturilor unei proze de atitudine, ce tratează momente deosebit de însemnate din istoria revoluției noastre.

Dată fiind importanța acestei tendințe mi se pare oportun să semnalez și cusururile întîlnite. Propriu-zis aș vrea să subliniez unul singur: atracția către spectaculos, către îngrămădirea unor întîmplări dramatice, fără un efort simultan spre generalizări ideologico-estetice mai profunde. Un exemplu: povestirea lui Ion Băieșu „Fătu și Pisică (vezi „Luceafărul“) începe cu un amplu tablou social și termină cu descrierea peripețiilor ușor anecdotice ale protagoniștilor principali. Romanul lui Ion Brad — interesantă realizare a unui poet — în paginile dedicate conflictului social-istoric rămîne la suprafață, utilizînd mijloace gazetărești. (Oricum ,aceste aspecte pot fi discutate cu mai mult folos decît, conform unui consacrat obicei al criticilor noștri, dacă autorul a ieșit sau nu de sub pulpana lui Ion Slavici). Mă opresc însă aici dîndu-mi seama că ating probleme care depășesc limitele chestionarului, cerînd o amplă demonstrație, pe care o voi face cu alt prilej.

STEAUA

VICTOR FELEA

1—2—3. — Anul 64 a fost bogat în poezie — nu numai cantitativ, ci și în calitate. Nu mă voi referi aici la tot ceea ce a fost valoros; mă restrîng la cîteva însemnări disparate.

Printre cărțile de poezie apărute în anul acesta, cele semnate de Tudor Arghezi (**Cadențe**), Ion Vinea (**Ora fîntînilor**), Magda Isanos (**Versuri**) și A. E. Baconsky (**Cele mai frumoase poezii**) reprezintă momente de elevație lirică, Ion Vinea deși prezentat într-o culegere incompletă, s-a bucurat de o primire favorabilă. Spun **favorabilă**, pentru că dincolo de consemnările obișnuite ale cronicarilor, nu am întîlnit ecouri mai deosebite în legătură cu poemele sale. Mi-ar fi plăcut să văd din partea scriitorilor noștri — fie critici, fie poeți — mai multă receptivitate față de o poezie evaziunită avînd atîtea virtuți turburătoare, receptivitate manifestată prin articole sau însemnări cu un caracter mai viu, mai personal, în care lucrurile să fie văzute dinăuntrul lor. Efervescență nu s-a produs nici în jurul versurilor Magdei Isanos, deși au fost bine primite. Am impresia că există o anume blazare a criticii, ocupată îndeosebi cu inventarierii și clasamente, nu cu punerea în lumină a unor noi accente și frumuseți, operație mai profitabilă pentru gustul cititorilor. Cît despre poeziile lui Baconsky, ele au fost trecute în mod elegant cu vederea, deși o culegere înnănunchindu-i „cele mai frumoase poezii“ ar fi trebuit să atragă atenția criticii; se pare însă că blazarea ei devine uneori indiferență, ceea ce e mai îngrijorător.

Nichita Stănescu, la al doilea volum (**O viziune a sentimentelor**), s-a conturat cu mai multă precizie, îndeosebi pe linia manierei sale; manieră care îl exprimă așa cum e, cu accentele și reliefurile proprii, fără să ne dea sentimentul că există pe undeva vreo falsitate. Poetul se află în întregime în versurile sale, și ele ni-l arată ca pe un arhitect sensibil și fantast, ingenuu și lucid al propriilor senzații și sentimente. Contactul cu lumea exterioară sau interioară se concretizează în imagini surprinzătoare, pline de relief, și adeseori de prospețime; poetul parcă se mișcă printr-un peisaj caleidoscopic, făurit de el însuși, gata uneori să-l copleșească, alteori să dispară. Dar acesta e numai modul de întruchipare a fondului său intim, a unei experiențe de viață. Rămîne de văzut care e experiența însăși, noutatea ei intrinsecă, vehiculată de mijloacele pe care le-am văzut. Căci important e, în cele din urmă, ceea ce spui, atunci cînd originalitatea nu ți-a fost refuzată. (Și Nichita Stănescu e cel mai original dintre poeții tineri). În acest sens, al profunzimii și al semnificațiilor majore, aș dori să văd la Nichita Stănescu un spor de conținut, o lărgire a orizontului.

O excelentă prezentare a unui poet rămîne articolul semnat de Ov. S. Crohmălniceanu în **Gazeta literară**, XI, 43 (534) din 22 oct. 1964. E vorba de concentrata monografie închinată lui B. Fundoianu. Printr-o serie de pătrunzătoare disociații, criticul desprinde limpede originalitatea și semnificațiile poeziei lui Fundoianu, lăsîndu-ne să vedem, dincolo de naturismul și imagismul poetului, latura sa mai adîncă, de autentică și mare vibrație umană.

Nu am înțeles niciodată temeiul admirației pe care unii o au față de poetul Ion Gheorghe. Am auzit sau am citit adeseori cuvinte măgulitoare, spuse fără nici o reținere, la adresa talentului său și am așteptat ca vreun eveniment poetic să confirme entuziasmul și încrederea investite. Iată că la apariția noului său volum **Cariatida**, laudele se repetă, dar nici de astă dată nu mi se par justificate. „Am crezut în talentul cu totul neobișnuit al lui Ion Gheorghe“, recunoaște Crohmălniceanu (în cronica sa din **Gazeta literară**), iar G. Dimisianu (în **Poemele lui Ion Gheorghe**, **Luceafărul**, VII, 25, 1964) nu face decît să schimbe puțin formula: „talent ieșit din comun“, „o prezență de puternică originalitate“.

După mine, atît romanul în versuri **Pîine și sare**, cît și **Căile pămîntului** sînt doar niște experiențe pe teme de actualitate, în care se exacerbează vînjoșenia rurală și pitorescul limbajului țărănesc. Pe vremuri, într-un alt context istoric, un N. Crevedia avea merite cam de aceeași natură, uitate însă astăzi, după cîte știu. Nici în cele cinci poeme din **Cariatida**, Ion Gheorghe nu depășește stadiul promisiunilor. Pronile, păre a spune ceva, s-a subtilizat în expresie, dar atîta tot. Nu are nici un poem realizat în întregime, închegat, autentic; e prea multă schelărie poetică în jurul ideii centrale. Numai versuri, imagini răzlețe dovedesc o anumită virtuozitate. De altfel, înșiși criticii amintiți, prin obiecțiile pe care i le aduc la sfîrșitul cronicilor, își distrug în proporție de nouăzeci la sută elogiile inițiale. Asta dovedește că „marele talent“ al lui Ion Gheorghe are încă nevoie de travaliul sustinut, executat cu modestie în umbra atelierului propriu.

Doi tineri poeți talentați: Ana Blandiana și Ion Alexandru. Au fost salutați cu entuziasm, și asta nu fără îndreptățire. Am simțit însă o tendință de a face din ei vedetele celei mai tinere poezii, printr-un abuz al numelui lor în discuții, în aprecierile festive ca și în cele de toate zilele. Poate că o poziție mai critică față de poezia lor le-ar fi mai utilă decît aerul festiv care îi înconjoară. Acesta predispune la o atitudine corespunzătoare în creație, la supralicitarea conștientă a propriilor mijloace, duce la convingerea că totul e ușor, că totul ți se cuvine, că micile tale **„originalități“** sînt ultimele descoperiri în materie de poezie. Ana Blandiana are, de exemplu, o anumită afectare în modul ei de a fi entuziastă, în timp ce la Ion Alexandru există o pornire către năzdrăvania limbajului, de unde imprecizii, confuzii, enormități. Să avem cultul poeziei bune (expresie a sensibilității și idealurilor vremii noastre) nu al succesului cu orice preț.

Nu din vreun resentiment personal mă refer aici la Marin Sorescu. Sincer vorbind, parodiile lui mi s-au părut lipsite de harul și spiritul necesare genului. Unele sînt mai bune decît altele, dar în general nu depășesc nivelul obișnuit. Sugerează lucrul făcut, nu vocația irecuzabilă. Versurile de fantezie, publicate după apariția volumului, indică mai multă degajare, nu fără o oarecare poză. Cine știe, s-ar putea să nă înșel, să nu gust îndeajuns umorul lui Sorescu.

ORIZONT

NICOLAE CIOBANU

1. Cred că în decursul anului 1964, dintre toate genurile literare, cele mai bune rezultate le-a obținut — într-un anume sens — poezia; prin urmare, dacă mă pot exprima astfel, 1964 a fost în primul rînd un an liric. Numărul volumelor valoroase este mare. Acestea sînt caracteristice pentru ansamblul liricii românești de astăzi. Lista începe cu Cadențe *de Tudor Arghezi,* Ora fîntînilor *de Ion Vinea și volumul* Cu faruri aprinse *de Mihai Beniuc. Ea continuă cu* Jocul de-a stelele *și* Stampe *de Aurel Rău și cu „debutul“ de un fel deosebit al lui Șt. Aug. Doinaș* (Cartea mareelor). *Pe urmă, înregistrează revenirea în atenția cititorilor a poeților aflați la al doilea volum (Cezar Baltag:* Vis planetar, *Nichita Stănescu:* O viziune a sentimentelor, *Anghel Dumbrăveanu:* (Pămîntul și fructele) *și se încheie cu cele mai noi descoperiri ale colecției „Luceafărul“ Ion Alexandru* (Cum să vă spun), *Ana Blandiana* (Persoana întîia plural), *Dimitrie Rachici* (Între mare și cer). În majoritatea lor, aceste volume sînt pătrunse de un suflu contemporan socialist.

Mai puțin concludente pentru momentul literar actual mi se par aparițiile din domeniul prozei. E adevărat, au existat cîteva tentative interesante în ceea ce privește romanul: Facerea lumii *de Eugen Barbu,* Descoperirea familiei *de Ion Brad,* Triunghiul *de Pop Simion și* Vara oltenilor *de D. R. Popescu. Un merit de căpetenie al acestor cărți este acela de a fi încercat să sugereze procesul de pătrundere a noului umanism în conștiința omului de azi, să fixeze imagini caracteristice ale acestui fenomen de o însemnătate copleșitoare. Totuși, sincer vorbind, satisfacția nu e deplină în nici unul din cazurile revelate. Eugen Barbu, care este, poate, cel mai valoros nuvelist român contemporan, se pare, că încă nu-și găsește pe deplin tonul în așa-zisul roman de reconstituire — ceea ce mă face să cred că „Groapa“ e un roman singular. La D. R. Popescu, excelent nuvelist și el, ceea ce numim „vocația pentru roman“, la un prozator în cazul lui apare încă destul de incertă. De la debuturi mature ca cele ale lui Pop Simion și Ion Brad, avem motive temeinice să așteptăm în viitor confirmări depline.*

În domeniul genului scurt, ca volume, în afara cîtorva excepții interesante, (Povestiri *de Al. Ivan Ghilia,* Călătorie *de George Bălăiță și* O plimbare cu barca *de T. Mazilu), de asemenea, lucruri excepționale nu s-au înregistrat în acest an.*

Chiar și un „as“ al genului, precum D. R. Popescu, prin culegerea Fata de la miazăzi *nu mai realizează performanța din anul precedent. Cartea din urmă, în afara foarte bunei bucăți* Mașina *dă puternic impresia că a fost alcătuită din ce a mai rămas de la* Umbrela de soare. *În schimb, au apărut în presă o serie de nuvele și povestiri, mai ales ale tinerilor, care mă fac să cred că anul viitor se vor publica cel puțin 3—4 volume deosebit de valoroase și ele vor aparține cred, lui Ștefan Bănulescu,*

Culegerea Cantonul părăsit *de Fănuș Neagu nu poate fi privită ca o carte a anului 1964, pentru că, — cu excepția frumoasei bucăți ce-i dă titlul — reunește scrieri din culegerile anterioare, ale autorului. Și, pentru că am amintit și de lucrări publicate pînă acum în reprezentanții formulelor lirice, poate cele mai originale ale generației lor. N-am apucat, din păcate, să comentez* Cartea mareelor. *Cînd Șt. Aug. Doinaș își va tipări și* Baladele *se va vedea că în el poezia noastră nouă are unul din cei mai fideli slujitori.*

Am citit cu o reală satisfacție volumele de versuri ale lui Nichita Stănescu (O viziune a sentimentelor), *Cezar Baltag* (Vis planetar) *și Ion Gheorghe* (Cariatida). *Încrederea care le-a fost acordată, de unii cu toată inima, de alții mai cu jumătate de gură, se confirmă pînă la urmă: toți trei, dincolo de schimbările glasului, pe ici pe colo cu supărătoarele stridențe ale vîrstei ingrate, se dovedesc poeți autentici, în stare să-și impună o viziune proprie, originală, a universului.*

În proză, oricît m-ar fi iritat o anumită grabă a autorului, am sfîrșit lectura romanului Facerea lumii *cu o impresie bună. Filipache e o realizare incontestabilă și tabloul Bucureștiului răscolit de febră revoluționară degajă un farmec secret, pe care puțini din prozatorii noștri știu să-l dea evocărilor lor. Mai bine sfătuit, Eugen Barbu nu cu încă prea mult efort, dar cu o dorință efectivă de a căuta dimensiunea adîncă a întîmplărilor povestite, putea face din ultimul său roman, o carte tot atît de solidă ca* Groapa.

Vara oltenilor *mi-a stîrnit reacții contradictorii. Romanul are nenumărate pagini excelente, e scris cu virtuozitate nu numai cu talent, împinge departe investigația sufletului țărănesc, dar respiră un aer de neautenticitate.*

Prin intriga complicată și conflictele ascuțite în aparență, se lasă ghicit un idilism foarte dibaci ascuns, nu atît însă încît să nu răpească monologurilor interioare și frămîntărilor de conștiință (foarte interesante dealtfel) accentul care să le facă într-adevăr tredibile.

Descoperirea familiei *de Ion Brad, n-are nici atîta culoare, nici atîta fierbere. E o carte mai cuminte, dar mai bine gîndită și mai adevărată. E vizibil că cel puțin o parte a ei a fost pentru autor, într-un fel sau altul, o problemă acută, personală, trăită și examinată cu gravitate interioară. Frămîntările sufletești ale lui Octavian Borcea nu par nici o clipă artificiale, născocite, și cu tot caracterul lor complet inedit, își păstrează autenticitatea, apar ca expresie firească a unui stil de viață secular. Dacă Ion Brad, nu atenua latura socială a conflictelor (ce se întîmpla dacă efectiv Octavian ajunge să fie „dat la gazetă“ și eventual beștelit în adunarea generală a colectiviștilor, pentru că nu vrea să execute sarcinile care i s-au încredințat? Cum se realiza în astfel de condiții împăcarea cu familia, înfrîngerea spiritului individualist?) cartea ar fi cîștigat și mai multă naturalețe. Chiar și așa, ea face o secțiune interesantă și revelatoare în universul satului ardelean actual și construcția cîteodată stîngace a acestui roman scris de un poet nu mă deranjează atît, cît timiditatea în abordarea problematicii respective din unghiurile neavantajoase, greu rezolvabile.*

Am savurat ironia acidă din schițele care alcătuiesc volumul lui Teodor Mazilu „O plimbare cu barca“. Mi-au cam tăiat avînturile și azi anumite rețineri și precauții. M-a cucerit însă un autentic patos împotriva lichelei cu principii și o ascuțime a observației morale ca și o artă a reducției comice eloccvente, cu totul ieșită din comun.

Cronicile optimistului *selectate de G. Călinescu la tipărirea în volum cu (vai!) prea multă severitate, m-au făcut să regăsesc toate delicioasele lecturii. Le-am retrăit de asemenea, cu o intensitate sporită, recitind biografiile lui Eminescu și Creangă, apărute în ediții noi. Nu puține lucrări de critică iarăși mi-au dat reale satisfacții: Arghezi, poet al omului de regretatul Tudor Vianu, Titanul și geniul în poezia lui Mihai Eminescu de Matei Călinescu,* Proza lui Mihai Eminescu *de Eugen Simion,* Titu Maiorescu — critic literar *de Paul Georgescu,* Literatura română premodernă *de Al. Piru,* Anton Pann *de Paul Cornea,* Jean-Paul Sartre de *Georgeta Horodincă.*

Neavînd nici o îndoială că mă voi copilări cu adevărat, adică recîștigînd prin facultățile poeziei adevărate, măcar pentru o oră, ingenuitățile vîrstei fericite, m-am grăbit să cumpăr A doua carte cu Apolodor *de Gellu Naum și nu m-am înșelat.*

2. La această întrebare mi-e mai greu să răspund. Unde se află punctul limită al non-literarității? Celor grăbiți să-l indice le-aș atrage atenția că Șerban Nedelcu păstrează o anumită jovialitate candidă în Învățătorii *(II), Constantin Chiriță are încă multă imaginație și „problematizează“ viața în* Pasiuni, *iar Corneliu Leu nu renunță la „tipizare“ în* Puterea. *Stilul absolut anodin, „le degré zéro de l'écriture“ mai rămîne un deziderat neatins.*

3. Realizările anului ca și înainte, traduc înțelegerea și urmarea de către scriitorii noștri a îndrumărilor partidului. Chemarea către o literatură substanțială, legată strîns de viață, de opera construcției socialiste își găsește răspuns în cărți scrise cu o din ce în ce mai înaltă conștiință profesională. Creșterea exigenței, lupta pentru calitate, prezența în toate compartimentele vieții obștești își găsește un ecou firesc și în activitatea scriitoricească. Nevoia de a da publicului cititor o hrană spirituală corespunzătoare necesităților lui actuale se impune tot mai mult, devine o condiție a progresului. Critica a început să numească armăsarul, armăsar și țînțarul, țînțar. E o tendință, care dacă se va menține, sînt convins că numărul cărților bune va crește la anul, simțitor.

GAZETA LITERARĂ

OV. S. CROHMĂLNICEANU

1. Cititorul obișnuit nici nu bănuiește cîtă invidie stîrnește în sufletele criticilor. El își alege cum vrea lecturile și-și poate permite să ignore pur și simplu pe autorii plicticoși. Mai mult, dacă, începînd o carte, nu găsește în ea nimic interesant, nu se simte obligat să o ducă neapărat pînă la capăt, și își rezervă suprema prerogativă să o arunce pur și simplu. O, vicisitudini ale criticii profesioniste! Pagini străbătute răbdător, ba chiar cu un fel de perversitate, care-și caută plăcere în tortură, pagini previzibile pînă la ultimul detaliu, pagini vide de gîndire sortite să fie totuși parcurse, ba chiar comentate în cronica literară programată pentru săptămîna respectivă! Formula lui Valéry Larbaud cunoaște hotărît în această ipostază o variantă radical modificată: „Ce vice puni, la lecture!“

Fie atunci, ca măcar la o asemenea anchetă, criticului să i se acorde invidiatele drepturi ale cititorului de rînd, adică să spună fără diverse considerente de rigoare ce i-a plăcut, efectiv și ce nu, ce l-a entuziasmat și ce l-a scos din sărite.

Orice poezie nouă de Tudor Arghezi mie mi se pare un dar nesperat, așa că am parcurs placheta Cadențe *cu acest sentiment, nedesmințit pînă la ultima filă. Am avut apoi o rară plăcere să citesc* Ora fîntînilor, *primul volum care stringe între coperțile sale o parte din versurile lui Ion Vinea. Apariția a fost pentru mine un prilej de verificări și surprize, în orice caz o salutară excursie pe înălțimile poeziei. În ultimul volum al lui Mihai Beniuc,* Cu faruri aprinse, *am găsit ca și altă dată, cel puțin cîteva piese admirabile ca „Decorații“, „Sînt oamenii“, „Teascul inimii“, „Porumbar, pustiu“. Profit de această ocazie pentru a atrage atenția asupra lui Șt. Aug. Doinaș, după opinia mea, împreună cu Nina Cassian și Geo Dumitrescu, unul din cei mai fideli slujitori.*

Am citit cu o reală satisfacție volumele de versuri ale lui Nichita Stănescu (O viziune a sentimentelor), *Cezar Baltag* (Vis planetar) *și Ion Gheorghe* (Cariatida). *Încrederea care le-a fost acordată, de unii cu toată inima, de alții mai cu jumătate de gură, se confirmă pînă la urmă: toți trei, dincolo de schimbările glasului, pe ici pe colo cu supărătoarele stridențe ale vîrstei ingrate, se dovedesc poeți autentici, în stare să-și impună o viziune proprie, originală, a universului.*

În proză, oricît m-ar fi iritat o anumită grabă a autorului, am sfîrșit lectura romanului Facerea lumii *cu o impresie bună. Filipache e o realizare incontestabilă și tabloul Bucureștiului răscolit de febră revoluționară degajă un farmec secret, pe care puțini din prozatorii noștri știu să-l dea evocărilor lor. Mai bine sfătuit, Eugen Barbu nu cu încă prea mult efort, dar cu o dorință efectivă de a căuta dimensiunea adîncă a întîmplărilor povestite, putea face din ultimul său roman, o carte tot atît de solidă ca* Groapa.

Vara oltenilor *mi-a stîrnit reacții contradictorii. Romanul are nenumărate pagini excelente, e scris cu virtuozitate nu numai cu talent, împinge departe investigația sufletului țărănesc, dar respiră un aer de neautenticitate.*

Prin intriga complicată și conflictele ascuțite în aparență, se lasă ghicit un idilism foarte dibaci ascuns, nu atît însă încît să nu răpească monologurilor interioare și frămîntărilor de conștiință (foarte interesante dealtfel) accentul care să le facă într-adevăr tredibile.

Descoperirea familiei *de Ion Brad, n-are nici atîta culoare, nici atîta fierbere. E o carte mai cuminte, dar mai bine gîndită și mai adevărată. E vizibil că cel puțin o parte a ei a fost pentru autor, într-un fel sau altul, o problemă acută, personală, trăită și examinată cu gravitate interioară. Frămîntările sufletești ale lui Octavian Borcea nu par nici o clipă artificiale, născocite, și cu tot caracterul lor complet inedit, își păstrează autenticitatea, apar ca expresie firească a unui stil de viață secular. Dacă Ion Brad, nu atenua latura socială a conflictelor (ce se întîmpla dacă efectiv Octavian ajunge să fie „dat la gazetă“ și eventual beștelit în adunarea generală a colectiviștilor, pentru că nu vrea să execute sarcinile care i s-au încredințat? Cum se realiza în astfel de condiții împăcarea cu familia, înfrîngerea spiritului individualist?) cartea ar fi cîștigat și mai multă naturalețe. Chiar și așa, ea face o secțiune interesantă și revelatoare în universul satului ardelean actual și construcția cîteodată stîngace a acestui roman scris de un poet nu mă deranjează atît, cît timiditatea în abordarea problematicii respective din unghiurile neavantajoase, greu rezolvabile.*

Am savurat ironia acidă din schițele care alcătuiesc volumul lui Teodor Mazilu „O plimbare cu barca“. Mi-au cam tăiat avînturile și azi anumite rețineri și precauții. M-a cucerit însă un autentic patos împotriva lichelei cu principii și o ascuțime a observației morale ca și o artă a reducției comice eloccvente, cu totul ieșită din comun.

Cronicile optimistului *selectate de G. Călinescu la tipărirea în volum cu (vai!) prea multă severitate, m-au făcut să regăsesc toate delicioasele lecturii. Le-am retrăit de asemenea, cu o intensitate sporită, recitind biografiile lui Eminescu și Creangă, apărute în ediții noi. Nu puține lucrări de critică iarăși mi-au dat reale satisfacții: Arghezi, poet al omului de regretatul Tudor Vianu,* Titanul și geniul în poezia lui Mihai Eminescu *de Matei Călinescu,* Proza lui Mihai Eminescu *de Eugen Simion,* Titu Maiorescu — critic literar *de Paul Georgescu,* Literatura română premodernă *de Al. Piru,* Anton Pann *de Paul Cornea,* Jean-Paul Sartre de *Georgeta Horodincă.*

Neavînd nici o îndoială că mă voi copilări cu adevărat, adică recîștigînd prin facultățile poeziei adevărate, măcar pentru o oră, ingenuitățile vîrstei fericite, m-am grăbit să cumpăr A doua carte cu Apolodor *de Gellu Naum și nu m-am înșelat.*

2. La această întrebare mi-e mai greu să răspund. Unde se află punctul limită al non-literarității? Celor grăbiți să-l indice le-aș atrage atenția că Șerban Nedelcu păstrează o anumită jovialitate candidă în Învățătorii *(II), Constantin Chiriță are încă multă imaginație și „problematizează“ viața în* Pasiuni, *iar Corneliu Leu nu renunță la „tipizare“ în* Puterea. *Stilul absolut anodin, „le degré zéro de l'écriture“ mai rămîne un deziderat neatins.*

3. Realizările anului ca și înainte, traduc înțelegerea și urmarea de către scriitorii noștri a îndrumărilor partidului. Chemarea către o literatură substanțială, legată strîns de viață, de opera construcției socialiste își găsește răspuns în cărți scrise cu o din ce în ce mai înaltă conștiință profesională. Creșterea exigenței, lupta pentru calitate, prezența în toate compartimentele vieții obștești își găsește un ecou firesc și în activitatea scriitoricească. Nevoia de a da publicului cititor o hrană spirituală corespunzătoare necesităților lui actuale se impune tot mai mult, devine o condiție a progresului. Critica a început să numească armăsarul, armăsar și țînțarul, țînțar. E o tendință, care dacă se va menține, sînt convins că numărul cărților bune va crește la anul, simțitor.

EUGEN SIMION

1. — 2. — 3. — Anul literar 1964? Hotărît, un an al poeziei și al istoriei literare! Au apărut și în proză (despre dramaturgie e bine să nu vorbim!) scrieri ce trebuie menționate pentru caracterul lor analitic (*Facerea lumii* de Eugen Barbu, *Vara oltenilor* de D. R. Popescu, *Descoperirea familiei* de Ion Brad, *Cantonul părăsit* de Fănuș Neagu — o reeditare îmbogățită etc.), în poezie și în istoria literară numărul volumelor despre care se va mai vorbi și de aici înainte e însă mult mai mare, iar cîteva apariții sînt, realmente, surprinzătoare. *Cadențe* (Tudor Arghezi), *Cu faruri aprinse* (Mihai Beniuc), *Cartea mareelor* (un debut tardiv, Șt. Aug Doinaș), *O viziune a sentimentelor* (Nichita Stănescu), *Vis planetar* (Cezar Baltag), *Cariatida* (Ion Gheorghe), *Cum să vă spun!* (Ion Alexandru), *Singur printre poeți* (Marin Sorescu), mi se par, cu diferențierile de rigoare, contribuțiile care marchează, cum observam și cu alt prilej, amploarea și adîncimea procesului de *substanțializare și interiorizare* prin care trece, astăzi poezia românească.

Un eveniment literar al anului îl constituie debuturile. Din 1960 nu au mai fost semnalate atîtea izbucniri de energii poetice. Am citat numele lui Ion Alexandru (despre originalitatea acestui debutant am discutat, pe larg la apariția volumului) și Marin Sorescu (ironist ce dovedește finețe și în formele directe de comunicare poetică). Am fi nedrept dacă nu am aminti-o și pe Ana Blandiana, care aduce în lirică exuberanța vîrstei sale, un senzorialism de bună calitate, fixat în desene pline de grație. Universul poeziei s-a lărgit, prin contribuțiile tinerilor, în mod simțitor. Recunoaștem, aici, ca și în cazul operelor datorate scriitorilor mai vîrstnici, influența binefăcătoare a îndrumării de partid, îndemnurile la o sporită exigență, la o reconstituire cu mijloacele unei arte superioare, a universului de viață propriu omului contemporan, detașat de inerțiile trecutului. De aceste nume se pot lega speranțe (nu uit pe tînărul Adrian Păunescu, mai norocos în ultima vreme în lupta cu o spontaneitate rebelă!) fără să ignorez faptul că istoria literară la tot pasul infirmă previzibile entuziaste ale criticii. Am în față acum, însemnările lui Macedonski, din 1878, privitoare la poeții timpului său. Cîtă risipă de amabilitate! Ce superbă înșelăciune! Cine mai știe astăzi, de Paraschiv Georgescu cu al său *Cerșetor de gurițe*, pe dulcele june Nicolae Fabiu Bădescu, „plin de speranțe și de viitor“, pe alt june, Scarlat Scurtu, a cărui moarte îndurera pe poetul de mai tîrziu al *Noptilor*? Cît de severă e uneori istoria și cîte amare dezamăgiri rezervă ea comentatorului literar! Profesiunea de haruspice nu e, orișice s-ar spune, veselă, cînd funcționează într-un cîmp, ca cel literar, unde cristalele stau adesea acoperite de nămolurile mediocrității.

Trecînd la critică și istorie literară, putem spune că anul 1964 (anul Eminescu și Creangă, anul aniversării a două decenii de la Eliberare etc.) a fost favorabil ucenicilor lui Aristarc. Mai întîi, studiile despre Eminescu și, acum în urmă, despre Creangă, altele privitoare la curente și scriitori mai puțin cercetați etc.

Semnalez *Cronicile optimistului* de G. Călinescu (operă originală de moralist, modern), *Lucian Blaga* de Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română la începutul secolului XX* de D. Micu, *Literatura română premodernă* de Al. Piru și *Titanul și geniul în poezia lui Eminescu* de Matei Călinescu.

Cît despre scrierile neizbutite, acestea firește, n-au înfrîngerea să apară la timp, să primească, uneori, sufragiile criticii și să se rînduiască, frumos, în biblioteci. Chiar dacă le-am numi (au făcut-o colegii mei din această pagină) ele vor continua să apară, mai repede și mai des decît cărțile bune. Ne-au reținut atenția cîteva prin farmecul platitudinii lor. Un prozator nu și-a înrudit în primul volum toate personajele, mai are de divorțat eroina principală și de readus de la mînăstire eroul principal, retras acolo din motive care nu interesează. Volumul următor va pune capăt, cred, după ce toate cusururile se vor arunja, după ce toate evenimentele vor fi epuizate, unei melodrame strălucitoare prin caracterul ei anodin.

DIN CARȚILE ANULUI 1965

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

În proză vor apare printre altele: **Vîntul și ploaia** de Zaharia Stancu, romanul **Lunaticii** vol. I și II de Ion Vinea; **Șoseaua Nordului** de Eugen Barbu (ediție revăzută); **Puterea** de Titus Popovici; **Bietul Ioanide** de G. Călinescu (ediție revăzută); **Căderea Arhanghelilor** de Szemler Ferenc; **Satul ultat** de Eusebiu Camilar; volumele de nuvele **Carte despre drumuri lungi** de Ion Pas și **Iarna bărbaților** de Ștefan Bănulescu.

Vor fi tipărite volume de versuri semnate de: Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, Maria Banuș, Cicerone Theodorescu, Nina Cassian, A. E. Baconsky, Mihu Dragomir, Tiberiu Utan, Geo Dumitrescu, Ion Brad, Eugen Frunză, Dragoș Vrînceanu, Agata Bacovia ca și ale scriitorilor mai tineri, Romul

Gazeta literară vă prezintă doi tineri prozatori

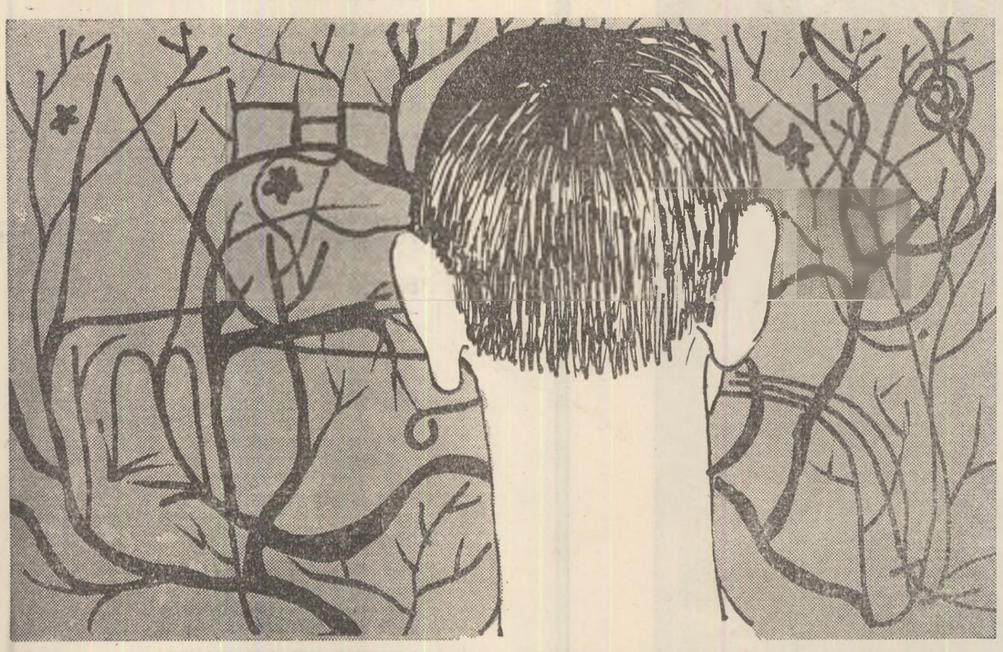

Desene de
LIANA PETRUȚIU

● VASILE BĂRAN

concertul

Concertul începuse și o femeie mi-a cerut să mă ridic de pe locul ei și eu m-am rezemat într-un colț de unde vedeam prea puțin scena dar i-aveam în față pe toți oamenii aceia care veniseră să-l asculte pe marele pianist. Și chipurile lor erau acum toate ca niște pete albe. Erau acolo, în primele rînduri, bărbați și femei și copii și copiii semănau cu femeile și femeile semănau cu bărbații și bărbații cu femeile și copiii lor. O bătrînă închisese ochii și fața i se întinsese și semăna acum cu cea a fetiței de lîngă ea. Un mare sentiment îi legase și îi unise trecînd din trup în trup, din respirație în respirație, aducînd cu el teamă și bucurie. Erau acolo și femei cu zîmbet de hîrtie și bărbați cu mușchi de parchet și toți erau acum galbeni și profunzi ca în fața unui grav și neașteptat interogatoriu. Un bărbat, stînd alături de mine, în picioare, își încleștase mîinile și rămăsese toată vremea cu capul în jos și nemișcat. Fețe bătrîne și tinere, ușor aplecate într-o parte, păreau niște luminări, cu flacără înaltă, plantate în rînduri, într-o stranie cîmpie. Unui tînăr, buzele de ceară îi susurau necontenit și în ochii lui mari părea că se topesc sunete. În toți ochii aceia părea că se topesc sunete, ca niște fulgi de zăpadă, umezindu-i și întorcîndu-le privirea înlăuntru. De aceea și semănau oamenii aceia atît de mult între ei.

Apoi i-am văzut ridicîndu-se, dezlănțuind furtuni de mărturisiri, și coborînd scările ca niște statui vii și frumoase.

xilofonul

Concertul dura o oră și trei sferturi și în tot acest timp el nu trebuia decît să bată o singură dată în xilofon. Lucrurile se petreceau așa: îmbrăcat ca toți ceilalți în frac, își ocupa locul în fața xilofonului și urmărind partitura, aștepta tema flautului, apoi număra în gînd nouă măsuri, după care, țîșnind ca o nălucă, se ridica și lovea cu baghetele în clapele de lemn, o singură dată. Și cu asta rolul i se sfîrșea.

El s-a gîndit, firește, la soarta lui și într-o zi se visă pe rînd violonist, violoncelist, pianist, flautist. Dar seara, la concert, trebui să-și ocupe iarăși locul în fața xilofonului, să urmărească partitura, să aștepte tema flautului, să numere în gînd nouă măsuri și ridicîndu-se, zvîcnind, să lovească cu baghetele în clape o singură dată.

Uneori, simțea că nu mai e în stare să se supună acestei discipline de neclintit, că va veni un moment cînd, împins ca de o furtună nebună, se va năpusti cu tot trupul pe clapele acelea, zguduindu-le și umplînd cu țipătul lor sala, pînă dincolo de tavan, așa cum umpli un cazan spart pe dedesubt, cu apa oceanului.

Compozitorul îi crease însă un destin absolut și el își dădea seama că n-avea cum să iasă din cercul lui și se chircea înfiorat și se vedea ca un fir de păpădie prins în burghiul ciclonului și răsucit pînă la amețeală totală. Așteptînd tema flautului și numărînd cele nouă măsuri, trupul lui se înălța instinctiv și numai după ce lovea clapele se mustra, îndîrjit, că n-a ridicat pe brațe și instrumentul acela mătăhălos și mut și nu l-a trîntit cu toată puterea ca una din țăndări să zboare și, trecînd prin lespezi, să se înfigă în inima moartă a compozitorului.

În cele din urmă părăsi orchestra și luni de zile nu mai trecu pe-acolo. Și abia pe la miezul iernii urcă, îmbătrînit, scările din spatele scenei, dar concertul începuse și el se duse în sală și se așeză undeva sus, la balcon, și în locul lui, în fața xilofonului, el văzu un altul, pe care nu-l cunoscu, așa cum n-ar fi putut să spună cu certitudine nici cine-i pianistul și nici cine dirijează. Și i se păru că dinspre scenă vine spre el o primăvară de sunete, și între sunetele acelea fantastice, el auzi și clinchetul de cristal al xilofonului său, zbătîndu-se să se desprindă din strînsoarea celorlalte și alergînd prin toată sala, pînă la el. Și fără să vrea el întinse palmele să-l prindă și să-l mîngîie așa cum își mîngîie părinții copilul, cînd își dau seama că-l au și că-i al lor.

izvorul

Încă înainte de a începe săpăturile pentru canalul de aducțiune al hidrocentralei, inginerii-proiectanți prevăzuseră izbucnirea unui izvor freatic de mari proporții în stare să împiedice, o vreme, înaintarea lucrărilor. Și de fiecare dată, oamenii intrau în galeria aceea cu sentimentul nedestăinuit, al fricii, Izvorul părea să țîșnească din moment în moment, ca un șarpe uriaș, scoțînd dintr-o dată un miliard de limbi și spărgînd cu solzii lui de secure, în aschii, tunelul. Se săpaseră peste cinci sute de metri liniari, pe sub pămînt se crease o adevărată autostradă, cu lumini puternice și aer condiționat, o mulțime de mașini și instalații lucrau fără încetare și peste toată această suflare subterană plutea amenințarea izvorului care nu se ivise încă.

De la un timp oamenii începură să poarte teama izvorului și după ieșirea din galerie, la masă, pe stradă, la film, acasă, ca pe o întîmplare cunoscută și vie strîngînd inima pînă la durere și fiecare, gîndindu-se la țîșnirea aceea, și-o imagina în cele mai diferite feluri. Izvorul însuși căpătase în presimțirile lor o mie și una de chipuri și fiecare era convins că numai așa se pot petrece lucrurile și că, într-un fel, ele s-au și petrecut, ce să mai vorbim!

Izvorul însă nu se arăta și oamenii, săpînd mai departe cu mașinile lor pămîntul de la rădăcinile munților, apropiau tot mai mult, în conștiința lor, secunda aceea, ca o săgeată neagră despicînd rocile și prăvălindu-le, împinse de ape, peste munca lor.

Într-o dimineață, galeria păru că trosnește din toate încheieturile, ca de un cutremur. Din străfunduri se auziră sunete înăbușite, asemănătoare zgomotului pe care-l fac niște cai în galop. Foșnetul creștea aducînd cu el din bezna de nepătruns o adiere rece, din ce în ce mai rece și oamenii își căutară privirile dar nici unul dintre ei nu-și mărturisi groaza lăsată deodată, ca un îngheț, și-n respirație. Stătură neclintiți unul în fața celuilalt pe toată lungimea galeriei, așteptînd indicația șefului de sector. Dar șeful de sector nu dădu nici o indicație, fiindcă, de fapt, zgomotul acela era al trenulețului Diesel intrat atunci pentru prima oară în galerie.

Peste o lună de zile galeria se lungi cu încă 500 de metri și izvorul nu apăru. Un constructor tînăr, care se visa în fiecare noapte acoperit de ape galbene și reci și izbit ca o minge de pereții de ciment, nu mai putu suporta și ceru să lucreze la suprafață.

Mai apoi oamenii aproape că uitaseră de izvor, pînă într-o după amiază cînd, pe furtunul lăsat deschis, țîșni, deodată, apa potabilă venită din afară și-l stropi, udîndu-l pe tot trupul, pe băiatul care lucra la sudarea barelor metalice. Speriat, sudorul scăpă aparatul din mînă și țipă atît de tare încît, într-o clipită, în jurul lui se strînseseră toți cei peste 100 de oameni aflați, atunci, în galerie. La picioarele lor furtunul, cu apa oprită, zăcea ca un șarpe strivit și, privindu-l, băiatul începu să rîdă. Și după el începură să rîdă toți oamenii și rîsul lor umplu galeria de un huiet straniu și înfiorător, zguduind pămîntul pînă-n adîncuri, ca o cădere de stînci, și oamenii se repeziră unii într-alții și rîsul lor aruncă, deodată, o mare lumină peste ei și se treziră și se rușinară și nimeni nu s-a mai gîndit, de atunci, la izvorul acela care nu s-a ivit niciodată.

băiatul

După toate calculele, plecînd la București, Tabarcea avea să cumpere cureaua aceea de pămînt, care-i trecea prin spatele casei, într-un an. Soția îi spuse că nu într-un an, dar într-un an și jumătate tot o s-o aibă și-l conduse la gară cu copilul în brațe. Dar Tabarcea, nevrînd să cheltuiască bani cu trenul, plecă pe jos 300 de kilometri și numai cînd se întoarse veni cu trenul fiindcă avea acum cu el o avere întreagă — un sac cu sticle goale și tăcîmuri vechi și de tot felul, adunate de pe la marginea orașului și de pe peron i-l luă un băiat înalt. Și el își întrebă soția al cui este băiatul acesta înalt și în locul ei răspunse băiatul:

— Al tău, tată.

drumul

Mergeam cu tata în noaptea de iarnă la oraș să vindem lemne și eu așteptam cu trei zile înainte plecarea. Cînd sosea clipa, între mine și tata se închegau, nedeclarate, relații bărbătești: el înjuga boii iar eu aprindeam felinarul. Apoi urma drumul acela atît de neverosimil, cu arhipelaguri mișcătoare pe bolta înghețată și castele fantastice din crengi de salcîmi și abia ziua, la întoarcere, descopeream cerul și pădurile, dar eu eram pe deplin încredințat că ne înapoiam pe alt drum.

naşul

Nașul, venit de la oraș, avea costum negru și cămașă cu guler tare, puțin cam larg pentru gîtul lui ca o osie roasă, și nimeni nu știa că hainele negre și cămașa cu guler tare fuseseră împrumutate de la proprietar, și că spărsese, în schimb, o pivniță de lemne, iar pantofii îi erau din carton vopsit.

Stătea în capul mesei înecîndu-se după fiecare pahar și i se aduse curcanul și lăutarii strigară în cor „Mulți ani trăiască" și nașul dădu în dar 20 de lei și lăutarii strigară că a dat 2 000 și cînd se înteți hora el jucă înainte cu mireasa, ocolind pietrele.

Și toată viața pe care-o mai trăi de-aci încolo, măturînd străzile orașului, el își aduse aminte de clipele acelea ca de ceva care nu se poate explica.

vioara

Eu nu l-am cunoscut pe Dică-lăutarul, despre el mi-a povestit tata și mi-au povestit apoi și alți oameni și toți știau aceeași întîmplare ca și cum ar fi fost toți acolo în ziua aceea de tîrg cînd Dică și-a vîndut vioara, după ce-a cîntat cu ea toate cîntecele pe care le știa, și de durere s-a ghemuit în el și n-a mai vorbit cu nimeni, pînă la moarte, cînd a cerut să i se aducă vioara să-și ia rămas bun și s-o roage să-l ierte.

● IULIAN NEACȘU

be cinci

Căzuse pe șantier, în fața depozitului, cu inima ghem, unii credeau că e mort, alții, dimpotrivă, e beat, s-a-mbătat Sabin! Și el știa, cînd oamenii spun că ești beat, te culci; știa acest lucru foarte bine, însă nu-i convenea, chiar dacă inima lui de-atunci se grăbi. Și tocmai de aceea, se rugase, se rugase să facă ceva, puțin, aproape deloc, dar să facă ceva convenabil, să fie paznic sau pompier. Cu centură și coif; deci să nu stea degeaba, să facă ceva. Și nimeni să nu-i spună, poate cineva, că nu face nimic. De aceea era șeful protecției muncii, post în care nu ai treabă, faci cîte ceva, măcar supraveghezi, controlezi, dar te miști cu o treabă ca ionescu—popescu. Avea birou, în el nu stătea, era întunecos și mucegăit, avea scaun cu speteaza înaltă și nu-i plăcea, de ce nu-i plăcea să stea la birou chiar dacă se simțea mai important, mai înalt, îl interesează. E drept, nu avea mult de făcut, răspundea de protecție și era sigur că o zi venea peste cealaltă. Dar fiecare dimineață e dimineață, unii se trezesc că le lipsește ceva de care nu știau că există, pe alții îi doare capul sau pe Sabin îl enerva dimineața de sîmbătă.

Eu sînt cel tare aici, țipa Sabin, se sprijinise cu palmele de birou și se legăna de pe un picior pe altul. Mie nu-mi pasă și directorul să vină, să mă roage. Uite cum, în genunchi: așa, așa și-așa, te rog dă aprobarea, e blocul la roșu, așteaptă oamenii să se mute, stau cu țoalele pe trotoar, dă drumul te rog frumos; nici el, directorul! Fără centuri nu vă las, mă crezi? Nu mă crezi; și ce dacă! nu vă las, așteptați, vin centurile, le-am cerut de urgență, am dat telefon la Mișcă, e om serios, îl știu, el e om serios.

Mișcă e un scîrț pe hîrtie, zău, dă aprobarea și nu se-ntîmplă nimic, ți-e frică? spuse șeful de echipă Miru, pirpiriu, n-avea gură decît pentru el, dar era trimis de alții. Băieții se grăbesc, e sîmbătă și sfîrșit de săptămînă, și ei atît așteaptă, să termine B. 5, adică s-arunce mortarul de la jumătate-n sus. Și echipa vrea, ce-i costă să termine repede? și s-aștepte centurile de siguranță, adică un nimic, un fleac, chiar nimic mai mult?

Spun s-așteptați! să treceți la altele, fără centuri să vă ia dracu! nu răspund! Ce! în postul meu n-am drept să hotărăsc? sau cine, tu? Mie și directorul, că directorul nu are grija voastră, o am eu, mie mi-ați fost dați ca niște pui, cloc-cloc-cloc și sînt cloșcă bătrînă, e frig și îngheață mîinile și bîldîbîc și adună-l de jos, cum?

Nene, las-o moale, nu-i mare lucru să scuipi mortar, nu-i mare lucru, e jucărie, zău, dă aprobarea.

Ieși afară sau te ia dracu de prost ce ești!

Șeful echipei ieși, se-nfuriase, el cînd se-nfuria se mărea, așa credea și Caterina după ce o bătea din cînd în cînd.

Sabin bău un pahar cu apă, începu să se plimbe cîte 4 pași înainte-înapoi, rupse o foaie din calendar și aburi geamul suflînd peste el. Țîrîi telefonul, ca un greiere, nu? și ridică receptorul și auzi vocea directorului care-l lua pe departe.

Tovarășe Sabin, s-au plîns oamenii lui Miru, nu le dai voie să termine fără centuri, dă-le-ncolo, că e frig, îngheață mortarul și planul, ce facem cu planul?

Asta te interesează pe dumneata, planul, pe mine mă interesează centurile, fără ele n-au ce căuta pe schelă, să trăiți!

După care a închis telefonul, i-a părut rău, nu știa să se poarte frumos, l-a jignit, dar n-avea ce să jignească și-apoi el e D-zeul în problemă. S-a plimbat un ceas prin cameră, se plictisea dar n-avea ce face, la început a vrut să-i telefoneze cuiva, dar uitase numărul. Pe urmă privi pe fereastră, afară ningea cu fulgi mari, lăptoși, ca o pernă desfăcută, nu? A intrat gîfîind Albescu, membru în comitetul sindical pe șantier, responsabil cu protecția la B.5.

Tova Sabin, tova Sa..., nebunii se suie pe schelă; spun: ne-a dat învoire *Directorul* și eu n-am avut ce le face, pentru că ei spun asta ca și cum n-ar minți, ca și cum el, *Directorul*, le-a dat voie!

Directorul? S-a băgat directorul, aici? Atunci dau demisie, mă duc să i-o pun pe masă: poftiți, nu-s de paie, vedeți sînt Sabin și nu sperietoare de protecție!

Îl înjură pe director de mamă, așa și pe dincolo, că nu e om, că e plan în capul lui ca sămînța în floarea-soarelui, nu? Albescu se-ntorsese cu spatele, n-aude, nu vede, mîine dacă îl întreabă cineva ca și cum nu știe nimic, da, nu știe nimic din toate astea. Atunci Sabin ieși pe ușă, după el Albescu, după Albescu ușa, trîntită, pocnită, strivită de perete.

În jurul blocului echipa pregătește mortarul, oamenii fluieră, le pare bine, se plictisiseră și pierdeau bani dacă nu întindeau mortarul. Sabin trecu printrei ei, nu-i privește, ochii i se albiseră, ia canciocul, mistria, se suie pe schelă pînă la jumătate. Aruncă mortarul la întîmplare, e frig și-i îngheață mîinile, scîndurile sînt înguste, și se leagănă. Inima i se strînge cît un pumn și-l lovește în piept, dinăuntru. Jos se adunaseră oamenii din tot șantierul, vorbesc între ei tare, unii cred că Sabin a înebunit de stat, alții că e beat, s-a-mbătat Sabin, iar s-a-mbătat! Vine directorul, inginerul șef, conducerea, unul strigă să coboare, dar Sabin, întors cu spatele, nu se uită în jos să nu amețească, cere mortar și strigă:

— Nu se suie nimeni, *eu* răspund pentru mine, *eu* răspund!

Și se suie mereu, de la un etaj la altul, și inima bate mărunt ca o tobă cînd acrobatul se dă peste cap de mai multe ori ca să nu se poată spune că stă chiar degeaba.

simina

În fiecare săptămînă e o zi în care încap celelalte șase. De obicei duminica, rareori luneа, niciodată joia. Pentru că oamenii încep sau sfîrșesc cum le place, nu cum vor, luneа sau duminica.

— **Simina, îi spui băiatului.**
— **Da, bunică.**
— **Îi spui băiatului să vină.**
— **Da, bunică.**
— **Să nu cumva...**
— **Nu, bunică...**
— **Să uite, Simina.**

Bunica trebuia să se-ntîlnească duminică cu Nel, iubitul Siminii. Luni și-a scos rochiile din dulap, le-a întins pe pat. Rochiile bunicii nu-mi plăceau, erau negre și lucioase. Miroseau cum miros crizantemele seara. Simina plîngea pe unde apuca. Eu mă iubeam cu Lena sub pat, pe masă sau după sobă. O mîngîiam și-i șopteam la ureche:

— Lena, ești atît de frumoasă, Lena! Vrei ceva bun?

Vrea. Mîncam dulceață, ne iubeam. Ne sărutam și tăceam. O trimeteam la Simina. Lena se purta frumos, o mîngîia pe picioare, o dată chiar a sărutat-o. Atunci am intrat și am țipat:

— Lena!

S-a întors spre mine și m-a privit ciudat, dintr-o parte.

— Lena! am țipat iar și am bătut din picior.

Ea s-a speriat atît de rău încît Simina m-a dat afară.

— Vine el, tata, le-am spus și am plecat să mă plimb.

Mirosea frumos, erau frunze galbene și roșii pe stradă. În parc era pustiu. Simțeam ceva ca atunci cînd alunecam pe tobogan cu capul în jos. Copacii erau uzi, pe frunze se strînseseră ochiuri de apă cenușie. Scuturam crengile deasupra mea cu fața în sus. M-am jucat cu Pif. Tinea coada în sus, eu vroiam să i-o leg de picioare cu șiretul. M-am întors acasă scara, numărînd din stîlp în stîlp pînă la zece. Simina plîngea, Lena dispăruse, bunica m-a trimis să cumpăr pîine.

— Simina, i-a spus, îi spui băiatului!

Am chemat-o pe Lena dar nu mi-a răspuns. Am așteptat să se culce bunica și m-am dat jos din pat. O căutam, era lună, vedeam și petele de pe pereți în jurul tablourilor. Lena se lipise de Simina, dormea. M-am apropiat ușor de ele, am întins mîna. Dar atunci Simina a oftat și s-a dezvelit. Și-a ridicat capul, m-a privit și nu mi-a spus nimic. Era albă, tremura ca lumina, plîngea. Mi-a venit deodată să fac la fel și chiar am plîns cu pătura peste cap pînă tîrziu.

Marți bunica a cumpărat cafea naturală. Lena a încercat să se mpace cu mine și Simina a plîns mai mult. O durea capul de plîns.

— **Neluș! Neluș cere bunicii bani și du-te la farmacie,**
— **Ce iau?**
— **Poftim, ți-am scris eu.**

Două cutii albastre cu ceva scris foarte lung, obosisem citind pînă la jumătate. Pe urmă Simina m-a rugat să stau lîngă telefon.

— **Alo, alo!**
— **Nu-i acasă. Simina a plecat, eu sînt fratele ei Neluș.**

Închideam, mă întorceam spre ea și dădeam din cap. Pe Nel îl văzusem o singură dată, seara, la poartă. Nu-mi plăcuse, pentru că se lăsase pe vine ca să-mi vorbească. Avea ochi mari și negri, o pălărie pe cap și o haină ca tabla de șah. M-a rugat să mă duc să mă plimb în altă parte. M-a rugat și Simina, rîzînd. Cînd m-am întors, Nel plecase și Simina plîngea.

— **De ce plîngi, Simi, vrei să te măriți cu Nel?**
— **Ieși afară, Neluș, ieși!**
— **Nu ies!**

Miercuri a venit cineva. Pentru mine oricine e cineva. — Neluș, cine-a venit? întreabă bunica. — „Cineva", răspund eu întotdeauna ferindu-mă de palma ei. Mă drăcuie mi se pare.

— **Bunăziua. Doamnă, eu sînt tatăl lui Nel de care știți.**
— **Poftiți, vai, pe-aici. La noi e deranj. Neluș, du-te și te joacă.**
— **Nu, nu stau.**
— **O cafea?**
— **Mulțumesc, nu.**

Bărbatul, în vîrstă, chel și gras își mîngîie bărbia dublă, zîmbind cu dinții albi. Privește în jur, înăuntru e aproape întuneric, oglinda din dreapta pianului lucește albastru.

— **Poate plouă, mă grăbesc foarte mult.**
— **Da-da, imediat! Luați loc! Nu plouă.**

Bătrîna se așează în fotoliul de lîngă sobă, bărbatul se apropie de ea, în fața scaunului.

— **Doamnă, știu că-l așteptați duminică la masă, dar fiul meu nu va veni. Îl înlocuiesc eu ca să putem discuta lucrurile cu judecată. În primul rînd băiatul meu nu se va căsători cu fiica...**
— **Nepoata.**
— **Nepoata d-voastră. Poate mai tîrziu.**
— **Poate?**
— **Poate, doamnă, azi tinerii se grăbesc.**
— **Întotdeauna așa a fost. Al meu m-a luat la 16 ani și a murit la 70 de ani, de tutun. N-are importanță.**
— **Are, n-are, așa am hotărît eu și soția. La revedere, doamnă.**

Bătrîna îl conduse pînă la ușă.

— **Și Simina? întreabă.**

— **Care Simina? se miră bărbatul, neatent. A, făcu fața? Ș-aștepte dacă poate, dacă nu!...**

Ușa se-nchide pocnind. Bătrîna își apasă pieptul cu palma și tușește.

— **Neluș, strigă, Neluș!**

După ce a plecat Cineva, m-a strigat bunica. Tocmai o făceam pe Lena să-și ceară iertare, o strîngeam cu poarta. Bunica era palidă, mi-a cerut un pahar cu apă. Niciodată nu fusese bunica palidă, nici chiar atunci cînd mă vedea stînd într-un picior pe marginea acoperișului. E bătrînă bunica, poate să moară, m-am gîndit seara.

Joi i-am spus că am mîncat 6 borcane cu dulceață, două de vișine, trei de caise, unul zaharisit.

Bunica numai s-a strîmbat urît, cu buza de sus peste cealaltă. Atunci m-am suit pe acoperiș, am strigat-o și mi-am ridicat piciorul drept. A venit și-atît! M-am suit pe coș, mi-am băgat capul în el cu picioarele în sus. Bunica mi-a-ntors spatele, uite-așa! Murdar de funingine m am dus în bucătărie și am spart o farfurie și un pahar. Bunica stătea întinsă în fotoliu, nici n-a tresărit cînd i-am arătat cioburile. „Neluș!" m a strigat Simina. Lîngă telefon am stat toată după-masa. Cînd a telefonat Nel, i-am întins receptorul.

— **Simina, Nel.** (Ea și-a dus degetul la buze, a luat receptorul, l-a acoperit cu palma și mi-a șoptit):

— **Vorbește tu!**
— **Ce?**
— **Ce vrei. Spune ce-ți vine.**
— **Alo, Nel, mă cheamă ca pe tine cu încă ceva.**
— **Alo, Neluș? Unde-i Simina?** (M-am întors — Unde ești? Ea a dat din umeri).
— **E plecată să vadă balena, ieri a venit, are dungi pe spate și ochii cît ligheanul.**
— **Cînd vine?**
— **A venit, nu ți-am spus?**
— **Simina.**
— **Simina? Nu știu. Plînge.**

Am trîntit receptorul, am scos limba și am fugit. „Nu vine, el, tata!" am strigat.

Vineri am căzut din nuc. Făceam ca avionul, mă-ntinsesem pe burtă pe-o creangă cu mîinile întinse înainte. Am alunecat la viraj și am căzut. Bunica m-a luat în brațe, țipînd. Eram amețit, nu mă durea decît puțin spatele. Mă simțeam bine în brațele bunicii. M-a întins pe pat, nu puteam să mă-ndoi. Simina plîngea lîngă mine și înmuia batistele.

— **De ce plîngi, Simi?**
— **Taci acum.**
— **Dar de ce plîngi mereu?**
— **Îmi vine, de-aia pling.**
— **Eu plîng cînd vreau. Unde e Lena?**

Nu puteam să mă mișc, mă durea spatele, ardeam. Doctorul cu ochelari mi-a făcut o injecție și m-a luat cu el. La spital m a învelit în ghips ca pe-o statuie. Mă durea.

Sîmbătă cred c-am dormit. Nu știu precis. M-am trezit duminică. Duminică după masă, au venit bunica și tata.

— **Ce-ai pățit?** m-a întrebat el și mi-a frecat obrazul cu barba.
— **Unde-i Simi?** am întrebat-o pe bunica.
— **Nu știu,** a răspuns.
— **E bolnavă,** a spus tata.
— **Ca și mine sau mai rău?**
— **Nuuu.**
— **O doare capul? Știu, o doare capul de plîns.**

Atunci bunica s-a aplecat și mi-a luat fața în palme. Simțeam lacrimile ei cum mi se scurg pe obraz, ca atunci cînd scuturam crengile ude în parc. L-am văzut pe tata întors cu spatele și fără să vreau am plîns mult, ca o apă, gîndindu mă la Simina. De-atunci încep fiecare săptămînă cu duminică, ziua ei.

ALB-NEGRU

La ce visează...

...NICHITA STĂNESCU. — După ce a citit în ultimul număr al **Gazetei literare** că „unui simplu cititor, de oricită bunăvoință ar da el dovadă, nu-i apar deslușite unele poezii semnate de Nichita Stănescu...” *), poetul s-a culcat și...

...Se făcea că bulevardele Bucureștiului erau inundate de mii și milioane de oameni, care cu un volum de Nichita Stănescu, care cu o revistă unde apăruse o pagină semnată de el; ei mergeau purtînd pe chipurile inteligente iluminarea și fericirea propriului omuleț care tocmai a înțeles. Un vînzător de ziare striga „Informația, 'matia, are de Nichita Stănescu I” a fost asaltat de mulțime și în 6 minute a realizat o mică avere.

Prin ferestrele deschise ale unei școli elementare răzbăteau glasurile — nu-i așa? — cristaline ale sîrguincioșilor elevi din clasa a II-a. Ei recitau o poezie din manualul de citire. O recitau fericiți și lumina înțelegerii etc..

Vine, vine anotimpul berzelor roșiatice
și timpia mea colorează cimpiile, halucinîndu-le;
haideți, verzui continuări ale ființei mele,
să anulăm mirata lor prezență!

(vezi vechea variantă „Vine, vine primăvara!”).

*) p. 2, rubrica „Dialog”, scrisoarea semnată de cititorul A. A.

...HORIA BRATU. — În numărul din 5 decembrie 1964 al revistei **Temps modernes**, Jean-Charles Sardou semnează articolul **Nelinistea inteligenței** din care spicuim:

„Surprinzătoare, aproape incredibilă prezență în contextul epocii, Horia Bratu este expresia cea mai pură a acelor linii de forță care evidențiază perpetuitatea mișcării în sensul unificării magnisime a conceptelor disparate (sau, cel puțin, socotite ca atare pînă la el). Dialectica acestui european (limpiditate clasică, reluz al Greciei antice, sinteză demiurgală — triadă perfectă) este una din cuceririle secolului ier școala creiată de el (existențialismul nostru se dezvoltă în marginea dar nu împotriva ei), situație-limită pentru spiritul uman. Conștiința, simțul onoarei mă obligă să spun — mieux vaut tard que jamais*) —: nu am putut primi premiul recent atribuit mie atîta vreme cît Horia Bratu, ca urmare a unor mașinațiuni asupra cărora nu vreau să insist, a fost inlăturat de Academia Suedeză (chiar dacă i-a lipsit un sizgur vot)”.

*) în franceză, în vizul original — N. R.

...CONSTANTIN CHIRIȚĂ. — **Larousse**, t. III, pp. 1014—1015:

„CHIRIȚĂ, Const. (n. 1924). Celebru scriitor român, membru al Academiei R.P.R., dr. honoris-causa al Universităților din București, Oxford, Yale și Tokio. A scris romane, scenarii de film, versuri. Tradus în 88 de limbi, într-un tiraj total de 2.659.000 exemplare. Reputat specialist în: algebră boole-ană, astronautică, aviculturâ, bio-genetică, box, calcul diferențial, cibernetică, decatlon... inventator. Campion și comentator sportiv. În anii '60, respins de cititori dar adulat de critica literară”.

Cu mici modificări, același text apare și în **Who is who**, în **Brockhaus** ș.a.m.d.

...MIHAI NOVICOV. — Semnează, în colaborare cu Gaetan Picon, un ciclu de articole consacrate unor teme de un interes mai general: „Cunoașterea vieții, cauză a succeselor obținute de Paul Valery și Saint John Perse pe tărîmul poeziei”; „Măiestria artistică la T. S. Eliot”; „De la Antioh Cantemir la Eugen Ionesco”; „Realizări și lipsuri în opera lui Joyce”; „Unde a greșit Thomas Mann. Să învățăm cu toții din greșelile sale”.

...NICOLAE VELEA. — Scriitorul lucrează de mai bine de un sfert de veac la romanul-frescă, menit să dea o imagine sintetică a luptelor umanității de la desprinderea din haosul originar și pînă în epoca noastră, un fel de „Legendă a secolelor”, dar în proză. Cîteva mii de personaje, parte reale, parte fictive, se vor mișca aievea sub ochii noștri, țesite de sub pana prolificului romancier. Cartea nu va depăși firește spațiul unei jumătăți de pagină dactilografiată, întrucît — se știe acest lucru — scriitorul privește acum cu un ochi critic deprinderea — specifică tinereții sale — de a produce temuri vaste, cicluri de nesfîrșite trilogii, tetralogii etc. Maestrul zîmbește ironic amintindu-și graba nejustificată cu care a încredințat tiparului lucrarea „Modificările lui Tudor Dindelegan” după numai cîțiva ani de trudă zilnică, explicînd aceastu prietenilor și admiratorilor, prin neabdarea caracteristică debutantului, avid să scrie și să tipărească mult, să vadă cît mai repede cărțile sale expuse în librării. **„Am devenit mai înțelept, cu trecerea anilor”** declară el ziariștilor care-l asaltează. **„Două-trei silabe pe an, asta, în definitiv, ajunge. Depinde ce spui cu aceste silabe, cît de adînc sapi...”.**

...SCRIITORII PENTRU COPII. — Într-o sală se află adunați la un loc mulți, mulți scriitori. Un prozator, izbucnind în hohote de plîns, ia cuvîntul:

— Proza e o cenușăreasă a literaturii noastre! exclamă el și continuă apoi să plîngă în tăcere, în mijlocul indiferenței generale. Îi înțeleg doar prozatorii, ceilalți prozatori, care adunați în jurul său, plîng și ei.

Cîțiva scriitori pentru copii zîmbesc cu milă.

O altă ședință, un alt hohot de plîns.

— Poezia e o cenușăreasă a literaturii noastre! strigă sfîșiat de durere, un poet, în mijlocul indiferenței generale. Doar cei de seama lui, ceilalți poeți, par a-l înțelege într-o oarecare măsură.

Multe, multe ședințe. Reprezentanții ai tuturor genurilor literare izbucnesc rînd pe rînd, în plîns și se pierd în lungi lamentări. Revine mereu, obositor, cuvîntul cenușăreasă:

— Drama e o cenușăreasă!

— Nuvela e o cenușăreasă!

— Romanul e o cenușăreasă!

Scriitorii, pentru copii asistă dezgustați. Ce-i drept, nici nu prea sînt atenți. Toată lumea așteaptă cu nerăbdare cele două referate principale ale ședinței, unul pe marginea cărții „În așteptarea lui Moș Gerilă” iar celălalt intitulat „Sensuri noi în Tîrbozel și Tîrbozina”, referate la care se știe că au lucrat multă vreme autorii lor, criticii Paul Georgescu și Cv. S. Crahmălniceanu.

...ȘERBAN NEDELCU. — Desprindem cîteva rînduri dintr-un compendiu al **Istoriei literaturilor europene, de la origini pînă în prezent**, publicat în anul 2010.

„Dar cea mai violentă reacție, literatura lui Șerbon Nedelcu o avu de întîmpinat din partea unor critici obtuzi, pe la jumătatea celui de al 7-lea deceniu al secolului XX, acest secol ilustru prin intuițiile cît și prin proverbiala sa mărginire. Cronicari asăzi firește uitați făcură să se abată asupra unor creații magistrale („Dudică” și „Învățătorii” vol. II — capete de serie ale unei literaturi de o profunzime abisală, în care mileniul al treilea își recunoaște o grandioasă anticipare) un val de proteste sordide. Prostii, firește, însă foarte semnificative în felul lor, expresii clare ale spiritului grosolan, totdeauna îndîrjit de adevărata noutate, crispat și mediocru în fața geniului. Numai un cerc de inițiați înțelese pe atunci ce se întîmplă, și, cu două-trei excepții, (ființe slabe care se intimidează ușor) făcu să se înalțe baricade inexpugnabile, menite să-l protejeze pe autor, să-l ferească de mărunțele patimi ale unor spirite, scăpate de sub controlul rațiunii. Aplecat cuminte asupra manuscriselor sale, în luptă cu materia rebelă a cuvintelor, rămas imperturbabil și dînd dovadă de o sublimă detașare, desprins de toate cele lumești, patriarhul de la București continuă să zămislească, precum demiurgul însuși, făpturi vii, în carne și oase, asemenea nouă însă sbuciumate de apelurile tainice ale absolutului. Un critic din epocă avu naivitatea să creadă că va supraviețui producînd studii despre M. Sadoveanu, G. Călinescu, L. Rebreanu. În realitate singurul său text care interesează și astăzi, putînd fi consultat cu oarecare folos de studenți, rămîne articolul intitulat „Suprafață și volum în creația lui Șerban Nedelcu”. Toate celelalte sînt moloz.

Astăzi, cînd locul lui Șerban Nedelcu este pe deplin consolidat în conștiința respectuoasă a posterității, cînd este limpede că două dintre direcțiile fundamentale în literatura și arta universală, pornesc de la „Dudică” și respectiv „Învățătorii” vol. II, rememorarea acelor împrejurări constituie un rodnic prilej de meditație”.

...ION ISTRATI. — Amu, era cam la vremea astînțitului, un amurg moicom și tihnit de toamnă tîrzie, cumu-i pi la noi, cînd deodată a țeșit mare zvon. Mergea vorba printre oameni c-ar fi poposit în dulce tîrgul nostru oaspete de samă sosit din mări și zări. Chibzuiam tocmai de n-a fi iarăși o scornire a vreunui blăstămat ce-și face vacul la cafine, cînd văz că-mi intră-n ogradă un rumân. Iute sar și-i deschid:

— D-apoi, fi binevenit în casa me, bădie Faulkner, zic, căci dinsul era oaspetele.

— Mulțam de omenie, îmi răspunde domnia-sa.

— Ia ședzi, ședzi, omule. Ia un vinișor colea, de-al nostru de la Moldova, ia un șerbet, o plăcintă, ceva.

...Și ne-am șinstit noi, ș-am stat la taclale ba de una, ba de alta și-nir-un tîrziu îmi iau eu sama și zic:

— Ptiu, țăracan di mini. Doamne, că ne-am luat cu vorba ș-am uitat să te-ntreb, uita-te-ar rălilii, că ce trebuință ai venit la mini?

Atunci el cam stînjenit, învîrtind cușma în mîini, zice:

— Apoi, de nu ți-a hi cu supărare, am venit, bădie Istrati, să te întreb cum scrii matale cărțile țele despre țarani că tare mi-i drag de ele și mă bate gîndul să sorîu și eu una așe.

— Cum nu, bădie Faulkner, cum nu. Și l-am învățat”.

(Dintr-o carte de amintiri)

ANUL LITERAR

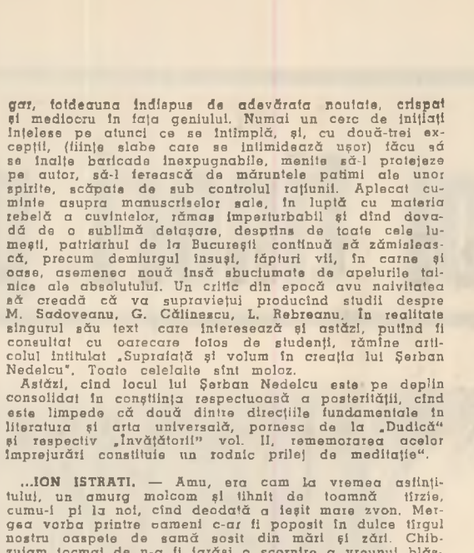

EUGEN BARBU: „Facerea lumii”...

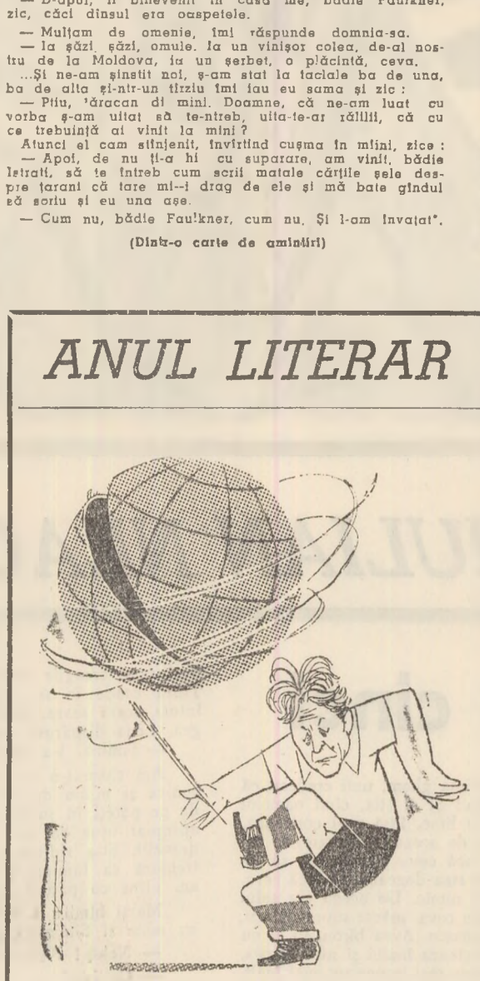

MARIN PREDA: „Risipitorii”

Văzut de EUGEN TARU

Iarna – pe cînd obișnuia să vină
Fotografia de SANDU MENDREA

CONSTANTIN OLARIU

O poezie în două ipostaze

sau DIALOG ÎNTRE REDACTORUL IX. ȘI DOI MAEȘTRI.

Scena I

Maestrul I — Ei, ce zici, bună poezie, nu?
Ix. — Da, bună, bună, maestre...
M.I. — O să se bucure de un real succes.
Ix. — Credeți? Sigur că da! De altfel... sînt de aceeași părere.

Scena II

Maestrul II — Ce zici de poezie? Ai citit-o? Slăbuță, dom'le, oricum o iei! N-are mesaj solid!
Ix. — A... da, da! Are ceva mesaj, dar — vorba dumneavoastră, maestre — nu-i solid. Ar avea, totuși, ceva...
M.II — Ce? Fugi, dom'le, că n-are nimic! Ni-mic! Te rog, crede-mă!
Ix. — Păi de... La urma urmei, și părerea mea e că... n-are nimic! Nici un mesaj...

REZOLVAREA:

O lăsăm în seama unui alt redactor, care poartă pe umeri propriul său cap.

GABRIEL TEODORESCU

epigrame

LUI RADU BOUREANU
autorul volumului de poeme intitulat „Inima desenată”

Deși este „desenată”,
Inima, precum se știe,
Nu a încetat să bată
Totuși pentru... poezie.

LUI TEODOR MAZILU
autorul volumului de schițe satirice „O plimbare cu barca”

Cu o barcă cu motor,
Pretutindeni te-ai plimbat,
Dar ai... naufragiat,
Fără voie, în umor.

TUDOR MĂINESCU

epigrame

SUFLEURUL

Actorul știe rolul bine,
Sufleurul nu e necesar.
Nu-i necesar atunci cînd vine
Dar cînd nu vine e-un calvar.

ADMIRAȚIE

Pe poetul Trandafir
Totdeauna îl admir:
Și cînd scrie-o poezie,
Îl admir și cînd nu scrie.

LIRISM

Poeților care-și cîntă în versuri soțiile

Știm că dragostea nevestii
E onestă și frumoasă;
Însă fără indiscreții
Să rămînă strict acasă.

DIALOG

– Prea mult scrie maestrul poate
Confiscînd o rubrică!
— Dar te-nșeli profund, confrate,
El nu scrie, publică.

COLOCVIU

Unor poeți

– Voi scrieți versuri grele
Cu stilul nefiresc.
— Tu scrii doar ușurele.
– Da, știu, dar se citesc.

UNUI CONFRATE

X gîndește. Foarte bine!
Cugetări profunde. Fie.
Dar ceea ce nu-mi convine
E că ce gîndește scrie.

POETULUI ILIE CONSTANTIN

Cînd a fost în satul lui
Care-l cunoștea de pui
Si-a citit o poezie
Scrisă vertical și fin,
Nimeni n-a mai vrut să știe
De Ilie
De Ilie Constantin.

UNUI PROZATOR CARE SCRIE ȘI VERSURI

Noi poeme fără rimă
Bardul X citind cu pază,
Publicul a spus cu stimă:
– Bardul X e tare-n... proză

DURERE

De cînd cu volumul meu
Ce să spun? E fapt real:
Am slăbit și scad mereu
Din volumul personal.

SINCERITATE...

Moare bunul meu amic
Și necazul meu nu-i mic
Dar în gînd îmi zic mereu:
– Totuși, bine că nu-s eu.

LUI TUDOR ROTARU

nume sub care scriu mai mulți

Roata are multe spițe
Și Rotaru multe fițe;
Multe fițe, multe fețe...
N-are însă suprafețe...

NINEI CASSIAN

care face abuz de cerebralitate

Nina scrie azi așa
Să-nțeleagă numai ea
Numai ea și nici chiar ea
Citeodată cînd nu vrea.

EPIGRAMA

Ori cît am fi de optimiști
Se deslușește totuși drama:
Avem atîți epigramiști
Dar unde este epigrama?

GAZETEI LITERARE

pentru unele poezii

Umorul ei nu este anual
Cum i se spune, ci săptămînal.
Căci multe versuri dacă le citești
Nu te poți ține ca să nu zîmbești.

UN OM CINSTIT

Ce om cinstit e Igrec. I-am dat cinci bani o dată
Și suma asta mică, de obicei uitată,
El mi-a restituit-o. Cinstit de necrezut!
. . . . . .
I-am dat doi poli pe urmă și nu i-am mai văzut.

Desen de TUDOR GEORGE

TEODOR MAZILU

CELE DOUĂ ANALIZE

E foarte atentă la cine intră și cine iese din laborator; s-a plictisit tot așteptînd să apară sora care s-o cheme înăuntru.

Cele două femei suferinde se plictisesc de moarte, ar vrea să stea de vorbă, știu că ar avea atîtea și atîtea să-și spună...

— Urina?... întreabă în șoaptă, cu maximum de discreție, doamna cu sticluța.

— Nu... Vasermanul... — răspunde cu o stranie demnitate cealaltă doamnă.

Cele două doamne așteaptă să le vină rîndul la analize cu totul diferite și conștiința acestei realități le face să se examineze cu neîncredere și dușmănie aproape. Și-au întors brusc spatele și s-au închis în ele. Totuși e îngrozitor de greu să te refugiezi în universul tău cînd trebuie să mai aștepți cel puțin două ceasuri... Realitatea crudă, faptul că una venise să-și facă analiza sîngelui, iar cealaltă analiza urinei, ridicase între ele o barieră de netrecut.

Doamna cu sticluța e mai puțin sensibilă; natura suferințelor sale fizice o obligase să-și deschidă ochii, să privească viața cu mai multă seriozitate și mai puține prejudecăți. Fire mai comunicativă, îi e foarte greu să se închidă în lumea ei lăuntrică. Zadarnic încearcă blata femeie să se izoleze în turnul ei de fildeș, să facă abstracție de doamna care stă alături și-o privește cu ochi dușmănoși; nu poate să evadeze în altă lume: are mîncărime la limbă. E aproape o oră de cînd nu s-a mai spovedit nimănui: nu mai poate, trebuie neapărat să comunice cuiva principiile ei de viață. În acest scop caută să cîștige încrederea vecinei. Ca să dovedească doamnei cu vasermanul că ea respectă felul de a fi al altora, își ascunde sticluța în poșetă. Gestul menit să-i dezvăluie vecinei această latură pozitivă e făcut cu tact, în așa fel încît doamna cu vasermanul să-l observe și să-l aprecieze ca atare.

— Mi-am mai făcut o dată analiza urinei — oftă doamna cu sticluța. Știți ce mi-au găsit, doamnă? Glucoză...

— Glucoză?

Doamna cu vasermanul nu se așteptase la una cu asta. În tinerețe avusese și ea glucoză și cheltuise o groază de bani ca să scape de ea.

— Trebuie să vă îngrijiți. Asta e foarte grav.

— De unde să fie la mine așa ceva? se irită repede doamna cu sticluța. Taică-meu a murit la nouăzeci de ani...

— Poate n-a fost proaspătă urina...

— Da' de unde?!.. — se apără cu îndîrjire doamna cu sticluța. Era recentă, doamnă. Trebuie să fie vreo greșeală de-a lor... Și doamna cu sticluța arătă cu degetul în direcția laboratorului.

Doamna cu vasermanul căzu o clipă pe gînduri: își aduse aminte de o boală pe care o avusese mai demult.

— Vai, ce colicistită am avut, prin cîte am trecut, n-o doresc nimănui. Și-n ce formă... s-au mirat toți mediciii... Numai generalul Marinescu, primarul Capitalei, a mai avut forma asta...

— Ei, numai generalul! sări ca arsă doamna cu sticluța, dîndu-și pe față antipatia.

— Da... Generalul Marinescu... — și jignită, doamna cu vasermanul se închise iarăși în ea.

Din laborator iese o femeie tînără și frumușică. Resimțindu-se încă de pe urma analizei, își tamponează cu vată vîrful degetului. Își făcuse pesemne o hemogramă. Doamna cu sticluța o recunoaște. Îi strigă în gura mare numele și năvălește asupra ei. Femeia care-și făcuse hemograma nu se arătă prea bucuroasă de întîlnire. Greu lovită de vicisitudinile vieții, biata femeie trece pesemne printr-o criză de mizantropie, nu vrea să mai vadă în ochii ei nici o ființă omenească: ciinii sînt de o mie de ori mai inteligenți și mai buni. Îi spune ceva în șoaptă doamnei cu sticluța. Doamna cu sticluța dă de cîteva ori din cap, protestează, ridică brațele a desperare, nu vrea să creadă, doamna cu hemograma o asigură că nu exagerează nici cu atîtica, nu-i spune decît purul adevăr. Femeia care-și făcuse hemograma oftează, își scoate oglinjoara, se pudrează, oftează iarăși și se îndepărtează.

Doamna venită să-și facă analiza urinei se întoarce lîngă vecina ei de bancă. I-au dispărut complexele de inferioritate. A căpătat, în sfîrșit, conștiința propriei sale valori. Tace chitic, îngîndurată și plină de importanță: convingerea că se află în posesia unei vești senzaționale îi dă tot dreptul s-o privească de sus pe fandosita care venise să-și facă vasermanul. Tace înadins, conștientă că cealaltă se perpelește de ciudă și nerăbdare: în acest fel se răzbună pentru toate umilințele la care doamna cu vasermanul o supusese pînă atunci.

Doamna cu vasermanul, deși e o femeie cu un orizont mai larg, moare de curiozitate.

— S-a întîmplat ceva?

Urina, misterioasă, se face că nu aude și, ca s-o înnebunească și mai mult, ca să priceapă că s-a întîmplat ceva grav, își scoate batista și își șterge ochii.

Dar doamna cu sticluța nu e o femeie rea: nu ține multă vreme supărarea. Deși doamna cu vasermanul îi e groaznic de antipatică deși i-ar smulge cu plăcere părul oxigenat fără gust, simte nevoia să mărturisească cuiva vestea senzațională pe care i-o adusese doamna cu hemograma.

— Îl știi pe Lupașcu?

Doamna cu analiza sîngelui încruntă sprîncenele și-și încordează memoria.

— Care Lupașcu, tu?

— Lupașcu, dragă... ce, tu n-ai cap să judeci... — se enervează doamna cu sticluța, convinsă că acuma poate să-i spună orice vecinei. Tu crezi că sînt o mie de Lupașcu? La cîți n-a făcut el rost de butelie? Unul care ride ușor din te miri ce... nu se poate să nu-l cunoști...

— Dansatorul? strigă triumfătoare analiza sîngelui... amintindu-și că odată dansase cu un băiat drăguț, care, făcîndu-i-se milă de singurătățile ei, o ținuse strîns în brațe.

— Ei, parcă numai un dansator bun era el... — se supără doamna cu sticluța, văzînd că vecina de bancă e dispusă să-l închidă într-o singură formulă. Și dansator... și spiritual... era foarte reușit...

— A murit? întrebă doamna cu vasermanul, crezînd că, atacînd frontal, va afla mai repede taina. Știam că suferă de ulcer.

— Duodenal... — o corectă iritată doamna cu sticluța. Nu de la ulcer i s-a tras. A reușit operația... cu cei mai buni profesori...

— Bine c-a reușit...

— Și ce dacă a reușit?... sări ca arsă doamna cu sticluța. Mai bine nu reușea... și muiea acolo, în sala de operație... era mai bine.

— Ce s-o fi petrecut în sufletul lui în clipa aia, ce i-o fi trecut lui prin cap, în ce stare o fi fost, de-a ajuns să ia hotărîrea aia grozavă...

— Ce te miri ca vițelul la poarta nouă? izbucni doamna cu sticluța, știind că nici de data asta analiza sîngelui n-o să se simtă jignită. O fi trecut omul printr-o criză: și eu cînd mă enervez, îmi vine să-mi iau lumea în cap. Te pune viața în niște situații...

— Avea toată viața în față... trăiesc atîția idioți și el să se prăpădească...

— se necăjește sincer doamna cu vasermanul, convinsă că domnul Lupașcu, într-un moment necugetat, încercase să se sinucidă.

— Nu mai cobi, tu, n-a murit omul... tu vezi incontinuu numai cadavre... Lupașcu e om tînăr, de ce să moară?

Analiza sîngelui e profund jignită. I-ar smulge părul vecinei, dar nu poate: trebuie să afle exact ce s-a întîmplat cu Lupașcu.

— Atunci ce e, tu, cu el?

— Ce e? Ce să fie? Nimic...

— Atunci de ce-l ieleștî?

— Îl jelesc... fiindcă n-am inima ta de piatră. A ajuns pe mîna justiției... el care nici circa de miliție nu știa unde e! Trăia cu capul în nori, nimica nu știa, nu era materialist...

— A furat, tu?

— O, bine că veniși de-acasă... grea mai ești de cap...

Analiza sîngelui fierbe de ciudă, dar înghite jignirea ca să afle toată povestea pînă la capăt. Dac-ar face-o de prost crescută, ar fi în stare să-i întoarcă spatele și să nu-i mai spună nimic în legătură cu Lupașcu. Pe deplin conștientă de acest adevăr, analiza sîngelui înghite în sec și e numai ochi și urechi.

— De unde a furat, tu?

— De la cine vrei să fure? De la stat. De la cine vrei să fure bietul băiat? Că doar nu era să-și tefuiască părinții care și-au smuls bucățica de la gură ca să facă om din el...

Înfricoșată de batjocura doamnei cu sticluța, analiza sîngelui se limitează numai la întrebările strict necesare:

— Și a furat mult?

— Ești grozavă... de unde-ai scornit-o și pe-asta?... Lupașcu nu e lacom de bani, a luat numai strictul necesar... De ce să ia mai mult? Ca să-i bea cu prietenii care pe urmă îți întorc spatele?

— Ce făcea cu banii, tu, îi bea?

— Nu punea picătură de alcool în gură. Nu numai din cauza ulcerului, cum fac alții, ci din convingere... „Nu beau, madam Teoharide... mai bine cu banii ăștia cumpăr o carte...”.

— Ce-a făcut atunci cu banii?

— Nimic nu și-a făcut pentru el, nici măcar un costum... ai văzut cum umblă. El, să albă alți întîi... El și-a luat un Luchian, că-i place pictura... cu asta s-a ales...

— I-a jucat la cărți?

— Cum să joace Lupașcu la cărți?... se strîmbă analiza urinei, iritată de atîta ignoranță. Se vede că nu-l cunoști... Ura jocurile de noroc. „De ce, madam Teoharide, își pierd oamenii timpul cu fleacuri, cînd pot să danseze sau să citească o carte?” Îi plăcea să fie la curent cu toate...

— Atunci...?

— A fost prea sincer în dragoste... Toți banii i-a băgat în Liza...

— În scheletul ăla?

— Ce schelet?!... Ai vrea tu să ai corpul Lizei...

Analiza sîngelui simte că dacă nu-i dă două palme vecinei, viața nu mai merită să fie trăită. Nu mai are chef să discute cu doamna venită să-și facă analiza urinei. Dar, cu prețul oricăror înjghiri și umilințe, trebuie totuși să mai afle ceva.

— Ce sumă a furat Lupașcu? Cît a luat?

— Nici nu-ți trece tie prin minte... După cum îmi spunea doamna ingmer... vreo trei sute de mii de lei...

Doamna cu vasermanul tace: e sincer îngrozită, dar și fericită că Lupașcu nu s-a sacrificat pentru o sumă oarecare.

— Voia să le facă și părinților o bucurie, să aibă și ei un locșor la bătrînețe, că destul au stat cu chirie... Tu, în locul lui, te-ai fi gîndit numai la tine...

Acum, pe cele două analize — a sîngelui și a urinei — nu le mai lega nimic. Doamna cu sticluța își văzuse focul, n-o mai interesa analiza sîngelui. Doamna cu vasermanul aflase tot ce se petrecuse cu Lupașcu: n-o mai interesa analiza urinei. Tac amîndouă așteptînd să fie chemate în laborator. Acum, cînd nu le mai leagă nimic, vechea dușmănie reînvie, cu o forță și mai mare. Faptul că una venise să-și facă analiza sîngelui, iar cealaltă analiza urinei, le apare și mai limpede ca înainte.

— Sclifosito... — izbucnește doamna cu sticluța.

— Ordinaro... — strigă doamna cu vasermanul.

ADRIAN PĂUNESCU

SORESCU

(Cînd două scaune stau de vorbă,
Cam cheflii, chemați-l pe poet,
El se va ridica din spetează
Agățat de surîsul locuitorului
și va veni).

...Erau mai multe scrumiere vesele
De o țigănie de țigări,
Pahare sparte, artă gratuită
Și alte metafore ca de pildă
O găină cufundată pînă la
Trei ani în ou, deși cocoșul
Murise în primul război punic.
Erau furculițe cu dinții cariați
Și linguri din care abia
De mai izvora cîte-o supă
Cu gălușți dezinteresate
Și foarte, foarte blazate în
Dezordinea lor.

...a provincia feței de masă
...căreia unii mai pitorești
La cerul gurii
Îi spuneau mesala, vrînd
Să sugereze că se poate îmbrăca
Prin simpla împiedicare a limbii
La „i" către „d", în cinstea
Vechii forme a verbului **a lua**
De la prezent: **eu luau** în loc
De: **eu iau** cum spun moderniștii
Fără să țină seama de **eu dau**
Astfel fața de masă, mesala,
Mesada și celelalte care veneau
Pe nepusă masă, mesala,
pe nepusă mesada,
au căzut din cer, meteoriți,
În întîmpinarea fumului din scrumiere.

Cineva a îngropat pendula
Într-o centură de castitate,
Altcineva a trîntit două vorbe
De au început frazele să se traducă
De la sine, în mai multe limbi moarte
Să nu mai spun că mașina de cusut
A ieșit să coase
Lucernă, iar damigenele
Au plecat la cules, fără niciun
Rost.

P... tablă de șah, regii au început
S... e cotonogească și să se înjure
De... egine, ceea ce în oricare
Oltenie de pe pămînt, se consideră
Provocare la deces.

Mosoare de lînă mobilizate
La jersee moderne,
Încorporau motani.
Care mai de care mai leneși,
Astfel că s-au putut vedea
Pulovere mîrîitoare.

Cinci textieri, de muzică
Ușoară, au fost chemați
În judecată de patru
Texte care-i înghițiseră
Pe al cincilea și nu se mai știa
Care al cui e și din ce pricină.

Era foarte multă gălăgie
Prin molecule ca și prin
Instituțiile mai serioase, ca
De pildă cenaclurile
Literare, ale vremii, în care
Niște domni făceau poezii
Și le publicau cu cîte-un critic
Spînzurat în fiecare titlu.

Erau deci scaune roase la mijloc
De vulcanii literari care le asupreau,
Erau scrumiere în care
Cei nervoși își stingeau unghiile
Mîncate de guri,
Erau supe, tramvaie goale și care
Excitau din acest motiv pe
Privitorii neavizați,
Erau picioroange de metafore.
Piete, table de șah pe care
Creșteau în voie verzele bilabializate
Și devenite berze care aduc pioni.
Provincii uitate.
Pașii pisicilor pe cădelnițe
Etcetera;
Neavînd acestea toate un nume
Al lor, după care să le recunoști,
Și să le poți striga
Eventual,
La vreo nevoie,
A trebuit să vină
Cineva să le zică într-un fel,
Acel cineva era un băiat
Talentat, inteligent și ironic,
Subțiratic și destul de șaten.
Cu timple lungi care-i continuau
În deltă nasul
Și care le-a propus numele său
De familie.
Îi se va spune deci Sorescu.
...eapărat
Numele lor va fi Sorescu.
Sorescu Marin,
E mai bine să nu-l folosim
Spre a nu-l confunda
Cu derivatele cuvîntului mare,
De exemplu cu **rău marin.**
Sau **peisaj marin,** ceea ce
Din punctul nostru de vedere
Este cu totul altceva.

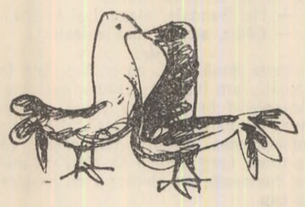

Desen de
POMPILIU
DUMITRESCU

TUDOR MUȘATESCU

DURĂ ȘI TAINELE NOPȚII

Pe Dură, l-am cunoscut în tinerețea mea, în Goleștii Muscelului, unde, tata avea o viișoară și-o căsuță albă ca o ruină curată întinsă la soare, în mijlocul ei.

Dură ne era vecin, avînd — vorba lui — un „felentic" de vie, lipită de noi și cum el sta, în tot timpul anului, la țară, se ocupa și de via noastră, unde — noi — veneam numai către toamnă. Nu era angajat vier, fiindcă refuza să primească simbrie, socotindu-se „pretin" cu tata. În schimb însă, tata, care era advocat, trebuia să-i „subție", tot pe „pretinie", toate „daravelilii" și „procestili" pe care le avea, fie la judecătoria din Tîrgul-Dealului, fie la „trebonalu" din Cîmpulung. Și, să nu-i fie de deochi, avea la pricini cu toptanul.

— Nu, — zicea el — fiindcă aș fi fost avînd ceva cu toți ai lui Pendeacă, alege-s-ar popa Limberea, cu ei pe pomelnic. Dar „ie" circotaș de religia lor și „vrea" să fie ei mai „oți" decît mine, ceea ce nu „să ezistă".

Sprinten ca o nevăstuică umblînd, în pădure, după vizuini și culcușuri cu pui recenți, neobosit ca un prepelicar în exercițiul funcțiunii prin miriști, harnic ca o albină cu cloareci și, ducînd la tăvăleală, ca un cojoc brașovenesc, Dură, se pricepea — deopotrivă — la toate „mecherezurile" pămîntului și la toate tainele cerului.

Prevedea, cu precizie, „timpul probabil" și cunoștea, la perfecție, toanele ploilor, ale furtunilor, ale brumelor și ale zilelor de secetă.

„La noapte, plouă!" Și ploua! „A dat piatră pe Vrăneștl!". Și dăduse! „Se pune vremea pe secetă!". Și se punea!

Cu toate acestea însă și dincolo de incontestabila competență meteorologică a lui Dură, noi mai aveam — agățat de canatul ușii de la intrare — și un barometru. Dar nu un barometru din cele obișnuite. Era ca o căsuță mică de lemn, cu aspect de cabană turistică, cu ferestre de sticlă colorată și cu două uși gemene, descliise în permanență, pe pridvorașul din fața casei. Pe ușițele astea apăreau — pe rînd — și, uneori, chiar în același timp, două persoane de celuloid și de sex diferit: o cocoșneață cu rochie albă și pălărie estivală de pai ținînd, deschisă, în mînă, o umbrelută de soare și de dantelă. Pe cealaltă ușiță, apărea un bărbat cu mutră acră de celibatar înveterat, zgribulit într-un pardesiu cu gulerul ridicat, cu galoși, în picioare și, în mînă, cu o umbrelă de ploaie deschisă ca o clupercă, deasupra.

Cînd barometrul vrea să anunțe că va fi timp frumos, ieșea în pridvor, — parcă gata să plece la plimbare — cocoșneața cu rochie albă și cu umbrelută de soare. Cînd se anunța ploaie, sau vreme rea, — pe ușiță — apărea becherul, încovoiat sub umbrela ciuciulete de ploaie. Dacă timpul se vestea „variabil", atunci — amîndoi locatarii din căsuța barometrului — apăreau în pragurile respective și se priveau inamic pînă se decidea în favoarea cui o să se lămurească.

Bine înțeles, între Dură și barometru, era o dușmănie veche, tacită și persistentă, care s-a lichidat într-o după amiază de sfîrșit de august. Să tot fie vreo patruzeci de ani de-atunci. Stam pe treptele scării, la vie și nu mi puteam deslipi ochii de pe cer, înspre Pitești, de unde niște nori negri, dușmani și mașivi se apropiau către noi, ca o cireadă de bivoli cu grumazurile încovoiate în piepturi. Știind din cele învățate dela Dură ce înseamnă astfel de nori cînd vin din direcția din care veneau, eram convins că, furtuna cerită care se apropia, avea să fie din cele însoțite de grindină și descărcări electrice. Ori, tocmai atunci, spre sfîrșitul acela de august, cînd strugurii încep să-și îndulcească mustul și să-și rumenească chilimbarul boabelor dolofane, oricine își poate ușor închipui ce-ar fi însemnat „să ne bată piatra".

Dură părea că nici nu se sinchisește. Își fuma țigara agale, „ca pașa din Vidin", așezat lîngă mine pe scară și urmărea, foarte amuzat, un pui de găină care se încăpățîna să ridice în cioc, o gutuie crudă căzută în iarbă.

— Iet-al dracu'! Cum nu i s-o fi strepezind dinții!

— Dă-l încolo de pui! Nu vezi că vine furtună cu piatră, dinspre Pitești?

Dură, binevoi, însfîrșit, să-și îndrepte ochii în direcția indicată de mîna mea intrată în panică.

— Nu vine nici o furtună!

— Păi nu mi-ai spus tu că, dacă vin nori negri, dinspre Pitești, peste podul de la Bănănăi, bate piatra?

— Nu bate nicio piatră! Și nici nu dă nici un strop de ploaie! Pui prinsoare pe ce vrei!

Deși știam bine că, Dură, cînd pune prinsoare, nu pierde niciodată, litigiul era prea evident în favoarea mea ca să nu tiu.

— Bine! Punem prinsoare!

— „Pă" ce?

— Pe ce vrei tu.

— Bun. Dacă te „rămîi", îmi dai cutia de tablă în care ții tutunul.

— Mă rog. Și tu ce-mi dai, mie, dacă pierzi?

— Nu-ți dau nimic, că te rămîi la sigur!

Și, într-adevăr, Dură, m-a „rămas". În cîteva minute, norii și-au schimbat direcția, lăsîndu-se spre Gorgani. Din scamele lor, descîlcite de vînt, au început să apară, mai întîi, cicorile limpezi ale cerului și-apoi, însăși crizantema soarelui de astîmpăr, cu petalele aplecate peste vii, ca o ploaie de aur lichid.

M-am dus în casă și am adus cutia de tablă. Dar, înainte de a i-o da, nu m-am putut stăpîni să nu-l întreb:

— Acum, spune-mi și mie, Dură dragă, după ce ai cunoscut tu că n-o să plouă și nici că o să dea piatră, cînd — după toate semnele tale — ar fi trebuit să se întîmple exact contrariul?

În ochii lui albaștri, viorelele lanate prinseră să strălucească ca și cum i le-ar fi stropit cineva cu apă proaspătă:

— Păi... de data asta, n-am cunoscut după nici un semn al meu.

— Atunci de unde ai știut cu atîta precizie?

— Eeee! Cum dracu' era să nu știu? Adineauri, pe la patru, cînd dumneata „durmeai" în casă și-am văzut că se adună nori „dă piatră" dinspre Pitești și se prăpădește toată munculița mea de-un an de zile la vie, ce mi-am zis eu? Ia hai să-l leg, mă, pe-ăla cu umbrela, din „balometru" ca să nu mai iasă afară din casă și să ne aducă ploaie. Și l-am legat cu sîrmă, acolo la el în „hodaie", de nu-l mai desleagă nici dracu'. Și, să nu te superi pe mine, dar să știi că taman după cules, îi dau drumul din casă".

Din volumul Amintiri, în pregătire.

PARODII DE MIHU DRAGOMIR

CORBUL de EDGAR ALLAN POE în cîteva noi interpretări

Parodiile acestea s-au născut în timp ce Mihu Dragomir lucra la versiunea românească a poemelor lui E. A. Poe. Din motive cu totul subiective, a ezitat să le publice. Ele sînt însă opere de virtuozitate, demonstrînd familiarizarea poetului cu dificila prozodie poescă și stăpînirea desăvîrșită a uneltelor de expresie. Ele relevă nu mai puțin, marile resurse umoristice ale talentului lui Mihu Dragomir și excelenta cunoaștere a specificului stilistic valorificat de către autorii imitați. Pornind de la atari realități, ne-am permis să scoatem din mapele de manuscrise rămase de la regretatul poet o parte din aceste pagini de „șarjă amicală" și să le încredințăm tiparului.

A. M.

Dan Deșliu

Hodineam, doinind în sară, cu doinirea mea drumară,
șuieram cu dor șăgalnic vechi bălade din folclor,
vrerile mi-erau săcate, cînd mi-aud deodată, frate,
la portiță-aud cum bate — bate colea, în pridvor.
— E vreun fluierar — îmi spusei — vreun ortac întru folclor,
dus de-al ghiersului ciopor.

— Măi Corbene-am zîs, măi țică, mi-ești frățin la o adică.
lasă anevoi, necazuri, spune-mi fără înconjor,
va doini cîndva și-n stele fluiera domniei mele
care-ngînă fel de fele, adăstînd-o pe Lenore,
trupeșa și ne-ntrecuta în dîrzie, pe Lenore?
Corbu-a spus: „Zădarnic dor!"

Și-astfel, agrăind cu jele, ogoind grijile mele,
fost-am iară dîrz: — „Cutează, sfarmă lacăt și ușor!
Somnul, dușman ce mă minte, mă-ncolțise fără flinte
n-ai bătut nici tu fierbinte — cu un pumn necruțător!
Intră, hai!" Și ușa casei o deszăvorii de zor.
Bezne crîncene, și nor.

A. E. Baconsky

Investigam trecerea absentă a fluxului nopții,
stînd cu fruntea gînditoare în palme, și foiletînd
o rară ediție in octavo, scrisă într-o limbă
plină de nostalgia ierbilor tropotite de cai,
canotam visător în timpul necuprins al
somnului milenar [1]) cînd deodată s-a sonorizat ușa —
ușa apartamentului meu.
„Este vreun admirator — meditai — voind să-mi ceară [2])
un exemplar de lux,
unul dintre multele exemplare de lux..."

1) Metafora îi aparține lui Poe, deoarece pe vremea lui încă se mai instrumentau estetic edulcorațiile metaforice.

2) Expresia originală este, de facto, intraductibilă, precum susține și cunoscutul estetician Anonimio y Anonimendos, în spiritualele lui „Puras palabras". Numai în uruguayana de pe la jumătatea secolului 17 s-a găsit o expresie pretins limitrofă, pe care, însă, sîntem siliți s-o refutăm, cu toate argumentele exegeților a căror listă, de altfel incompletă, se găsește în „Testimonium maculatorum".

Cicerone Theodorescu

Fu, cristal, prin nopți ce zeghe, ochiul, nu dorit, în veghe,
cifra, neștiind, bolnavă, căror, magic, tîlcuri dor,
somnul răsucit cătușii, cum un vers sucit cu tuș îi,
zgomot, în afară, ușii — ușii pusului zăvor.
„E herald — îmi — zisei — ușii — sumbru visului cocor.
Strofei lacăt și zăvor.

„Corb — i-am zis — ți-e demon Corbul, cărei iadul nopții sorbu-l
clar vorbește, ca și mine, într-un grai tălmăcitor!
Spune-mi..."
— Ce?
Vezi?
— Ba!
— Fiole?
— Visurile încotro le caut?
— Noaptea?
— Prin corole...
— Sorbul este-un autor,
dar în teatru e și Sever, mult mai tînăr, și actor!
Spune Corbul: — Sever? Mor!

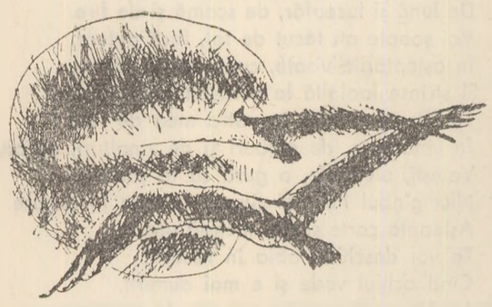

Geo Dumitrescu

Într-un miez de noapte — o, cum aș alerga cu pulpanele
sufletului în vînt,
cum aș alerga într-un maraton al marelui entuziasm,
cum aș alerga să vă anunț cît de magic, neașteptat, omenesc
și mereu enigmatic
este ceasul miezului de noapte,
cum aș alerga să vă anunț marea veste, doldora de lirism personal,
a orei zero, cînd privirile blînzilor mei prieteni, poeții,
încep colosalele lor efracțiuni cosmice —
într-un miez de noapte, ziceam — în gura mare, nu numai pe hîrtia
pe care ne-o dăruie, într-o nemaipomenită, înspăimîntătoare abnegație,
aproape umană, copacii și stufu, ființe pe care ploaia
le îmbrățișează cu o dragoste electrică —
într-un miez de noapte, cum spuneam — o, niciodată hîrtia,
această bătrînă ipocrită, fardată cu o uimitoare abilitate profesională,
niciodată hîrtia nu este încăpătoare pentru imensul,
necuprinsul, extraordinarul, mirificul, monstruos de măreț
vîrtej al gîndurilor —
într-un miez de noapte,
pe cînd eram încă îngrijorător de departe de începutul poemului...

Un tînăr solicitant la Fondul literar

Stam în miezul zilei, blondul, așteptînd și eu ca Fondul
să mai vadă, prin registre, traiul meu de-ncepător.
Atipisem, cînd deodată cineva a prins să bată,
în ghișeu părea să bată mîna unui om, ușor.
„E vreun casier — gîndit-am — vrea să-mi dea un ajutor.
Doar atît, un ajutor".

Și m-am adresat cuminte, către vice președinte:
„Rog spuneți-mi, e vreo șansă să primesc un ajutor?
Colo-ntre hîrtii există, pentru viața mea cea tristă,
aprobare pe vreo listă? Pot să iau un ajutor?
Pînă-mi publică Gazeta pot să-apuc un ajutor?"
Spuse Corbea: Nevermore!

Nicolae Tăutu

Într-un han din Roșiori,
hai nevermore,
cîntă un taraf, de zor,
hai nevermore,
cîntă de alean și dor,
mor, nevermore!

Lîngă staroste un pici
cu bălaie coame,
ar mînca vreo patru mici,
tare-i este foame!

Însă starostele lor,
hai nevermore,
cîntă-ntr-una-n difuzor,
hai nevermore,
cîntă „Leano, și-am să mor"...
mor, nevermore!

ANUL LITERAR

ION BRAD: „Descoperirea familiei"

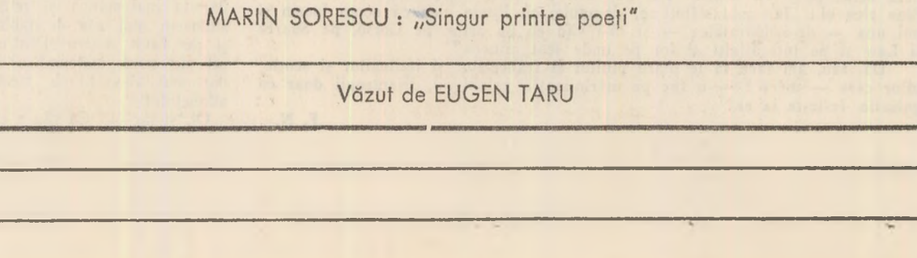

MARIN SORESCU: „Singur printre poeți"

Văzut de EUGEN TARU

ȘT. CIUBOTĂRAȘU

artist al poporului

despre sonet

M-or acuza supraeștetii cum că
Sînt refractar la orice răscroială
Mai fără cap, sau mai lejeră-n poală;
Că nu fac sluj sau tumbe la poruncă

După vreo modă, sau „înaltă școală".
Dar eu mi-am prins de vers, spuncă cu spuncă
Acest sever combinezon de muncă,
Fiindcă, sătul de chivără și toală,

Aș vrea să pun și-o haină mai de lume.
Ție, desigur, nu-ți va fi prea greu,
Clovn risipit în foarte largi costume,

Să faci mortale salturi – însă eu,
Antimortal, mă subțiez anume
Să pot să-ncap în prototipul meu...

BARUȚU T. ARGHEZI

chiciuri

Venind din bolți și stele, din cîmpuri și pădure,
Iscîndu-se din aer și legănîndu-se ușure,
Păienjenișurile albe au străluciri de nimb
În vreme ce în suflet icoana veche-o schimb.
Voi vînturi stați, atîta eu vă cer.
Din sfeșnicile nopții aprinse către cer
Nu-mi luați scînteia plopilor în licărire
De lună și luceafăr, de scamă și de fire.
Voi șoapte ați tăcut de tot, fără putere,
În așteptările visate, cuprinse de tăcere
Și strînse laolaltă la o răspîntie de drum.
Tu foc te-ai stins în vatra mea de fum.
În umbra ta, de pulberi și de zmalțuri, oarbă,
Voiești, ulciorule, o gură să te soarbă.
Nici gîndul nu mai fuge, oprit ca în cenușe...
Așteaptă carte și stai închisă ușe.
Te voi deschide abia în răsărit,
Cînd ochiul vede și e mai dumirit,
Cînd primul vers ți-l voi citi, în ascultare,
Rostind cuvîntul și glasul cu cîntare...
Sfîrșește vis și du-te de la mine, din piscuri și
din munți
Alai de omenire, de trîmbiți și de nunți.

Zburați din streșini, vrăbii și ciripiți în zare,
Că renăscut din chiciuri, pămîntul mi se pare...

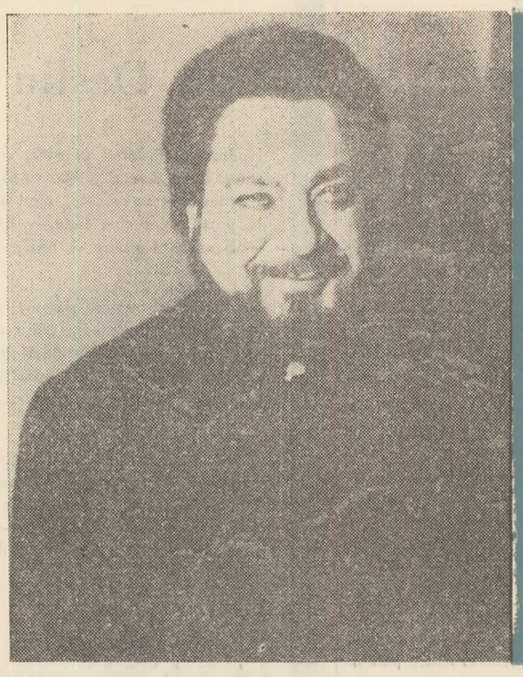

AL. GIUGARU

artist al poporului

AMINTIRI

În rolul Ion Creangă din piesa „Eminescu".

Stau și mă gîndesc cîteodată ce e viața omului, unde începe, și dacă se sfîrșește vreodată, și unde? Dacă moartea înseamnă sfîrșitul trudei noastre sau ea marchează numai o etapă efemeră de întrebări și răspunsuri?

Fiindcă am venit pe lumea aiasta ca un semn de întrebare drept moștenire și moștenitor părinților și am să plec într-o zi din ea lăsînd același semn de întrebare fiilor.

Am trăit mult și am văzut multe. Am trăit nu numai viața mea, dar și pe a altora și din toate am cules și am ales cîte ceva și pot să spun cu modestie că nu m-am făcut niciodată de ris în fața oamenilor.

Am văzut multe și am înțeles un singur mare adevăr, ce merge din generație în generație mai viu decît viața: munca! Prin muncă, toate se fac cu muncă, dar dintre toate, mai ales, nemurirea!... Noi creștem din exemplele și pildele înaintașilor, pînă cînd devenim noi înșine pilde și exemple urmașilor.

Să fie o verigă în acest lanț, viu fără sfîrșit, fiindcă făurarii se nasc rar, la secole, este cea mai mare fericire pentru un muritor. Și de ce să n-o mărturisesc că am trudit ani mulți și încă trudesc ca oamenii să mă socotească o astfel de verigă?

Am venit pe lume ca un semn de întrebare drept moștenire și moștenitor părinților și vreau să las fiilor lumină, să nu orbecăie mult pînă la drumul drept. Fiindcă eu am căutat mult pînă la drumul mare, ce duce înainte, fără sfîrșit. Și ca aceste lucruri să nu se piardă m-am aplecat cu sfințenie și nepărtinire în fața hîrtiei, să însemn pentru urmași, o experiență de viață pe care am trăit-o eu, ca în clipele de cumpănă să o cunoască și să se lumineze...

COPILUL

Nu știu alții cum sînt...

(CREANGĂ)

Am fost, după cît mărturisesc actele oficiale, adus pe lume noaptea în casa unui umil muncitor de la C.F.R. și a mamei, casnică, cu trei ani înainte de sfîrșitul veacului trecut, la începutul zodiei lui Cuptor, într-a douăzeci și treia noapte de la schimbarea la față a lunii. Ursitoarele, trei la număr, au înregistrat faptul „prin punere de degeț", și la lumina zilei am fost sigilat, parafat și trecut în arhiva orașului Huși ca locuitor al mahalalei Răilor, pe ulița Lt. Mucenic, a unsprezecea casă, lîngă biserica Înălțarea, dincolo de podul Hagiului.

Urbea noastră era mîndră, înconjurată de dealuri și vii și la vremea copilăriei mele oamenii erau harnici, iubitori de petreceri; trăiau în pace și bună înțelegere.

Tata, Grigore Giugaru, era pe jumătate țăran, pe jumătate orășean, om fără știință de carte, dar mare iubitor de știință și adevăr. Ca ceferist cu un pol sau doi pe lună avea în deal cum pornea din bătătură în sus o țarină de vie, în care ne zbenguiam noi copiii la vremea culesului și ne înnegream picioarele cînd frămîntam mustul.

Mama, săraca, măruntă și firavă, știa grija casei și a bisericilor, a orătăniilor și a noastră. Și le descurca săraca pe toate, fiindcă în casă domnea belșugul și rareori o vedeam necăjită. Casa noastră nu era mare, cam înghesuită și bondoacă, avea însă acoperișul din tablă de se răsfrîngea soarele în el, mai lucitor ca-n alămurile șefului de gară. Fiindcă, dacă nu fusese binecuvîntat de soartă cu canalizare și iluminație publică, Hușul copilăriei mele avea o mîndrețe de gară din paiantă și cărămidă roșie și ziua în amiaza mare acceleratul de Huși-Crasna se opintea pe linia îngustă și șerpuitoare ca oblanicul de-ți era mai mare dragul să-l privești cum își dă sufletul. Dar șeful de gară?! Cu fireturi și alămuri, cu steguțele în mînă cînd ieșea să dea plecare trenului, parcă nu mai era nimenea pe lume ca el. Și cîte nopți de-ale copilăriei nu mi-a luminat și cîte chemări în depărtări nu-mi chinuia mintea șuieratul sirenei de la locomotivă.

Și cînd am început să-mi fie lumea dragă, și casa și oamenii, cînd am început să înțeleg dichisul drumeției în grădinile megieșilor sau în viile cu aroma neînțeleasă a gutuilor în pîrg, cînd am început să deslușesc cîntecul privighetorii de-al gaiței, au început să-mi pară mai lungi și frumoase drumețiile în pădure. Și cum se mai întindeau pădurile de pe dealurile Hușului! Rămîneam pierdut cu ochii pe bogăția culorilor mai ales toamna, cînd începeau frunzele să se desprindă încet de pe ramuri. Și de cîte ori nu m-am închipuit frunză de arțar sau paltin plecată în prelungi și întortocheate drumeții de toamnă. Mă înfioară și acum aducerile aminte! Dar mai apoi cînd plecau berzele, ce-o mai sfîțiam pe bunica, sărmana, că multe dulciuri și plăcinte cu poalele în brîu îmi făcea, că de cînd sînt n-am mai mîncat altele ca acelea!

— Maică, așa-i ziceam eu, luîndu-mă după partea bărbătească din casă — pe toți copiii îi aduc berzele?

— Da, maică, pe toți!

— Chiar și pe cei care se nasc iarna?

— Hhm!

— Păi, iarna nu sînt berze, ziceam eu cu ochii pe ușă știind ce mă așteaptă. Scăpa iglița din mînă. Holba ochii la mine a mirare și mînie și-ntr-un tîrziu:

— Taci, piclișitule, nu lua în deșert numele Domnului!

Și o săptămînă, de luni pînă duminică, nu mai vedeam nici o băncuță pentru acadea. Dar duminica! Parcă era schimbarea la față a Domnului! Mă sculam cu o față pocăită. Îmi făceam rugăciunea cu multă trudă și migală, și dam în genunchi în fața icoanelor cu atîta osîrdie că de la un timp începeam să mă cred pe mine însumi.

În zile ca acelea cobora Sfîntul Duh printre noi. Mama-mi dădea cincizeci de bani, bunica cincizeci, iar taica încă pe atît. Pînă seara îmi stricam toți dinții pe care îi mai aveam.

Și tot ea, bunica, sărmana, m-a dus de mînă la școală, că alor mei le creșcuse casa și aveau pe cap alte griji în vremurile acelea, și nu le ardea de az-buchie, săracii, că nu știau nici măcar ce sînt acelea. Dar eu, care-mi făcusem prieteșug cu cei de-o seamă cu mine și băteam ograda unei vecine, unde se cuibăreau, în gazdă, toată iarna seminariști, învățasem să zic pe nas ca diaconul de la Înălțarea, care strînsese în barba lui toți puricii comunali: Pa vo ga di ghe zo ni pa; pa ni zo ghe di ga vo pa — de-i speriasem pe ai mei de atoateștiutor ce eram.

Numai că la școală, în fața cărților îmi scăzusem memoria și de-abia pe la sfîrșitul anului am ajuns să zic oi-oi și să știu cît fac 5×5. Cu-mpărțirea și scăderea stam prost și dascălul, om bun de altfel, îmi roșea buricele degetelor cu o nuia lungă, ce se schimba în fiecare zi, ca să-și păstreze prospețimea. Cînd scăpam de la școală o luam razna toată liota de mucenici și nu ne mai opream decît la marginea orașului, unde prindeam mîrțoagele oamenilor și le călăream pe deșelate, că ziceai că au dat tătarii. Și, Doamne, dacă se nimerea vreun stăpîn pe acolo ne repezeam în el din toate părțile, ca la cavalerie, că bietul om își punea mîinile în cap și-și blestema ceasul ce-l mînase acolo. Dar și cînd ne prindea cîte unul! Aveam un vecin, bun prieten cu tata. Și avea omul un căluț ce-mi plăcea mie mai mult. Și omul acela, ciubotar de felul lui, era matahală de munte, cu două musteți aspre și ochii mici și roșii ca de porc mistreț înghesuit de haită. Și unde nu dă Dumnezeu de-i cad în mînă și megieșul nici una nici alta uită că e prieten cu tata și începe să mă manevreze mai dihai ca pe acceleratul de Huși-Crasna. Și de la o vreme, dacă a văzut el că nu mai opun nici o rezistență, m-a lăsat, ca să zic așa, pe linie moartă, rămînînd „garat" de unul singur cam vreo oră și mai bine, că dăduse soarele după deal. Cînd am făcut ochi și am încercat să fac și picioare, niște dureri cumplite mi-au năpădit oasele, de mi-au adus aminte de palma grea a ciubotarului. Și zicîndu-i eu numai de bine în gînd, că mă feream să dau glas tare cugetărilor, am luat-o încet spre casă năpădit de răzbunări cumplite.

În noaptea aceea l-am făcut ciubotarului o plăcere, că pînă la ziua am rîs cu lacrimi. Avea omul un fel de grădinărie cu gîldan ce ducea la o roată cu căldări. I-am slăbit strînsorile la legături și dimineața, gîndeam eu, cînd va pune mașinăria în mișcare, are să-i cadă în cap toate gălețile. Numai că s-a stîrnit o năpastă de vînt chiar la ziuă și i-a zburătăcit bietului om căldările în toate părțile, ca merele pline și coapte ce cad la cea mai mică zdruncinătură.

Nu e vorbă că am rîs eu, dar în răzbunarea mea vîntul mi-o luase înainte și bietul om n-a bănuit nici măcar că acolo, la pustnicia aceea de treabă, îmi băgasem și eu coada...

Și mai aveam noi copiii alte drăcii de-ți plesnea mintea cînd dădeai ochii cu ele, că vorba aceea, dacă la azbuchie și la treburile gospodărești, nu ne pricepeam, apoi nici la drăcii să nu ne taie capul?

Se pripășiseră pe dealurile Hușului niște capre care erau lăsate de capul lor și numai seara cînd intrau în ograda omului își mai aduceau aminte gospodinele de ele. Și erau două sau trei pintenate și cu stea în frunte pe care pusesem eu ochii și una-două aveam n-aveam treabă, hai la capre, că ai mei se cam luaseră de gînduri cu mine ce tot băteam cele dealuri hai-hui. Și-mpingeam caprele în desiș, puneam dintre noi paznici și unde nu-ncepeam să le mulgem cu atîta furie, că săracele jughinite tare scăpau din mîinile noastre și pînă în ograda stăpînilor nu se mai opreau. Și apoi ține-te blesteme pe capul nostru că mă mir și pînă în ziua de azi cum nu s-a crăpat pămîntul sub picioarele mele să mă înghită.

Hei, dar cînd veneau păgubașii la mama să mă spuie, o dată se făcea săraca roșie la față, punea mîna pe ce-i cădea la-ndemînă și dacă eram acasă începea să mă alerge mai dihai ca mătușa Mărioara. Și zicea tare ca să-audă păgubașii: „Ară, că nu dă Dumnezeu să mai scap de tine să te mănînce pămîntul, că nu mai e chip de trăit!" Și mai încet ca să n-o aud decît eu: „Fugi, neghiobule, nu vezi că te-ajung! Fugi, să nu te prind, că te omor!" Mai era nevoie de îndemnul ei?

Dar tata prinzînd de la o vreme veste cum stă treaba, îi zicea mamei:

— Păi dacă tot o să-i cauți în coarne, ai să faci din el tîlhar de drumul mare, nu om cu frica Celui-de-sus!

— Da mai taci și tu bărbate! Cînd vrei să facă nebuniile? La treizeci de ani, cum le fac alții? Și apoi, dacă ar face numai nebunii de aiestea, dar cunosc eu alții care le fac și mai mari, de cătrănesc sufletul omului!

Și tata simțindu-se cu cugetul nu din acelea curate, tușea în pumn și nu mai zicea nimic. Că era tata un moldovean din aceia ce le place zicala: „Dă i Doamne moldoveanului vin de cel dulce în cămară, afumături din acelea de porc nu prea bătrîn ca să se mistuie repede și mai dă-i Doamne și-o fimeie nu prea-naltă, durdulie și cu vino-ncoace, ca să aibă cu cine închina și petrece vremea aceea lungă și păcătoasă".

Că așa era lumea pe atunci, ca și acum, dornică de petreceri și o dată numai ce auzeai chiote și sticlele se destupau și gîlgîiau în pahare vin de cel rubiniu, de viață lungă și sfîriiau pe gratare mușchii și pastrama și unde nu apăreau și lăutari și-i zicea cîte unul din gură cu atîta dulceață, că pînă și noi copiii oftam de ni se împleteiceau mințile!

Hei, dar cînd am început să mă-nalț binișor, cînd frații și surorile au început să mi zică bădie iar taica să mă ia de mînă să mă poarte prin oraș să mă arate la lume ce băiat mare are, frumos mai era! Luam Hușul dintr-un cap pînă în capul celălalt, pe strada Mare. Și tata era darnic, cînd nu era și mama de față, dar mai ales cînd ne nimeream la vreo grădină și prietenii îi ziceau în șagă: „Măi Grigore, dar mare flăcău ai! Și-ți seamănă, de-i zici ce-i asta! Azi mîine te întrece! Ca mîine poimîine l-om videa șef de gară, ai!?"

Tata se uita la mine, eu plecam ochii în jos cu smerenie cum îi șade bine unui băiat ascultător și cuminte, apoi își dădea cușma pe spate, că o purta și vara, și-i zicea chelnerului cu semeție:

— Să mai vie o ulcică! Și pentru el, mă arăta pe mine, o bragă rece. Și pînă să vină comanda, tata se apuca să le spună prietenilor ce cap am, cum mă laudă profesorii și ce bine știu la germană. Săracul, uitase că fiu-său de-abia absolvise patru clase primare la două școli, că așa le trecusem, trecînd de la o școală la alta.

Acum, că-i intrase în cap să mă vadă șef de gară nu mai era de șagă. Mă inscrisese la gimnaziul Anastasie Panu. Nu-i vorbă, îmi plăcea cartea. La română și istorie nu mă bătea nimeni, dar la matematică și religie nu mă săltasem mai sus de tabla înmulțirii și de Tatăl nostru. Pentru un viitor șef de gară matematica și biserica, dar mai ales ultima, trecea înaintea alfabetului.

Oi, și iar oi! Că rău e cînd părinții se amestecă în visurile copiilor! De la o vreme taica devenise foarte rău și una-două punea mîna pe curea că așa ne făcea și la școală educație, și măcar dacă s-ar fi priceput. Dar în afară de bunăvoință și semeție nu mai avea nimic. Mama îmi mai lua cîteodată apărarea, și, zău, vorba ei bună cădea ca untdelemnul pe rană:

— Măi Grigore, lasă-l! Că n-ai vrea să-mi nenorocești băiatul. Iaca pozna, nu vezi tu că și fără buchie ești un om respectat și cu bujori în obraji?! Apăi nu numai cu carte trăiește omul!...

Dar ți-ai găsit cu tata:

— Măi fimeie, cartea e pîine albă, nemuncită! Nu vezi că trag eu și cu tine ca să umplem toate golurile! Și ca un făcut, că-s mai multe petice?

— Apoi de, bărbate, că fălos ca tine nu prea se vede la lumina zilei așa de ușor!

Era ca un făcut că toate se terminau de partea tatălui, fiindcă, vorba aceea, tata era „iute vărsătoriu de sînge nevinovat".

Eh, și tot așa fără să vreau mă închideam în mine și școala mi se părea de nesuferit. Unde erau gîndurile frumoase, clipele fără grijă petrecute pe dealurile Hușului cu alți drumeți de-o seamă cu mine?! Parcă ieri au fost zilele cînd săream în grădina megieșului la furat mere, că erau mai bune cele de furat!

Parcă ieri a fost ziua zburdălniciilor nevinovate, cînd toate mi se păreau îmbelșugate și ușor de ajuns la ele. Mai ieri ieșeam cu tata și mama la plimbare seara în grădinile pudrate din plin cu lampioane ale Hușului. Parcă mai ieri priveam speriat de după fotele mamei la valsul sau hora perechilor tinere: curioasă și dulce desfătare a tinereții nestăvilite! Și cum mai îmi tresărea inima cînd, între perechi îi zăream pe ai mei învîrtindu-se! O stringeam pe bunica de mînă și-i ziceam luminat de strălucirea descoperirii: „Mama, mama!".

Săraca mama, că ea mi-a fost pildă la multe lucruri bune în viață. Că de la ea am deprins întîi și întîi a vorbi românește!

Dar toate au un început și un sfîrșit. Crescusem mare. Eram elev de acum și problemele se spărgeau deasupra capului meu cu atîta iuțime încît în sufletul meu n-aveau timp să se cicatrizeze rănile. Și între casă și școală și între școală și vise rămîneam tot mai singur. Gîndul tatei nu mă atrăgea deloc. Și școală cum am făcut-o eu cu cureaua acasă și cu varga în clasă, deasupra capului ca sabia lui Damocles, apoi aceea nu mai era școală. Și iată cum am început să mint, fiindcă în loc de adevăruri care să-mi lumineze mintea și sufletul a trebuit să spun minciuna ca să pot să trăiesc în liniște, cu visele mele. Și de la o vreme o petreceam mai bine cu minciuna decît cu adevărul.

Mi-aduc aminte că într-o noapte am fost trezit de tata care luase acest obicei ca să vadă cum mai merg cu cartea:

— Ce ai învățat azi la școală? talharule?

Glasul și călcătura lui nu prevesteau nimic bun. Pesemne că vreun binevoitor îl pusese în temă că luasem iar o notă proastă la matematică sau că fugisem de la ora de religie. Așa că trebuia s-o dau pe minciună ca să nu pună mîna pe curea la miezul nopții:

— Am avut lecție la limba germană.

— Și ai știut?

— Am știut cel mai bine. A spus profesorul că dacă i-o mai spun o dată pe asta mă dă ca exemplu și mă „trece" în altă bancă.

— Mă amăgești, talharule! N-ai știut nimic, căci am aflat eu de la alții.

— Ba am știut, răspundeam eu cu curaj spontan.

— Despre ce te-a întrebat?

Imediat începeam să-i spun pe nemțește „Greierele și furnica": „Eine Grille kam im Winter zu eine Ameise und sagte..." sau îi cîntam pe nemțește: „O Tannenbaum", ori îi spuneam tot pe nemțește: „Fünf mal fünf sind fünfundzwanzig".

Tata care nu pricepea nici o iotă exclama încîntat:

— Știe, știe! Ce mai vrei, știe!

Și apoi bine dispus mă trăgea de o parte, numai între fețe bărbătești și-ncepea să mă dăscălească:

— Dacă ai să mă asculți și ai să înveți carte — după cum se vede că știi — ai să ajungi și tu ca domnul șef de gară, cu chipiu roșu. Nimeni nu-i ca el să se joace cu banii și să aibă de toate cele în casă, bașca de ce ia de pe la magazie, și de chicușurile de pe la negustori...

Săracul tata care n-a fost toată viața lui decît un umil muncitor la C.F.R. cu un pol sau doi pe lună!...

Apoi de, de ce să nu spunem odată și odată adevărul că pe mine mă fermecase un om, cel mai mare om din lume, socoteam eu, care în loc de tunică cu fireturi și chipiu roșu purta țilindru și o crizantemă pe piept, în partea stîngă, la inimă. Îl văzusem într-o seară la Pivnicierul unde mă luase tata, spunînd cîteva anecdote. Atîta haz avea, încît am început să rîd cu atîta poftă că pînă la urmă s-a revoltat toată grădina. În schimb el, omul acela și-a spus liniștit cuvintele, cu ochii numai la mine.

A fost prima întîlnire cu un actor adevărat, descălecat pe plaiurile Hușului, într-o seară de vară, a anului 1908... Îl chema Iorgu Tomescu și era din București. Din seara aceea inima mea a fost cucerită pentru scenă. Din ziua aceea am căutat să rămîn cît mai mult singur, fie acasă, fie la vie și încercam să-l imit pe El și muream de ciudă că nu reușeam de fel.

Apoi, ce să știe tata ce-l în sufletul meu de copil? Și mă întreb dacă ar fi aflat nu m-ar fi așteptat tot cureaua, cum avea să se întîmple mai tîrziu?

Printre colegii mei nu găseam nici unul care să-mi dea lămuriri cum poți să ajungi actor. De profesori nici vorbă! Așa că am rămas să mă frămînt singur. Am încercat așa o dată cu mama, ca din joacă:

— Mamă, uite, trebuie să dau un exemplu de un actor. Ce e acela un actor?

Meșterea focul din sobă cu vătraiul, încercînd să potolească vîlvătaia prea mare. Stătea cu spatele la mine și i-am văzut umerii mici și înguști cum s-au ridicat neputincioși în sus.

— Actor?! Nu prea știu cum să-ți spun. Cred că sînt aceea ce vin pe la iarmaroace și se urcă pe sîrmă, de cască lumea gura la ei. Oameni fără căpătîi, certați cu legile, că ce om serios face așa ceva?!

Nu știu cum am ajuns lîngă ea, ce m-a împins s-o iau de umeri, s-o trag cu fața la mine și să-i zic repede:

— Nu, mamă, actorul e unul așa îmbrăcat în haine de ginere, cu tiliu dru pe cap și cu o floare albă mare la butonieră... și-i mîndru, și spune vorbe de duh și-i mare, e cel mai mare om din lume... Ah! mamă și toată lumea-i cu ochii la el și rîde și bate din palme...

Mama s-a uitat la mine. Nu știu ce-mi îmbujorase obrajii, pălălaia focului din sobă sau Iorgu Tomescu. Ea a rămas cu ochii la mine:

— Sandule, ce-i cu tine?

— Nimic, mamă, iaca nu știu ce mi-o venit.

Jos, între ea și mine, vătraiul era încins numai la un capăt.

— Dacă știi, de ce mă mai întrebi pe mine? Întreabă-l pe dumnealui taică-tu, că-l la C.F.R., om mai umblat decît mine...

Încet, încet, în capul meu de copil a început să se zămislească planul evadării. Îl știam de la un timp în cele mai mici amănunte. Mai ales scena întîlnirii cu Iorgu Tomescu, o vedeam aievea și o visam de cîte douăzeci de ori pe zi:

„Mă lua de mînă și păseam amîndoi printre multe oglinzi. Eram îmbrăcat la fel ca el. Era multă, multă lumină. Parcă, eu și el călcam pe trepte de lumină. Îmi privea crizantema albă în dreptul inimii și mă împingea încet, pe scenă, în fața publicului. Și în ochii mei se încarna acea minune de la Cana Galilei mii de oameni:

— Vi-l prezint pe Alexandru garu, actorul Alexandru Giu Giugaru Alexandru, actorul...

Începeam să le spun anecdote, dar parcă nu erau anecdote. Niciodată n-am reușit să aflu ce le spuneam oamenilor, dar simțeam că le spun ceva frumos. Nemaipomenit de frumos. Și azi sînt convins că n-am spus oamenilor cuvinte mai frumoase ca atunci. Apoi, totul se rupea brusc, înainte de aplauze"...

Puneam mîna din nou pe matematică și ecuațiile îmi jucau în cap ca tictacul roților de la locomotivă. Strînsesem pe ascuns vreo 8 lei din banii pe care bunica, crezîndu-mă tot copil, mi-i dădea pentru coleturi. Cu 8 lei în buzunar simțeam că ziua evadării se apropie...

Eram în postul cel mare al Paștelui și primăvara bătea la ușă cu nerăbdare. Taman atunci a picat în vacanță, de la București, un văr de al meu, Vasile Giugaru, elev al unei școli de meserii. Era cu cîțiva ani mai mare decît mine și înainte de plecarea lui la București era capul răutăților noastre copilărești. Am dat fuga la el, dar mare mi-a fost mirarea cît de schimbat l-am găsit. Nu numai uniforma școlii m-a surprins, dar și felul lui de a privi oamenii era altul.

— Măi Vasile sînt eu Sandu, al lui bădița Grigore, ce naiba, nu mă recunoști?

— Mai întîi eu nu sînt „Măi Vasile" ci domnul elev Vasile Giugaru și în al doilea rînd nu stau de vorbă așa pe nepusă masă cu toți tinerii!

Am rămas ca leuca dată-n gard:

— Măi bădie,... adică măi domn elev Vasile Giugaru... adică, ia stai mă! Vrei să ți zic ceva de dulce că văd că de post tot ai mîncat pînă amu că ești ca o murătură acră și scofîlcită și... l-am prins în brațe. Am început să ridem amîndoi și să ne zbenguim ca-n vremurile cele bune de odinioară. Și iar mi s-a părut că toată lumea este a mea.

Am început să-l descos cu tot dichisul despre București și despre Iorgu Tomescu. Dacă un băiat din ceia umili poate să se facă actor și cîte altele. Vărul-meu s-a dovedit a fi o comoară fără fund. Auzise de Iorgu Tomescu, ba chiar fusese la o clădire mare căreia el îi zicea Teatrul Național și unde sînt o mulțime de actori ca Iorgu Tomescu, ba chiar și mai mari decît el. Și femei de celea frumoase, ca zînele și ele tot actrițe se cheamă că sînt...

Și într-o seară, stînd noi în cea dac și fiind bolta cerului plină cu stele puzderie i-am mărturisit vărului ceea ce nu știa nimenea pînă atunci:

— Bădie, eu vreau să mă fac actor, din aceia ca Iorgu Tomescu, să-nveselesc lumea...

Tăcea. Apoi încet, ca pentru sine, a început să spule:

„La steaua care a răsărit / E-o cale atît de lungă, / Că mii de ani i-a trebuit / Luminii să ne-ajungă..."

— E de Mihail Eminescu, moldoveanul de-ai noștri, a continuat el. Am un prieten la școala de meserii, un oltean tare deștept care știe multe versuri de el... Ascultă Sandule, tu ți-ai ales vreo stea? Toți oamenii care pleacă în viață să-și împlinească destinul își aleg cîte o stea care să le călăuzească pașii. A mea e uite aceea, lîngă Carul Mare... În fiecare seară mă uit la ea și, cînd cerul e acoperit, sufăr ca de moarte...

A tăcut iar cu ochii pierduți pe cer, sus. În noapte, nasturii lucitori de la haină, sclipeau tainic.

— Hai Sandule, alege-ți și tu una...

— Bădie, steaua mea e teatrul...

*

Peste două luni, cu o boccelută în spinare, am fugit pe ascuns de acasă. Am plecat în lume ca să-mi îndeplinesc chemarea. Și, fiindcă știam din înțelepciunea noastră țărănească, că la drum lung trebuie să pleci cît mai de dimineață, eu plecasem cu noaptea în cap.

Sus, steaua mea, nevăzută încă, îmi călăuzea pașii...

---

*) *Fragment dintr-un volum de memorii.*

SPORT DE INCEPUT

De început: la mulți ani!

Pe acest colț de pagină cît o carte poștală (sau cît două bilete de meci lipite între ele cu timbru olimpic) vă voi spune, în fiecare săptămînă, cîte o poveste (adevărată) din lumea sportului.

Prin urmare, început de drum sau de... corrida. După împrejurări, adică după felul cum vor evolua eroii gazonului, idolii de-o zi sau de-o viață ai tribunelor, ne vom alinia și noi în rîndul celor care aprind torțe... Sau mai bine să așteptăm.

Pe dumneavoastră care spargeți, cu obrazul ascuns în gulerul paltonului, vocalele crivățului ca să vă ocupați locul fie în sala Floreasca (mică, și tocmai de aceea ocolită de marile formații din lume) sau pe stadionul 23 August, vă cunosc: am tremurat și ne-am bucurat împreună pentru fiecare centimetru cîștigat de loli și ne-am necăjit, mai ales ne-am necăjit, de-atîtea ori cînd unsprezece băieți de-ai noștri se chinuiau zadarnic să rostogolească mingea în poarta adversă.

Acum despre mine. Eu am un obicei nesuferit (calificativul aparține celor din familia mea și mai ales federației de fotbal): iau calea stadionului în fiecare duminică și-mi place să vorbesc despre ce văd în lăzile astea de ciment, fier și strigăte. Dumneavoastră discutați și alcătuiți formații în tramvai și luni dimineața la servici — eu o să vă întărît la vorbă în ziua de la mijlocul săptămînii. Și pentru că știu dintr-o îndelungată experiență că un cronicar sportiv (întrebați-i în privința asta și pe Dan Deșliu, Eugen Barbu, Ion Chirilă, Cristian Mantu etc.) primește, în zilele de virf, cam în jur de 30 de telefoane pe teme —: „Alo, tovarășu' cutare? De ce nu-ți rupi creionul, măi frate-meu?... Vrei fotbal sud-american? Vino tu și dă în băsica aia cu șanurile lui Gogeamitu care s-au scos în vînzare pe piața Craiovei!" — anunț pe această cale că în ziua cînd *Gazeta literară* mi-a propus să susțin rubrica de față, mi-am desființat postul telefonic. Una la mînă. Pe urmă, tot pe linia măsurilor de apărare, am cumpărat volumul: „Învățați arta machiajului în 10 lecții, fără profesor". Așadar, ori de cîte ori o echipă se va face, vorba extremului Năsturescu (Rapid) „de trei minuni" și antrenorii vor umbla, vinerea, să mă întîlnească, voi putea circula pe stradă, liniștit, sub înfățișarea care o să-mi convină.

Dar deocamdată, fiind în pragul Anului Nou și la început de rubrică — pentru toți cititorii un gînd frumos ca o ramură de brad încărcată de ninsoare.

Fănuș NEAGU

P. S.

În urma unei anchete întreprinse în rîndul specialiștilor, „France-Fotball" publică lista primilor zece fotbaliști din Europa pe anul 1964. Scoțianul Law pe care, prin intermediul televiziunii, l-am văzut marcînd un gol magistral teamului englez în meciul Restul lumii — Anglia, ocupă locul întîi. Trei din cele zece vedete ale bătrînului continent: Suarez și Corso (de la Inter) și Amancio (Real) au demonstrat, împreună cu colegii lor, două lucruri care ne privesc direct:

a) că portarii noștri sînt veritabile magazii de goluri (echipele în care au evoluat mai-sus-pomeniții zei ai publicului — Inter, Real și naționala Spaniei — au scuturat plasa națională României și a dinamoviștilor bucureșteni de 22 (!) de ori);

b) și că pe lista publicată de revista franceză, — chiar în cazul cînd lista asta ar fi de gumă și, trăgînd cu nădejde de ea, am întinde-o pînă am ajunge să acoperim o masă de sufragerie — nici un jucător român nu-și poate înscrie numele.

Nu-i nimic. Ne vor sau nu ne vor francezii în primele zece locuri, ne iau sau nu în considerație, puțin ne pasă: noi am învins Ghana și Irakul. Și, nota bene, pe teren neutru. Păi nu cazi la vorba trompetului din Giulești? Bine zice el: „Ia mai slăbiți-ne, domnule, cu listele alea că acum facem și noi una — de-a-ndăratelea — și să-i văd eu pe ăștia, pe Corso, pe Suarez și Law și pe toți ăilalți ai lor pe unde scot mineca!"

Da, zău, am face să le piară piuitul și francezilor și italienilor și scoțienilor care — mersi! — o fac pe mărinimoșii, galantonii, filantropii doar cu golurile. Ie-te-te la ei!

F. N.

COLABORATORII „GAZETEI LITERARE" ÎN 1964

Arghezi Tudor, Ardeleanu Virgil, Arghezi T. Baruțu, Arghezi Mitzura, Angelescu Mircea, Avramescu Tiberiu, Anghel Paul, Argintescu Amza N., Alexandrescu Sică, Alexandru Ion, Andrițoiu Al., Auneanu Manole, Albu Florența, Achiței Gheorghe, Anton Costache.

Beniuc Mihai, Brad Ion, Bănuță Ion, Botez Demostene, Banuș Maria, Barbu Eugen, Bălan I. D., Bărbulescu Simion, Botez Mihai, Brezu Constandina, Baranga Aurel, Bîrlă A., Baltag Cezar, Baltazar Camil, Băleanu Andrei, Baconsky A. E., Breslașu Marcel, Barbu N., Buliga Nicolae, Băieșu Ion, Benador Ury, Balș Teodor, Boureanu Radu, Bogza Geo, Bușneag Olga, Bănulescu Ștefan, Bălașa Sabin, Baranga A., Balaci Al., Brezeanu B., Baraschi C-tin, Brîncuș C-tin, Brădeanu T., Baciu C-tin, Brătescu Geta, Balint R., Bîrna Vlaicu, Berbecaru Val., Țăran Vasile, Bălan George, Brateș R., Balogh Peter, Bodor Pal, Bratu Horia, Buzea Constanța, Breban Nicolae, Boico Victor.

Călinescu George, Cioculescu Șerban, Cassian Nina, Crohmălniceanu Ov. S., Călin Vera, Cristea Valeriu, Călinescu Matei, Cioculescu Barbu, Ciobanu Nicolae, Călin Vladimir, Chițimia I. C., Cornu Aurora, Coșovei Tr., Chiper Tita, Cosașu Radu, Corlaciu Ben, Cisek Oskar Walter, Camilar Eusebiu, Căprariu Al., Cremene Mioara, Constantin Ilie, Ciocov Vladimir, Chimet Iordan, Comarnescu Petre, Covaliu Brăduț, Ciucurencu Al., Ciută Petre, Calafeteanu Const., Cremer I., Cupșa Victor, Ciurea Doina, Chironol Miron, Călin Liviu, Chirovici George-Radu, Crăciun Victor, Călin C-tin, Codreanu Nic., Ciucă Eugen, Caragiu Boris, Cordescu Florica, Caraion Ion, Corbea D-tru, Csehi Gyula.

Dumitrescu I., Dan Elena, Doinaș Augustin Ștefan, Damian S., Delcanu Horia, Demetrius Lucia, Dima Al., Docea Rodica, Dumitrescu Geo, Dan George, Deșliu Dan, Deșliu Valentin, Damadian Cik, Duda V., Dimisianu G., Deac Tanasz, Demian Necula, Dumitrescu-Bușulenga Zoe, Dumitrescu Pompiliu, Delciu Suzana, Domokos Geza, Datcu Iordan, Dumitrescu-Stoicănești V.

Eftimiu Victor, Eftimiu Eugen, Esrig D. Frunzetti I., Fianu Andriana, Florea T. Rodica, Fotache Viorica, Fărcășan Sergiu, Frunză Eugen, Filip Traian, Fortunescu Mădălina, Frîncu Gh., Felea Victor.

Galan V. Em., Georgescu Paul, Gheorghe Fănică, Gane Tamara, Georgescu Al. Paul, Georgescu Radu, Grigorescu Dan, Gheorghiu Tașcu, Gafița Mihai, Grossu Jean, Ghișe D., Gheorghiu Mihnea, Girneață Al., Gheorghiu Ștefan, Ghilea Ivan Alecu, Grigorescu Ion, Gurghianu A., Giurgiuca Emil, Goleț Miron, Gheorghiu Ion, Gănescu Benedict, Grinevici I., Ghelmez Petre.

Hăulică Dan, Horea Ion, Horodincă Georgeta, Hagiu Grigore, Hanță Al., Höffer Edmond, Horvath Istvan.

Ion Florica, Ivașcu George, Iureș Ștefan, Iosifescu Silvian, Ianoși Ion, Ignea Dumitru, Ilea Th. Ion, Ivănescu Mircea, Ion M. Dumitru, Ivasiuc Al., Ionescu Victoria, Ispir Eugen, Irimescu Ion.

Kiss Jenö, Kovacs György, Kernbach Victor, Kivu Dinu.

Jebeleanu Eugen, Jula Nicolae, Jianu Nicolae, Jianu Rodica, Jiquidi Aurel, Jebeleanu Al.

Lupan Radu, Lazăr Dorio, Lovinescu Horia, Lungu Ion, Lambrino Aurel, Lucaciu Doina, Lăncrănjan Ion, Lövendal Gheorghe, Lesnea George, Letay Lajos, Lință Iosif, Liu Nicolae, Lupulescu Ion, Lungu Vera, Löffler Hedi.

Martin Aurel, Micu Dumitru, Mîndra Vicu, Mănoiu Alice, Maniu Adrian, Miclea Ion, Maniu Rodica, Mihăescu Eugen, Moisescu Monica, Macovei Ligia, Mendrea Sandu, Mircan Alexandru, Mihăescu Nicolae, Mihăilescu Florica, Melius Jozsef, Marcea Pompiliu, Mavrodin Irina, Mohanu C., Mușatescu Tudor, Manole F., Manolescu N., Mayteni Erik, Macovescu George, Manu Emil, Maftei Adrian, Munteanu Val., Moscu Al., Mihalaș Marcel, Mazilu Teodor, Minculescu O.

Nisipeanu C-tin, Negrici Eugen, Nicodim Ileana, Niculescu Florica, Naum Gellu, Nadiș Petre, Novicov Mihai, Nițe M., Nicolescu G. C., Neagu Fănuș, Novăceanu Darie, Neacșu Iulian, Nagy Istvan, Nemoianu Virgil.

Oniță Iulia, Oiță Florentin, Olteanu I., Olteanu T., Opriș Ștefan, Oprescu Horia, Oișteanu V., Omescu C., Oprea Al.

Paraschivescu M. Radu, Preda Marin, Popovici Titus, Păcuraru Dumitru, Pop Mihai, Porumbacu V., Popescu Radu, Petre Nică, Petrescu A., Piru Al., Pavelescu Mircea, Păunescu Adrian, Pardău Platon, Păun D. George, Perpessicius-Panaitescu, Piru Elena, Pascu Petre, Philippide Al., Pop Z. N. Augustin, Pop Sînziana, Păun Octav, Popescu Magda, Petrescu Valeria, Papadima Ovidiu, Pelmuș C-tin, Petran Iosif, Popescu Dumitru Radu, Peltz Tia, Purcaru Ilie, Petrache Ion, Petroveanu Mihai, Potra Florian, Păcuraru Fr., Petruțiu Liana, Pascadi Ion, Pușcaș Alecu, Popișteanu C., Puvac Iosif, Popovici Magda, Plăcintă C-tin, Pop M., Popescu-Gopo Ion, Pop Simion.

Rusu Marcela, Raicu Lucian, Rizea C-tin, Rău Aurel, Rind Beca, Regman C., Rohan H., Rebreanu Fanny, Ripeanu V., Raicu Al., Rațiu Gabriel, Racoviceanu Al., Rachici D., Rădulescu Dorina, Rendis Dimos.

Stancu Zaharia, Stănescu Nichita, Stelaru Dimitrie, Sorescu Marin, Ștefănescu Al. I., Săndulescu Al., Simion Eugen, Streinu Vladimir, Șincai Ana, Schlesak Dieter, Solomon Petre, Solomon Dumitru, Șerban Geo, Șora Mariana, Simion Al., Sbîrcea George, Stoffel Emerich, Smaranda I., Sorbul Mihail, Sălcudeanu Petre, Sorin Titel, Șerbu Ieronim, Szasz Ianos, Străvoiu Nicolae, Saramandu N., Săraru Dinu, Sebastian Lascăr, Szervatiusz Jenö, Simionescu T. M., Silvan G., Szemler Ferenc, Ștefănescu Mircea, Sperber Margul Alfred, Șerban I. V., Stoian Mihai, Stoian Nicolae, Stark Otto, Șchiopu Ursula, Savin V., Simonescu Dan, Stroia Gh., Samoilă Claudia, Stănescu Albin.

Tulbure Victor, Tăutu Nicolae, Teodorescu Gabriel, Teodorescu Virgil, Tudorică Al., Tomozei Gheorghe, Tudor Al., Tudor Eugenia, Țoiu C-tin, Tomuș Mircea, Theodor Pompiliu, Tudor Ion, Tertulian Nicolae, Teodoru Eugen, Teodorescu-Branițte T., Taru Eugen, Tofan Mihai, Țic Nicolae, Talaz Doina, Țepeneag Dumitru, Tudor George.

Utan Tiberiu, Ulmu Mathilda, Unghianu M.

Vrînceanu Dragoș, Voiculescu Valeria, Vîrgolici Th., Velea Stan, Velea Nicolae, Vulpescu Romulus, Vîntu Victor, Vintilă Petru, Vraca George, Vlad Ion, Vlasiu Ion, Voinescu Nicoleta, Vrabie Irina, Verdețu Nicolae, Val Victor.

Zincă Haralamb, Zamfirescu Dan, Zeletin C. D., Zamfirescu Violeta, Zamfir Nicolae, Zamfir Ion.

Postume de:

Agîrbiceanu Ion, Papadat-Bengescu H., Blaga Lucian, Dragomir Mihu, Ralea Mihai, Rebreanu Liviu, Sadoveanu Ion Marin, Tompa Laszlo, Vianu Tudor, Vinea Ion, Voiculescu V.

Colaboratori de peste hotare

Accroca Ellio Filippo, Anday Melih Cevedet, Aprilov Boris, Boussinot Roger, Bagriana Elisaveta, Bosnacov D. C. Boumi-Papa Rita, Barto Agnia, Brassens Georges, Bachman Ingeborg, Balla Vehbi, Borian Gurgen, Benedetti Mario, Chaval, Ciosici Dobrița, Christensen Klement, Csokov Theodor, Crasovski Nin, Davicio Oskar, Dedinatz Milan, Dudin Mihai, Eluard Paul, Enzensberger Hans Magnus, Flouquet Pier Louis, Ferko Milan, Frenaud André, François André, Flora Paul, Gutusso Renato, Golovanov Iaroslav, Guillevic E., Gavrilov Aurel, Guillen Nicolas, Grandlund Ingrid, Garai Gabor, Galdi Làszlo, Häggqvist Arne, Hristici Iovan, Iwaszkiewicz Iaroslav, Isaev Mladen, Iazdrizjewski Wieslaw, Jonckheere Karel, Lupan Andrei, Lalici Ivan, Ludemis Menelaos, Léon Lipinski Erik, Kajan Tibor, Kim San Suk, Ku Him Kan, Kazakova Rima, Kazakov Juri, Kahlau Heinz, Mejelaitis Eduardas, Mater Pavel, Martînov Leonid, Maximovici Desanka, Mihalici Slovko, Mario de Micheli, Masters Lee Edgar, Matușkin, Nassau Hans Erich, Neprokta, Orzechowski N., Ostrovski N., Prevèrt Jacques, Pak In Ro, Pancov Viktor, Popa Vasko, Pavlovici Miodrag, Petronio Giuseppe, Paustovski K., Pacheco J. C. Papas Nikos, Pavlicico D., Press H. J. Prete Mario Karla, Ruj Ivan, Rühmerkorf Peter, Riber Laszlo, Suan Zien, Steinberg S., Stefanova Liliana, Sun Han-ju, Szepes Bela, Seferis Giorgios, Sereni Vittorio, Surkov Alexei, Siquieros, Szür Szabo Joszef, Tuvim Julian, Tin San Van, Trakl Georg, Tzara Tristan, Vainer Nelson, Vai Vi, Vinokurov Evghenie, Vichlidal Oldrich, Vainö Kristimö, Wolker Jiri, Zidarov N., Zavada Vilem.

ZIUA...

(Urmare din pag. I-a)

decenii de cînd poporul român s-a scuturat de jugul nazist și a pornit, cu pas ferm și fruntea sus, pe un nou drum, pe drumul progresului.

Alături de multiplele manifestații artistice, spectacole de teatru, concerte, expoziții, conferințe, anul încheiat a sărbătorit cu toată amploarea în urma unei hotăriri a Consiliului de miniștri și cu consensul unanim al poporului, pe doi dintre cei mai mari scriitori ai acestui popor, Mihail Eminescu și Ion Creangă, de la a căror stingere din viață s-au împlinit trei sferturi de veac.

Doi neîntrecuți creatori de poezie, al căror geniu își avea rădăcinile adînc înfipte în pămîntul țării. Ei au frămîntat și au îmbogățit limba dîndu-i valori proaspete și definitive, imagini noi, împodobind peisajul românesc cu panorame vaste.

Doi oameni care au avut ceva de spus! Cine avea ceva de spus în trecut, dincolo de sunetul cotidian al contemporaneității, plătea scump acest mesaj. Eminescu și Creangă au plătit cu sănătatea, sărăcia și amărăciunea lor.

Astăzi, ca o răsplată, ca un semn de recunoștință și venerație pentru marea lor creație, poporul nostru condus de partid, i-a proclamat membri post mortem *ai Academiei R.P.R., iar în 1964, cu fast și cu amploare, le-a reînviat făptura spirituală, așezînd-o în lumina ce li se cuvine.*

În acest sfîrșit de an, în acest an care se vestește, cînd ziua crește cu fiecare rostogolire a planetei în Cosmos lumina învingînd întunericul, urăm să crească și să înflorească și voia bună a cititorilor „Gazetei literare", a tuturor cetățenilor acestei tinere republici, unită, puternică și prosperă.

CU OCHII VIITORULUI

(Urmare din pag. I-a)

pregnant. După ce un grup de muncitori cu pikhamere lucrează cîteva zile la o nivelare de terasament, dînd impresia că nu înaintează de loc spre atingerea scopului, deodată, în numai cîteva ore, sfărîmînd numai cîteva reliefuri zgrunțuroase, apare nivelarea propusă. Cristalizarea bruscă a materiei într-o formă nouă, datorită muncii investite pe șantier, de cele mai multe ori este perceptibilă ca un salt calitativ. În același timp, conferă retrospectiv un sens muncii investite cu aparență de stagnare înainte de producerea saltului, de apariția „punctului de fierbere".

Materia finită, cristalizată, opune o mult mai redusă rezistență la transformare decît cea amorfă. Paralelipipedul unei cărămizi se constituie mult mai rapid într-un zid decît piatra informă. Frontul de lucru e îndreptat în special împotriva materiei informe. Materia finisată aderă aproape fulgerător la idee. Chiar finisarea este un început de ideie. Conexiunea dintre materia finisată și ideia impusă ei are ceva din grația inefabilă a întîlnirii dintre frunza de salcie căzînd și imaginea sa răsfrîntă în profunzimea apei, urcînd. Numai că fenomenul se petrece pe scara grandioasă a șantierului.

Ochiul, ale cărui priviri percep viitorul, e prezent aici pe șantier, în special la producerea cristalizărilor, a saltului calitativ. Sensul acțiunilor de muncă de pînă atunci privit dintr-o astfel de perspectivă, este reconstituit fără greș și pînă la amănunt. Sistemul de referință fiind conturat, raportările devin riguroase, capătă relief.

Șantierul, cu destinele împlinite în aria lui, poate fi reprezentat grafic, printr-o curbă a sentimentelor și a ideilor. Reprezentarea e de tip superior. Vii, vezi și învingi, pentru că înțelegerea activă a fenomenelor este o formă a victoriei viitorului pe frontul de lucru al prezentului.

EPIGRAME DE LA CITITORI

Pentru „Viața lui Miliai Eminescu" de GEORGE CĂLINESCU:

Recitesc biografia
Și impresia ce mi-o lasă
E că iarăși poezia
E din nou la ea acasă.

pentru volumul „Cronicile optimistului":

Pro

Cred că dacă din vitrină
„Cronicile"-au dispărut
Autorul e de vină
Și nu cei ce le-au cerut!

Contra

Cred că dacă din vitrină
„Cronicile"-au dispărut
Autorul nu-i de vină,
Ci acei ce le-au cerut

Sau:

Cam devreme din vitrină
„Cronicile"-au dispărut..
Autorul e de vină,
Sau acei ce le-au cerut?

Unui tînăr poet, puțin înfatuat:

Criticul cel mai temut
Nu e cel ce te-a-njurat,
Nici cel ce te-a lăudat,
Ci acel ce-i încă mut.

Unui critic literar, fecund și pseudo-original:

E drept — și asta-l onorează —
„Sub orice critică"... semnează!

Tînărului critic literar

Mai are pînă-a fi trecut
În rîndul celor redutabili.
El deocamdată a făcut
...Pași lăudabili.

Unui poet superficial:

Precum critica te-arată
Ești și în realitate:
Dorul de posteritate
Nu te-ncearcă niciodată!

A apărut volumul de „Versuri alese"

Autorului nu-i pese
De aceea ce se spune...
Din moment ce sînt „alese",
E firesc să fie bune.

C. GEORGE — G. CORBU

LUCRĂRILE SESIUNII MARII ADUNĂRI NAȚIONALE

CUVÎNTUL DEPUTATULUI ILIE MURGULESCU

(Urmare din pagina 1)

leninistă privind trecerea de la capitalism la orînduirea nouă, socialistă.

Marile succese obținute de economia Republicii Populare Romîne în anul 1964 n-au caracterul unui episod mai mult sau mai puțin trecător ci continuă memorabilele înfăptuiri economice din anii trecuți și vor fi urmate de o dezvoltare de mare amploare a economiei naționale în anii viitori. Așa cum a arătat tovarășul președinte al Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer, în Darea de seamă prezentată Marii Adunări Naționale în această sesiune, planul economic de stat pe anul 1965 prevede continuarea ritmurilor susținute de creștere a industriei și orientarea unor importante investiții spre agricultură, pentru intensificarea procesului de mecanizare și chimizare a producției agricole.

Astfel, producția industrială va spori față de anul 1964 cu 13 la sută, ajungînd în acest ultim an al șesenalului de 2,25 ori mai mare decît în 1959 și depășind deci sarcina prevăzută în Directivele Congresului al III-lea al partidului. Avîntul industriei va fi dominat, ca și în anii trecuți de dezvoltarea impetuoasă a ramurilor industriale hotărîtoare pentru ridicarea nivelului întregii producții. Producția de energie va crește, în viitorul an, cu peste 29 la sută, industria chimică cu aproape 24 la sută, industria metalurgiei neferoase cu aproape 19 la sută, iar industria construcțiilor de mașini cu peste 13 la sută.

Pentru atingerea acestui nobil țel, — înflorirea continuă a economiei naționale, — sînt date toate premisele majore. În țara noastră a învins orînduirea socialistă, cea mai înaintată formă de organizare socială și cea mai dreaptă, care oferă toate posibilitățile pentru un avînt fără seamăn al forțelor de producție. Poporul nostru muncitor este înzestrat cu remarcabile calități: harnic, cu minte sclipitoare și dornic de progres. În fruntea sa are o forță conducătoare încercată — Partidul Muncitoresc Romîn — partid leninist care îl îndrumează cu pricepere și înțelepciune pe drumul unor măreț înfăptuiri spre bunăstarea și fericirea celor ce muncesc.

La această minunată operă de construire a unei vieți noi în Republica Populară Romînă își aduc contribuția lor entuziastă și oamenii de știință și cultură din țara noastră. În toate timpurile, știința a constituit un factor important pentru progresul social. Perfecționarea tehnicii și dezvoltarea economiei, îmbunătățirea orînduirilor sociale și a relațiilor dintre oameni sînt realizări inseparabile de cuceririle și înflorirea științei.

În țara noastră, cercetarea științifică cunoaște un mare avînt după instaurarea puterii populare, cînd activitatea de cercetare devine o problemă de stat căreia partidul și guvernul îi acordă atenția cuvenită. În noua orînduire dezvoltarea științei a devenit parte integrantă din frontul larg al construcției socialiste transformîndu-se în „forță nemijlocită de producție" cum o definea Marx.

Pentru organizarea, îndrumarea și stimularea cercetării științifice din țara noastră, partidul și guvernul au inițiat un întreg sistem de măsuri și acțiuni. A fost reorganizată vechea Academie Romînă constituindu-se Academia Republicii Populare Romîne, filialele și bazele sale la Iași, Cluj, Timișoara și Tg. Mureș. Au fost înființate institutele și centrele sale de cercetare care au fost înzestrate cu aparatură și utilaje și încadrate cu personal de cercetare. Tematica lor acoperă principalele științe fundamentale și aplicate.

Un număr important de institute de cercetare, dotate la nivelul cerințelor actuale, au fost înființate și organizate de unele ministere și organizații centrale. Menționăm de asemenea cadrele didactice din instituțiile de învățămînt superior, care în facultăți desfășoară o bogată și multilaterală activitate științifică.

Sarcina și orientarea cercetării științifice din țara noastră a fost definită de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntarea rostită la prima sesiune a Academiei Republicii Populare Romîne: „...gîndirea științifică trebuie să fie în strînsă legătură cu rezolvarea justă a problemelor pe care le ridică viața practică. Prin aceasta nu trebuie să înțelegem că oamenii de știință, litere și artă să nu se ocupe de probleme generale, care nu sînt legate imediat de practică. Dar nu trebuie să uităm nici o dată că sarcina științei este să satisfacă trebuințele poporului și de aceea — în toate realizările lor — oamenii de știință, litere și artă trebuie să tindă ca rezultatele pe care le obțin în cercetările lor teoretice să-și poată găsi cît mai repede o valorificare practică". Aceste cuvinte conțin un întreg program în vederea dezvoltării și întăririi legăturii dintre teorie și practică, dintre cercetare și cerințele construcției socialiste, dintre știință și continua ridicare a tehnicii, a economiei.

Oamenii de știință și cercetătorii s-au angajat cu avînt pe drumul arătat de conducerea partidului. Atît din institutele departamentale cît și din unitățile științifice ale Academiei și din facultăți, cercetările aduc în fiecare an contribuții directe la dezlegarea unor probleme puse de dezvoltarea industriei și agriculturii. A fost de asemenea creată o rezervă de forțe științifice — tineri cercetători înarmați cu cele mai noi metode teoretice și experimentale de cercetare — pregătiți să atace cu succes problemele complexe puse de știința și tehnica modernă.

Dezvoltînd cele mai bune tradiții ale științei românești, oamenii de știință din țara noastră contribuie totodată la progresul științei universale, la îmbogățirea patrimoniului științific și cultural al întregii omeniri. Pentru difuzarea rezultatelor din domeniile de cercetare care intră în preocupările sale, Academia editează reviste atît în limba romînă cît și în limbi de circulație, prin care sînt împărtășite și cercurilor științifice din alte țări unele rezultate obținute în cercetările din țara noastră. Prin publicațiile periodice, prin opere de sinteză de valoare deosebită traduse în limbi străine, prin comunicările prezentate la manifestările științifice internaționale — congrese, simpozioane, colocvii, reuniuni — a crescut repede prestigiul științei și culturii din țara noastră. Romînia democrat-populară exportă acum nu numai mașini și produse industriale la nivelul cerințelor actuale ci și o „producție" științifică de calitate. Dacă în schimbul acestei producții nu se obțin totdeauna devize convertibile, se obțin însă valori tot atît de prețioase: recunoașterea efortului și capacității poporului nostru de a fi prezent în toate domeniile vieții civilizate, ale progresului și nobilelor idealuri ale omenirii.

Pentru întreținerea și dezvoltarea mișcării științifice din țara noastră statul cheltuiește anual sume importante. Din fondurile alocate în 1965 pentru finanțarea acțiunilor social-culturale circa 1 miliard revine cercetării științifice. Utilizînd judicios această sumă, evitînd paralelismele din planurile de cercetare și coordonînd mai strîns tematica de cercetare cu cerințele de dezvoltare a economiei noastre naționale se pot obține rezultate importante atît pentru ridicarea nivelului tehnicii, pentru introducerea de noi materii prime în producție cît și pentru promovarea științelor fundamentale. Beneficiind de condițiile create de partid și guvern cercetării, oamenii de știință și cercetătorii din țara noastră au înalta îndatorire să contribuie cu avînt la înfăptuirea programului de dezvoltare a științei pusă în serviciul înaltului ideal al oamenilor muncii: victoria socialismului și comunismului.

Prețuiesc ca document mobilizator Darea de seamă asupra înfăptuirii planului de stat pe anul 1964 și cu privire la planul de stat pe anul 1965 și voi vota cu convingere bugetul de stat pe anul 1965.

CUVÎNTUL DEPUTATULUI CONSTANTIN DAICOVICIU

(Urmare din pagina 1)

ocupă dezvoltarea prodigioasă a învățămîntului de toate gradele, a creației științifice, artistice și culturale.

Conceput ca un bun al întregului popor, ca un drept inalienabil pentru toți oamenii muncii, învățămîntul făuritor de cultură și știință a fost pus exclusiv în slujba țării și a maselor largi ale poporului, fără deosebire de naționalitate, sex sau origine socială. Școala a devenit magistra întregului popor. E firesc să începem cu școala.

În acest an școlar, în regiunea Cluj funcționează 1320 unități școlare. Școala a pătruns pînă în zonele cu case dispersate de la munte. Prin trecerea la școala generală de 8 ani, numărul elevilor din școli a crescut cu 15.600, iar numărul claselor cu 767, față de anul școlar 1963—1964. Asigurarea bazei didactico-materiale necesare dezvoltării învățămîntului este oglindită în construirea unui număr de 1 545 de săli de clasă în ultimii 5 ani.

Să ne oprim însă aici și să poposim, un moment, la învățămîntul superior, lăsînd să vorbească și aici cîteva cifre. În centrul universitar Cluj numărăm azi 7 instituții de înalt învățămînt, cu 28 de facultăți și 1766 de cadre didactice, dintre care 21 academicieni sau membri corespondenți ai Academiei, iar 101 doctori în științe. Studenții la zi — 13 000 — dispun de 21 de cămine cu 8 214 locuri și 8 cantine cu o capacitate de 7 800 de persoane. Alte două cămine cu 700 de locuri se găsesc în plină construcție.

Peste 1000 de discipline ale științei se predau în centrul universitar Cluj de specialiști competenți și chiar ilustri. Facultăți noi create înregistrăm în ultimii trei ani ca, de exemplu: Facultatea de științe economice la Universitatea Babeș-Bolyai; Facultatea de medicină veterinară la Institutul agronomic dr. Petru Groza, cu o clădire proprie, începînd cu anul 1965. Numai la Universitatea Babeș-Bolyai, s-au înființat, între 1960—1964, patru laboratoare noi, între care și importantul laborator de rezonanță magnetică în cadrul Facultății de fizică.

Conștienți de uriașa răspundere pe care o poartă, atît conducerea universității și a celorlalte instituții de învățămînt superior cît și membrii corpului didactic situează pe prim plan pregătirea tot mai temeinică a cadrelor tinere, a noilor specialiști. Acest simț al datoriei ne impune o consecventă exigență și față de noi, în pregătirea lecțiilor, față de studenți cu ocazia examenelor și față de candidați cu ocazia concursurilor.

În tot centrul universitar Cluj procesul de învățămînt se îmbină cu acela, tot atît de necesar și de înaltă valoare, al educației ideologice, artistice, sportive, mulțumită cooperării principiale dintre dascăli, U.T.M. și asociațiile studențești.

Tocmai această largă preocupare pentru generațiile pe care le creștem a stimulat conducerea universității de a acorda o mărită atenție foștilor noștri absolvenți, urmărindu-le activitatea și ajutîndu-i fie prin întîlnirile periodice cu ei, fie prin acele „Consultații universitare", inaugurate în acest an în paginile revistei „Tribuna".

Învățătura nu se restrînge însă numai la sălile de curs, seminarii și laboratoare. Ea își croiește drum luminos spre masele largi ale populației de la sate și orașe. Nu e deloc întîmplător că în regiunea noastră își desfășoară în prezent activitatea 840 cămine culturale, 849 biblioteci sătești, comunale și raionale, 460 cinematografe, 18 muzee și case memoriale. Și nu aș putea să trec sub tăcere o realizare nouă în direcția educării patriotice, științifice și culturale a poporului muncitor: Muzeul de istorie a Clujului, creație recentă chemată la viață din îndemnul și cu solicitudinea partidului.

În procesul dezvoltării științei la un nivel mondial, precum și în acela al materializării științei în producție, al transformării ei treptate într-o forță de producție nemijlocită — condiții importante pentru dezvoltarea bazei tehnico-materiale a socialismului — un rol de frunte revine deopotrivă filialei Academiei, universității și celorlalte instituții de învățămînt superior din oraș. Oamenii de știință clujeni sînt pătrunși atît de adevărul că știința constituie o pîrghie de capitală importanță în construirea lumii celei noi, cît și de acela că niciodată știința nu s-a bucurat și nu se bucură de condiții mai favorabile decît în orînduirea socialistă. Țelul măreț spre care tindem cu toții face ca în centrul nostru universitar, dar și în întreaga regiune să domnească o frățească cooperare între oamenii de știință și artă romîni, maghiari și de alte naționalități.

Specificul muncii universitare cere cadrelor didactice să desfășoare o susținută muncă științifică. Numai activitatea de cercetare poate asigura celei didactice ținuta cu adevărat universitară și creșterea de noi cadre cu pregătire superioară. Nu e cu putință să înșirăm în fața dv., nici măcar la o scară redusă, realizările și succesele obținute de oamenii de știință din Cluj, cot la cot cu pleiada savanților și cercetătorilor din toată țara. Ne vom mulțumi să relevăm doar caracterul și semnificația acestei activități științifice. Preocuparea permanentă a fost legarea strînsă a tematicii cercetării științifice de problemele producției, de dezvoltarea economiei naționale, fără a neglija, firește, problemele cu caracter teoretic, istoric, social etc. E destul, poate, să amintesc că numeroase teme rezolvate de catedrele Universității Babeș-Bolyai au fost aplicate în producție. Aceeași situație la Politehnică, la Institutul agronomic și, desigur, la institutele filialei Academiei. Economii de ordinul milioanelor de lei au constituit aceste aplicări. Zăcămintele de fier de la Căpuș sînt o descoperire a cunoscuților specialiști ai universității clujene, lucru cu care ne mîndrim.

Dornici de o cît mai bună cunoaștere a tot ce se realizează pe plan mondial în domeniul specialității cultivate, oamenii noștri de știință caută și trebuie să țină mereu contactul cu centrele de specialitate din străinătate. Cele mai valoroase cadre de profesori și savanți din Cluj au contribuit la creșterea prestigiului științei noastre peste hotare, participînd la un mare număr de congrese, conferințe și reuniuni științifice internaționale, înfățișînd în rapoartele, referatele și intervențiile lor rezultatele cercetărilor ce se desfășoară la noi, ca și punctul de vedere al științei marxiste romînești în toate domeniile.

Icoana realizărilor n-ar fi desăvîrșită, nici valoarea succeselor n-ar putea fi just apreciată dacă laturii cantitative nu i-am alătura, cu un coeficient cel puțin egal, și latura calitativă a muncii și roadelor obținute. Socotesc că nu e exagerat dacă afirm că mai mult, poate, decît în privința cantității, în ridicarea mereu crescîndă a calității, rolul îl are omul, știința și conștiința omului.

Omul, individul, această minunată particică a maselor producătoare de bunuri materiale și spirituale, e acela căruia îi aducem aici elogioasa noastră recunoștință. De la muncitorul din uzine, de la țăranul cooperatist, pînă la tehnician, inginer, profesor și academician, crescuți cu toții la înalta școală a partidului, tuturora li s-au înălțat și oțelit conștiința datoriei și devotamentul către patrie și popor. E robust optimismul de care e cuprins acest om, al zidirii societății socialiste. Acest optimism este chezășia învingerii în viitor a tuturor greutăților ce se vor ivi, a înlăturării lipsurilor ce mai există.

E minunată setea și dorul de cultură al maselor. E mișcător interesul cald manifestat de oamenii muncii față de trecutul patriei noastre, față de lupta și munca generațiilor dispărute, față de eroii săi!

Nicicînd nu s-a simțit cărturarul atît de legat de popor ca astăzi, în munca pe diverse căi dar comune a asigurării viitorului țării. Niciodată n-a înconjurat poporul pe cărturari cu o mai mare dragoste și cinstire ca în zilele noastre, văzînd în ei pe fiii credincioși ai poporului muncitor.

Îngăduiți-mi să vă declar că acești intelectuali ieșiți din popor sînt perfect conștienți de datoria ce le revine în făurirea zilei de mîine. Cu toții sînt deplin convinși că studiind și răspîndind luminile învățăturii ei slujesc apărarea, bunăstarea și prestigiul patriei — Republica Populară Romînă.

Împreună cu întreg corpul didactic de pe tot cuprinsul țării, și dascălii de toate gradele din regiunea Clujului mărturisesc același crez ca și înaintașul lor, marele dascăl al lumii antice, romanul Cicero: „Nici un serviciu mai mare sau mai bun nu vom putea aduce Republicii decît acela de a instrui și educa tineretul".

Iată de ce, tovarăși, văzînd chibzuitorul proiect de buget al statului pe 1965 și constatînd în el grija sporită ce se dăruiește învățămîntului, culturii și științei, mă declar pe deplin satisfăcut și-l votez cu toată dragostea și cu tot entuziasmul.

VRĂJITORUL DIN MONTPARNASSE

...Strada veseliei, vestita „Rue de la Gaîté" este și azi animată și gălăgioasă ca în trecut. În locul vechii școli de artă decorativă de la numărul 20, se află, la parter, un magazin de discuri, ce transmite pînă seara tîrziu prin megafoane puternice cele mai noi melodii. La etaj, music-hall-ul **Bobino.** Aici apar artiști cunoscuți ca Jean-Claude Pascal sau Pierre Etaix, protagonistul filmului „Îndrăgostitul". Puțin mai sus, la numărul 24, se află teatrul Gaîté-Montparnasse, întemeiat pe vremuri de Agnés Capri. La vechiul restaurant „Aux Iles Marquises", vestit pentru stridiile și vinul său Muscadet, continuă și azi să supeze actorii teatrelor din cartier.

Școlile de artă existente în Montparnasse, cum sînt academia Cella Rossi, academia din strada Odessa sau școala lui Despierre din strada Départ, sînt frecventate atît de francezi cît și de străini. Cu toate acestea, parizienii care îți spun că din vechiul Montparnasse n-a mai rămas aproape nimic, au dreptate. Iată de pildă, la **Rotonde.** Cu tejgheaua strălucitoare de nichel, cu scaune moderne și vitrine mari, ea nu se deosebește de cafenelele de pe Wagram sau Boulevard des Italiens. Trebuie să faci un mare efort ca să găsești un scaun liber. Localul geme de lume. La masa de alături un american răsfoiește un ghid și ține de braț un „garçon" căruia îi pune întrebări despre trecutul cafenelei.

— E adevărat că aici au venit și scriitorii James Joyce, Gertrude Stein și Hemingway ?

— Da, domnule, răspunde prompt băiatul.

— Poți să-mi arăți la care masă a stat Joyce ?

— Chiar la masa dvs., domnule, răspunde isteț băiatul.

— Dar Hemingway ?

— Dumnealui a fost de mai multe ori, adaogă băiatul fără a clipi.

— Și ce a băut Hemingway ?

— Bere, domnule.

Aici veneau odinioară, ca niște obișnuiți ai cafenelei, poeții francezi Apollinaire, Max Jacob, Jean Cocteau, André Salmon și pictorii Chantal, Henri Rousseau ; spaniolii Picasso, Juan Gris ; italienii Modigliani, Severini; mexicanii Diego Rivera, Sarraga; rușii Chagall, Ilya Ehrenburg, Gontcharova, Archipenko, Zadkin ; polonezii Kisling, Marcussis ; japonezii Foujita, Kavashima ; bulgarul Pascin etc. Prieten cu Apollinaire, Modigliani și Rousseau-Vameșul ,aci venea uneori și Brâncuși...

...Așadar, a cîta oară în Montparnasse, în căutarea lui Brâncuși ? Cea mai interesantă mărturie pînă acum mi se pare a „domnului Simon", cărăuș de cărbuni și de lemne de foc, pe care l-am întîlnit într-o scară într-unul din birturile de pe strada Vaugirard. După ce am băut împreună un pahar de pastis mi-a vorbit despre Brâncuși: „l-am dus de cîteva ori cărbuni și lemne de foc la locuința sa din Cité Falguière. Cînd umbla pe stradă, nu vedea pe nimeni în jur. Odată l-am întîlnit chiar aici, pe Vaugirard, într-o patiserie. Era îmbrăcat ca întotdeauna în haine modeste, de culoare închisă. Cumpărase o pîine proaspătă, o rupsese în două și-i mirosea miezul și cînd l-am salutat, a zis cu vocea lui slabă : „ça sent la terre" și a ieșit. Ochii îi sclipeau, avea părul alb ca argintul și o barbă lungă de patriarh. Vă spun drept — a spus domnul Simon — semăna cu Dumnezeu. Am aflat că e un om vestit abia în ziua morții lui, cînd ziarele i-au publicat poza".

Prin „domnul Simon" am descoperit un cismar din strada Lecourbe care și-a amintit că a pingelit o pereche de ghete negre și vechi ale lui Brâncuși. cu aproape doi ani înainte de moartea lui. „Mi le-a adus împachetate într-un ziar vechi — spunea cismarul — și m-a rugat să le pingelesc cu grijă, fiind singura încălțăminte în care se simțea bine. Ducîndu-i ghetele acasă, l-am găsit în atelierul plin de sculpturi. M-a dus într-un ungher unde era un pat simplu, ceea ce m-a făcut să cred că locuia chiar acolo. După ce a încercat ghetele și s-a arătat mulțumit, mi-a spus că vrea să-mi lase o amintire. M-am speriat o clipă, crezînd că o să dea jos de pe soclu vreuna dn acele sculpturi ciudate și strălucitoare. Dar el s-a aplecat și a cules de jos o așchie de granit pe care a șlefuit-o apoi la un polizor. „Ia-o, maître Gigaut, — mi-a spus el — poți să spui că ai un suvenir de la mine".

Unul din cei mai apropiați prieteni parizieni ai lui Brâncuși a fost Henri Rousseau-Vameșul. S-au cunoscut probabil în 1907, cînd Rousseau avea 63 și Brâncuși 31 de ani. Aceasta s-a întîmplat deci la scurt timp după ce Brâncuși s-a mutat, în 1907, pe strada Montparnasse nr. 54. H. Rousseau locuia în strada Perrel, nr. 2 bis. Fostul modest funcționar de vamă ocupa aci o cameră în casa lui Armand Queval, meșter turnător, și Brâncuși îl găsea pictînd cu migală sau cîntînd la vioară. Poate că Brâncuși l-a mai surprins făcînd portretele micilor negustori din cartier și dînd lecții de pictură sau solfegiu, ca să cîștige o pîine. Poate că a rîs văzîndu-l — așa cum se povestește, — luînd cu un metru de croitorie măsura amatorilor săi de portrete. Nu se poate ca Brâncuși să nu fi intuit imediat geniul lui H. Rousseau și să nu-și fi găsit afinitatea cu acest hîtru și urmărindu-i arta șlefuirii culorilor să nu fi meditat asupra ei, lustruindu-și bronzurile gata să zboare. La rîndul său, Rousseau venea în atelierul lui Brâncuși unde privea îndelung lucrările lui îndrăznețe. Cu un astfel de prilej, Rousseau a exclamat : „Ei bine, tu ai prefăcut anticul în modern". Din păcate prietenia lor n-a durat decît trei ani. În 1910 H. Rousseau moare la spitalul Necker și e înmormîntat în groapa comună din cimitirul Bagneaux. Prietenii pictorului fac o îndelungată chetă și reușesc să-l mute în 1912 într-un mormînt concesionat pe treizeci de ani în același cimitir. Fostul lui proprietar toarnă o efigie, iar Brâncuși dăltuiește cîteva zile pe piatra lui de mormînt, în caligrafia lui Apollinaire, poemul-epitaf închinat marelui pictor.

În locuința lui Rousseau, Brâncuși l-a cunoscut pe Apollinaire, neobosit în afirmarea valorilor autentice ale artei moderne împotriva vechilor canoane și admirator al sculptorului. Prin intermediul lui Rousseau și Apollinaire i-a cunoscut apoi pe cei mai însemnați artiști ai vremii : Matisse, cu care a fost prieten, Derrin, Picasso, Vlaminck, Modigliani, Delaunay, prietenul apropiat al lui Rousseau, Chirico, poeții Max Jacob, Pierre Reverdy, Jean Cocteau și poate că l-a mai apucat și pe Alfred Jarry, prietenul atît de iubit de Rousseau, înainte de a fi murit în noiembrie 1907.

Apollinaire l-a introdus în cercul artiștilor de avangardă cunoscut sub numele de „La Ruche". „ Stupul" era o clădire ciudată de formă circulară, construită în 1900 în pasajul Dantzig din apropierea străzii Vaugirard și a abatoarelor pariziene de pe malul stîng, împărțită în interior cu pereți subțiri în ateliere rudimentare, închiriate cu 80—100 de franci pe an artiștilor nevoiași. În realitate, majoritatea încăperilor erau ocupate de refugiați politici de toate naționalitățile și mai ales de revoluționari ruși. Într-o modestă cafenea situată în colțul pasajului cu strada Dantzig se întîlneau numeroși poeți și artiști. Aici i-a cunoscut Brâncuși pe Fernand Léger, Chagall, Archipenko, Lipchitz, Soutine, Laurens și pe poetul Blaise Cendrars.

Brâncuși a vizitat și celălalt „așezămînt" vestit al artei moderne din acea vreme, denumit „Bateau-Lavoir" și aflat la nr. 13 al străzii Ravignan din Montmartre. Veche aglomerație de locuințe întunecoase și sordide, așezarea a devenit celebră după ce s-au mutat aici întîi Van Dongen și apoi Picasso, în 1904. Brâncuși a asistat la acel banchet de pomină din 1908 dat de Picasso în onoarea lui Rousseau-Vameșul, în modestul său atelier ornat cu lampioane și ghirlande. Atunci Apollinaire a recitat faimosul poem dedicat lui Rousseau (redat de poetul Mihai Beniuc, în versiune românească, sub titlul „Ți-aduci, Rousseau, aminte...") iar Vameșul a delectat asistența cu cîntece din gură, originare din Laval-ul său pitoresc și a cîntat la vioară. Se povestește că spre sfîrșit, puțin ametit, Rousseau i-ar fi spus lui Picasso : „De fapt, tu și cu mine sîntem cei mai mari pictori, eu în genul modern, iar tu în genul egiptean...".

Prietenia lui Brâncuși cu Modigliani datează din 1909, cînd acesta, fermecat de arta cu totul nouă a marelui artist român, a venit să învețe sculptura în atelierul lui din strada Montparnasse. El singur a mărturisit în 1909, cînd s-a întors în Italia cu intenția de a sculpta marmora Carrarei chiar la fața locului, că vrea să urmeze preceptul lui Brâncuși : „Cioplirea directă e adevărata cale spre sculptură." Nemulțumit însă de lucrările sale, le aruncă pe toate într-un canal și se întoarce la Paris. Brâncuși rămîne bun prieten cu Modigliani și după ce acesta, abandonînd sculptura, se dedică definitiv picturii.

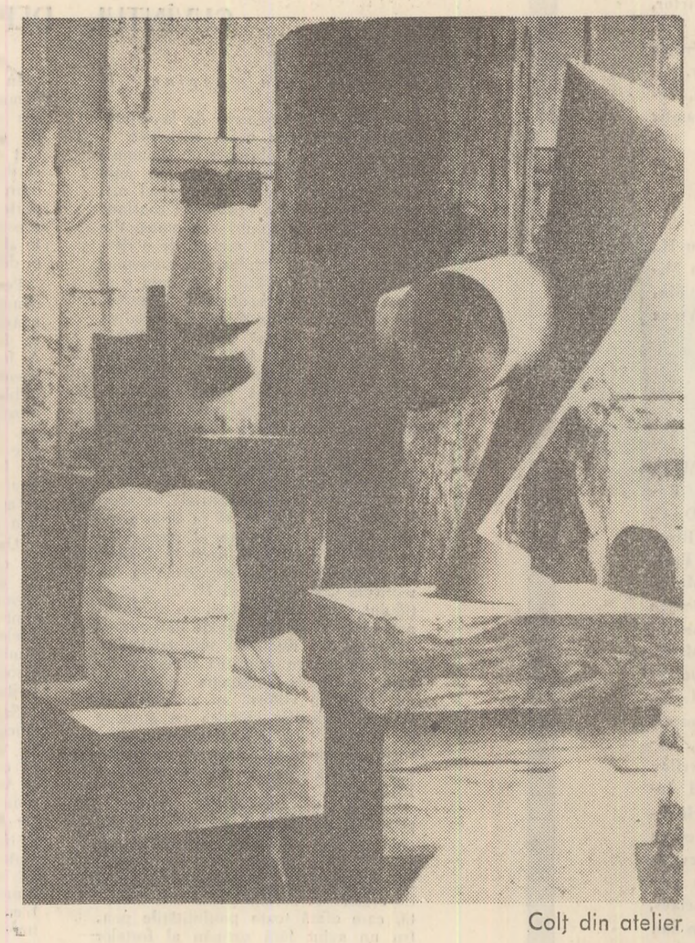

Colț din atelier

Brâncuși l-a iubit mult fiindcă a descoperit în el un mare talent, posedînd ca nimeni altul dintre moderni arta de a exprima în portret fibrele cele mai personale ale modelelor sale și fiindcă a intuit în mai tînărul său elev și prieten toată dragostea și neliniștea acestuia pentru oameni, care l-a înălțat și l-a mistuit. Brâncuși a fost profund indignat cînd a aflat că la cîțiva ani după moartea tragică a lui Modigliani (1920), condamnat să trăiască toată viața în mizerie, tablourile lui au început să fie vîndute la prețuri fabuloase. Unul din portrete a fost vîndut cu o sută de mii de dolari, ori bietul Modigliani n-a cheltuit în toată viața sa chinuită și scurtă nici măcar un sfert din această sumă !

Brâncuși a găsit pretutindeni în cercurile artistice ale vremii multă simpatie și sprijin moral. Astfel reușește încă din primii ani ai șederii sale la Paris să expună cîteva lucrări la Salonul de Toamnă și la Salonul Independenților. Dar cea mai importantă afirmare a sa va avea loc în Statele Unite ale Americii. Ea se datorește, între alții, lui Alfred Stieglitz, inginer de profesie, care descoperă arta plastică modernă ce se afirma în Europa în primul deceniu al secolului. Întors la New-York, el organizează numeroase expoziții ale artiștilor europeni de valoare. Locuința sa din Fifth Avenue nr. 291 devine un celebru lăcaș de artă intrat în istoria modernă sub numele de „Galeria 291", în care expune pe rînd lucrări de Matisse (1908), Toulouse-Lautrec (1909), Rousseau-Vameșul (1910), Cézanne și Picasso (1911). În 1913, Stieglitz organizează o mare expoziție cuprinzînd peste o mie de lucrări. La cererea sa, Brâncuși trimite cinci lucrări la expoziția orînduită în cazarma regimentului 67 cavalerie din New York, de unde denumirea de „Armory Shaw". Anul 1913 rămîne astfel momentul în care arta modernă a Europei cunoaște prima sa afirmare importantă în Statele Unite. La numai un an, în 1914, Stieglitz prezintă în a sa „Galerie 291" o întreagă expoziție Brâncuși, făcîndu-l de atunci cunoscut în S.U.A. și atrăgînd atenția muzeelor de artă americane asupra marelui artist român. Muzeul de artă din Philadelphia, de pildă, posedă o valoroasă colecție a operelor lui Brâncuși.

În acești ani, Brâncuși caută un nou atelier. După toate mărturiile, „atelierul" său din strada Montparnasse nr. 54 era cu totul incomod și neîncăpător. Lucrările sale se găseau aici îngrămădite într-o mare dezordine,abia putîndu-și face loc pentru lucru. Sculptorul Jacques Lipchitz, care se mută la această adresă în jurul anului 1915, arată că vechea clădire cu mai multe etaje era ocupată în majoritate de muncitori și povestește că într-o noapte cînd Modgliani, ametit de băutură, a început să recite în camera sa versuri din Villon, vecinii au început să bată cu pumnii în pereții subțiri.

Brâncuși se stabilește după primul război mondial într-un atelier mai spațios, în fundătura liniștită Ronsin, numărul 8, făcînd parte din Cité Falguière. Peste șase ani se mută într-un alt atelier din aceeași fundătură Ronsin, însă pe partea cealaltă, la numărul 11 unde va rămîne pînă la sfîrșitul vieții. El va continua să se mulțumească cu puțin și să petreacă ore întregi în atelier, cioplind busteni de stejar, marmura sau șlefuind bronzuri, toate însuflețite de geniul țăranului din Gorj cu mîini aspre, inspirat și cutremurat de starea de revoltă și vis a pămîntului ce-l aducea cu sine. Această forță, adunată din izvoare strămoșești, îi lumina obrajii și întreaga făptură. Nu e de mirare că cei ce l-au cunoscut l-au asemănat pe Brâncuși cu un „vrăjitor" sau cu un „făcător de idoli". El a fost într-adevăr cel care a dăruit gîndirii artistice moderne o nouă viziune a lumii.

În perioada cît lucrează la Școala de Belle-Arte sub îndrumarea severului și atît de academicului Antonin Mercié, Brâncuși își dădea seama că drumul maestrului îi este cu totul străin. Apoi, cînd Rodin îi remarcă cele patru lucrări expuse în 1907 la al XVII-lea salon și îi propune să lucreze în atelierul său din Meudon, Brâncuși refuză, cu toate că ar fi avut avantaje materiale. Era irezistibilă în el nevoia de a-și găsi drumul propriu, împotriva academismului, a romantismului, a impresionismului lui Rodin, a senzualismului lui Maillol, cît și împotriva curentelor intelectualiste. E suficient să compari „Muza adormită" a lui Brâncuși din 1906 (una din lucrările admirate de Rodin) cu cea din 1909, simplificată, dar mai valoroasă prin comprimarea în esențial, ca să percepi drumul pe care va merge Brâncuși. El elimină cu îndrăzneală detaliile nesemnificative pentru a ajunge la adevărate sinteze, opere de artă figurativă ce strălucesc pe fondul dezordonat și țipător al vremii sale, ca cele mai clare jaloane ale avîntului spiritual al secolului.

După primul război mondial se nasc celebrele „Pasărea în spațiu", redusă la o săgeată strălucitoare îndreptată spre văzduh, simbolizînd setea de a descoperi cerul, „Portretul domnișoarei Pogany", doi ochi imenși pentru deslușirea misterelor vieții și altele.

„Portretul prințesei X", datînd din aceeași perioadă, a fost expus la Salonul Independenților din 1920, dar provoacă scandal și un comisar de poliție cere să fie înlăturat, pe motiv că ar semăna cu un phallus. Peste cîteva ore, un cortegiu de protestări, condus de poetul Blaise Cendrars și pictorul Fernand Léger, purtînd în triumf bronzul lui Brâncuși, îl aduc înapoi în expoziție. Această întîmplare îl va întrista, întrucît va refuza să mai expună vreodată la Paris, deși propunerile devin tot mai măgulitoare.

Vrăjitorul din Montparnasse se simte și mai singur după moartea prietenilor săi atît de apropiați, artiști mari care l-au înțeles, cum au fost Rousseau, mort în 1910, Apollinaire în 1918 și Modigliani în 1920. Mai rămîn prietenii din țară, dar aceștia sînt departe. Împlinește depărtarea de patrie prefăcîndu-și treptat atelierul într-un colț de țară românească și aici Brâncuși mi-

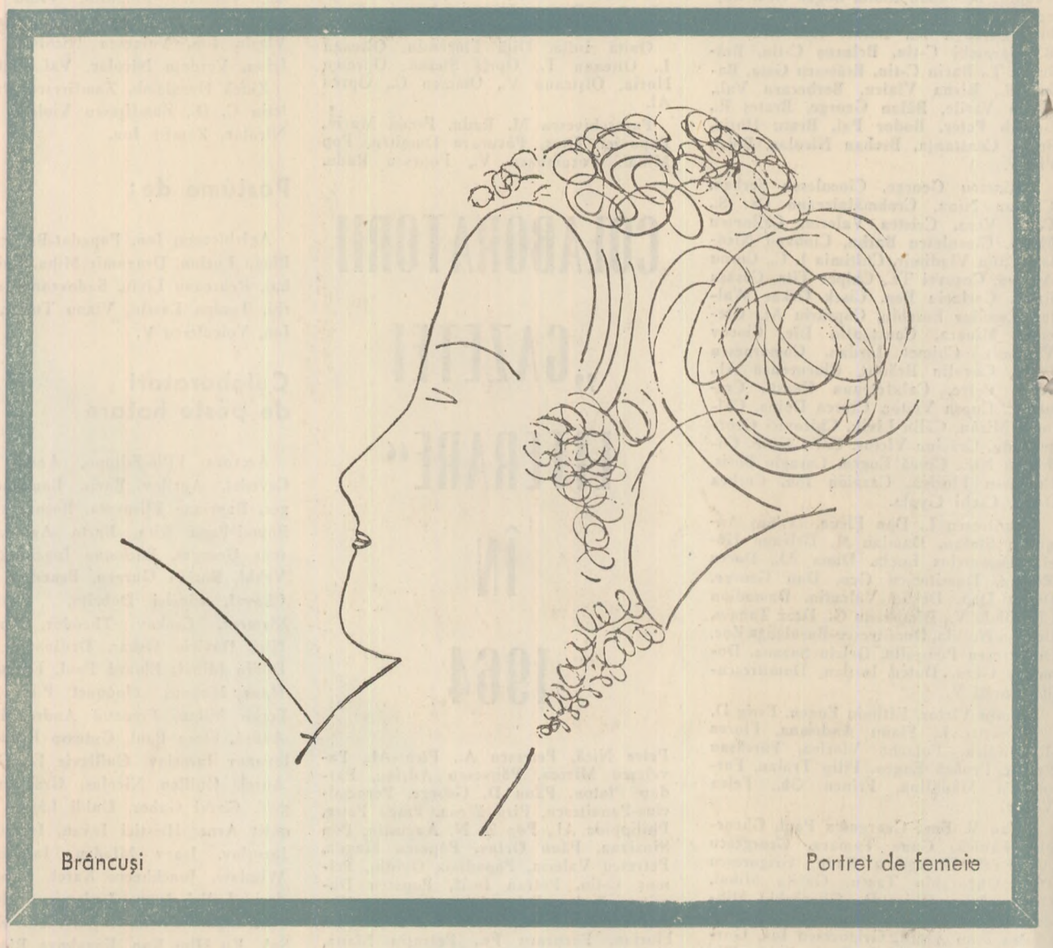

Brâncuși — Portret de femeie

Brâncuși — Portret de femeie

lierul său din Meudon, Brâncuși refuză, cu toate că ar fi avut avantaje materiale. Era irezistibilă în el nevoia de a-și găsi drumul propriu, împotriva academismului, a romantismului, a impresionismului lui Rodin, a senzualismului lui Maillol, cît și împotriva curentelor intelectualiste. E suficient să compari „Muza adormită" a lui Brâncuși din 1906 (una din lucrările admirate de Rodin) cu cea din 1909, simplificată, dar mai valoroasă prin comprimarea în esențial, ca să percepi drumul pe care va merge Brâncuși. El elimină cu îndrăzneală detaliile nesemnificative pentru a ajunge la adevărate sinteze, opere de artă figurativă ce strălucesc pe fondul dezordonat și țipător al vremii sale, ca cele mai clare jaloane ale avîntului spiritual al secolului.

După primul război mondial se nasc celebrele „Pasărea în spațiu", redusă la o săgeată strălucitoare îndreptată spre văzduh, simbolizînd setea de a descoperi cerul, „Portretul domnișoarei Pogany", doi ochi imenși pentru deslușirea misterelor vieții și altele.

„Portretul prințesei X", datînd din aceeași perioadă, a fost expus la Salonul Independenților din 1920, dar provoacă scandal și un comisar de poliție cere să fie înlăturat, pe motiv că ar semăna cu un phallus. Peste cîteva ore, un cortegiu de protestări, condus de poetul Blaise Cendrars și pictorul

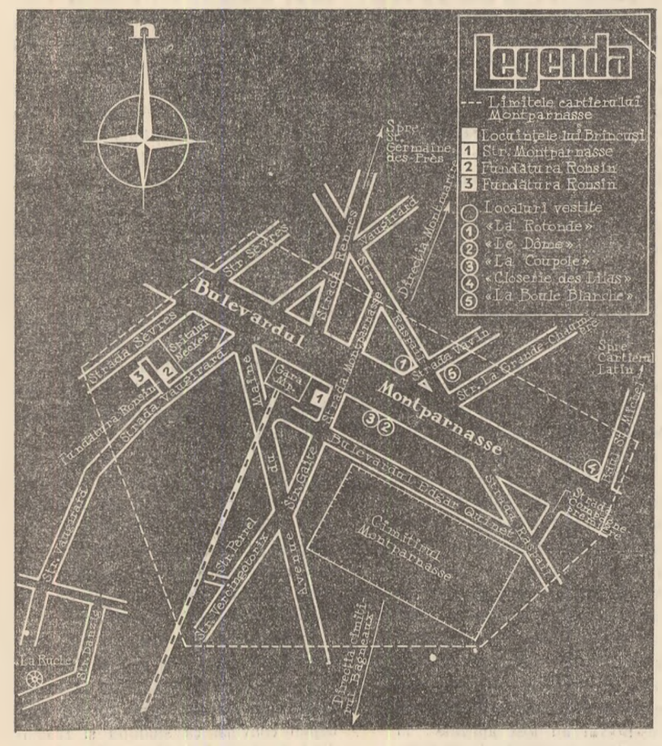

Cartierul Montparnasse

gălește fără odihnă la marile sale opere, supunîndu-se parcă unei porunci căreia nu i se putea împotrivi. Într-un ungher al atelierului se află un pat cu scoarțe oltenești. La peretele din fund se află o vatră țărănească cu ceaun autentic pentru făcut mămăligă! Într-un colț, un alambic în care toamna, aducînd prune din piață, Brâncuși fierbea țuică pentru el și pentru oaspeții din ce în ce mai rari. Erau și fluierele aduse de acasă și vioara, la care îi plăcea să cînte în singurătatea atelierului.

Ultima și cea mai insolită aventură artistică a lui Brâncuși a fost executarea comenzii maharadjahului indian din Indora, constînd în macheta unui „Templu al contemplării și al eliberării" și apoi în dirijarea la fața locului a construcției templului. În acest scop, Brâncuși face în 1937 cea mai lungă călătorie din viața sa, pînă în India centrală. Din nenorocire însă prințul indian se îmbolnăvește grav și moare; întregul proiect e abandonat și Brâncuși se întoarce la Paris.

Cu excepția cîtorva lungi călătorii, la care trebuie să adăugăm rarele sale întoarceri în țară, Brâncuși viețuiește cincizeci de ani în atelierele sale din Montparnasse. Și „vrăjitorul" a făurit în acest timp cu migală cea mai profundă transformare artistică a epocii sale. Ea este atît de profundă, încît aproape că nu există sculptor modern care să nu se așeze într-un fel sau altul în raport cu marea creație a lui Brâncuși.

Artiștii din noile generații, înzestrați cu talent autentic, n-au bătut niciodată în zadar la poarta lui Brâncuși. El poseda darul de a recunoaște dintr-o privire pe cei aleși să servească arta cu sinceritate. Așa se explică faptul că evitînd vizitele „admiratorilor" inoportuni, Brâncuși i-a primit întotdeauna cu plăcere pe cei înzestrați, îndeosebi tineri, fiind gata să le arate tot „secretul" artei sale.

În seria sculptorilor ce l-au vizitat pe Brâncuși, trebuie să amintim în primul rînd pe portughezul Gonzales Julio, de fapt de o vîrstă cu Brâncuși. El se stabilește în 1900 la Paris și pictează, dar profund lovit de o nenorocire în familie, abandonează penelul și trăind cincisprezece ani într-o apăsătoare izolare, încearcă să facă sculptură în fier. Numai încurajarea lui Brâncuși l-a decis să se dedice în întregime sculpturii. În 1912, Sir Jacob Epstein, născut la New York în 1880 și apoi stabilit la Londra, primind comanda executării criptei lui Oscar Wilde din cimitirul Père-Lachaise, face vizite lui Brâncuși cu prilejul șederii la Paris și recunoaște că arta acestuia l-a influențat profund. Sculptorul italian Umberto Boccioni devine în ajunul primului război mondial prieten al lui Brâncuși și Archipenko. Fecundul sculptor englez Henry Moore, născut în 1898, care l-a vizitat pe Brâncuși și i-a admirat opera, afirmă că acesta a avut o mare influență asupra sa. Isamu Noguchi, născut în 1904 la Los Angeles, acest original sculptor japonez, ale cărui lucrări pot fi admirate în parcul palatului UNESCO din Paris, el fiind și autorul splendidei grădini japoneze din curtea aceluiași palat, a fost între 1927—1928 ucenicul lui Brâncuși. Noguchi este un mare admirator al marelui sculptor român și afirmă că cea mai mare influență asupra artei sale a avut-o Brâncuși. Juana Müller, născută în 1911 la Santiago de Chile, din părinți de origine germană, a venit la Paris în 1937 să lucreze în atelierul lui Ossip Zadkin, în care s-a instalat faimoasa Academie din strada La Grande-Chaumière, în care astăzi mai are loc, ca în trecut, în fiecare luni, tîrgul pitoresc al modelelor pe care artiștii le angajează pentru o săptămînă. Ea l-a cunoscut pe Brâncuși și prietenia stabilită între ei a fost deosebit de fructuoasă pentru arta tinerei sculptorițe. În 1950, italianul Aldo Calo, născut în 1910, face o vizită importantă pentru experiența lui Brâncuși. El este în prezent directorul Institutului de artă din Roma. Sculptorița chiliană Marta Colvin, după ce urmează și ea cursurile lui Zadkin, face cunoștință cu Brâncuși și-și însușește arta de a ataca direct blocul materialului destinat sculpturii, ca și Modigliani în trecut. Austriacul Josef Pillhofer, născut la Viena în 1921, făcînd în 1950—1951 un voiaj de studii la Paris, îl vizitează pe Brâncuși și afirmă că etapa cea mai importantă a creației sale a fost profund influențată de artistul român. Cred că e cazul să amintesc aici și pe unul din ultimii apropiați ai lui Brâncuși, deși n-a fost sculptor, pe pictorul francez Lacasse, care s-a instalat în 1927 într-un atelier din vecinătatea lui Brâncuși, în fundătura Ronsin. Muncitor de la vîrsta de doisprezece ani într-o carieră de piatră din regiunea Tournai din Belgia, Lacasse n-a învățat să scrie decît la șaisprezece ani.

Un mare număr de sculptori, astăzi cu renume, au afirmat și afirmă că arta lor a cunoscut influența lui Brâncuși. Trebuie să remarc printre aceștia pe francezul André Bloc, născut în 1896 în Alger, cunoscutul fondator al revistelor de avangardă „Architecture d'aujourd'hui" și „Art d'aujourd'hui" și președinte al grupului „Espace", întemeiat în 1951, pe olandezul Toon Kelder, născut în 1894, pe spaniolul Honorio Garcia Condoy, născut în 1900. pe englezoaica Barbara Hepworth, născută în 1903, cîștigătoarea premiului II al marelui concurs internațional din 1952 pe tema „Prizonierul politic necunoscut", pe spaniolul Jacinto Latorre, născut în 1905, refugiat la Paris după războiul civil, pe italienii Carlo Sergio Signori, născut în 1906 la Milano, Emilio Gilioli, născut în 1911, Messina Salvatore, născut în 1918, și Jetta Donega ,pe iugoslavul Ivan Kozaric, născut în 1921.

Constantin Brâncuși a murit senin în Montparnasse, patria adoptivă, care mulți ani după dispariția vestitei sale boeme, îl mai păstra ca pe un ilustru supraviețuitor. La 16 martie 1957, cînd „vrăjitorul din Montparnasse" a purces dintre cei vii, într-o zi plumburie și cețoasă, gloria de altădată a vechiului cartier s-a stins cu desăvîrșire. El a fost ultima frunză care a căzut ; pe urmă s-a lăsat iarna.

Brâncuși a fost petrecut pe ultimul său drum de numeroși artiști, prieteni, admiratori și reprezentanți oficialităților și a fost înmormîntat în cimitirul Montparnasse, acolo unde uneori a așezat altora stele funerare, printre care piatra cunoscută sub numele de „Sărutul".

Peste cîțiva ani, casele vechi din impasul Ronsin au fost demolate pentru a face loc construcțiilor moderne.

Comorile lăsate de Brâncuși au fost mutate în Muzeul de artă modernă din Paris. Aici a fost reconstituit în 1962, într-o sală specială, „atelierul lui Brâncuși".

Michel Ragon, un tînăr critic de artă francez, care l-a vizitat pe Brîncuși cu puțin înainte de moarte, povestește că a întîlnit un om ducînd o viață retrasă, refuzînd orice publicitate și orice vizită inoportună. Era un bătrîn cu barba albă, cu un frumos obraz de păstor, cu vocea slabă ca un murmur. După ce a scos husele de pe sculpturi, a pus în mișcare un motoraș fără zgomot și cîteva piedestale au început să se învîrtească lin. „Pietrele trăiesc, exclamă Ragon. Am acum dovada. O „femeie" culcată a lui Maillol e culcată pe veci. Cine și-ar putea imagina că nudul său enorm intitulat „La Rivière" s-ar putea deodată trezi ! Arta sculptorului nu este de a imita formele naturii, ci de a da viață pietrei și metalului. Brâncuși a reușit acest tur de forță de vrăjitor". Brâncuși era așezat pe o bancă de lemn țărănească, afară s-a întunecat și fața bătrînului sculptor abia se mai vedea. Însă pasărea de aur strălucea. Peștele se învîrtea mereu într-un acvariu imperceptibil. Cocoșii strigau cucurigu încordîndu-și crestele ca niște dinți de fierăstrău.. Și neîncetat, planînd în văzduh, pasărea de aur cu ciocul înșetat de spațiu, peștii, se roteau, se roteau fără sfîrșit în această liniște de pădure pietrificată !

Victor TORYNOPOL

COMITETUL DE REDACȚIE

Teodor Balș ; Ov. S. Crohmălniceanu (redactor șef adjunct) ; S. Damian ; Ștefan Gheorghiu (redactor șef adjunct); Eugen Simion ; Tiberiu Utan (redactor șef); Haralamb Zincă (secretar general de redacție).

Prezentare grafică : Radu Georgescu

REDACȚIA : București — Bdul Ana Ipătescu 15. Telefon : 12.74.26 ; 11.39.36 ADMINISTRAȚIA : Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon 18.68.00. ABONAMENTE : 3 luni 6,50 lei ; 6 luni 13 lei ; 1 an 25 lei
Tiparul întreprinderea Poligrafică „Informația", str. Brezoianu 23 - 25.